

КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ

НАРОДНІ КАЗКИ
КИТАЙСЬКІ

КАЗКИ НАРОДІВ СВІТУ

Серію засновано

1978 року

Китайські народні казки

ДЛЯ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО
ВІКУ

*Упорядкування,
вступне слово
та переказ з китайської*
ІВАНА ЧИРКА

КІЇВ «ВЕСЕЛКА» 1991

ББК 84.2
К45

*До збірки
ввійшли популярні казки
китайського народу,
в яких відбито його побут,
звичаї, світогляд.*

Редактор
В. І. Р о м а н е ц ь

Малюнки
ОЛЕНИ МИХАЙЛОВОЇ-РОДІНОЇ

К 4804020400—030 214.90.
M206(04)—91
ISBN 5-301-00698-3 (укр.)

© Іван Чирко.
упорядкування, вступне слово
та переказ, крім творів, по-
значених у змісті зірочкою (*), 1991
© Олена Михайлова-Родіна,
ілюстрації, 1991

Вступне слово

Любі діти!

До цієї збірки входять китайські народні казки, складені, мабуть, ще в сиву давнину, але популярні й донині. Історія свідчить, що народна творчість бере свій початок у глибині віків, тож і перші китайські казки з'явилися, певно, тоді, коли утворилася китайська держава. А сталося це понад три з половиною тисячі років тому.

Повсякденні турботи про їжу, одяг та дах над головою вимагали від давніх китайців тяжкої праці, граничного напруження сил. І лише в хвилини короткоспілого відпочинку можна було забути про життєвий клопіт і зазирнути в майбутнє, помріяти про життя краще й привільніше, намаловати, хоч в уяві, картини чудесних перетворень, які можуть статися, коли втрутяться чарівні сили і принесуть людям щастя, радість та достаток.

Саме ці сподівання на світле майбутнє лягли в основу перших народних казок. А що ієрогліфи в Китаї були придумані значно пізніше, то казки передавалися із вуст в уста, із родини в родину, із села в село.

Завдяки народній мудрості протягом віків було вигадано не одну тисячу казок, та лише в останні кілька десятиліть китайські вчені почали збирати їх, записувати і видавати окремими збірками.

На думку вчених найдавнішими слід вважати казки про тварин. Це своєрідні поетичні легенди про звички та поведінку розумних, дотепних, а часом і підступних звірів та птахів, про їхню красу та взаємовідносини.

Нам дещо дивно чути, що тигра китайці вважають царем звірів, адже в інших країнах такої честі заслужив тільки лев. Пояснити це можна тим, що леви живуть в Африці, де в тропічних районах є широкі пустелі та напівпустелі, а в буйних тропічних китайських лісах господарюють тигри.

Досить багато в китайців чарівних казок. Люди споконвіку домагалися справедливості, боролися за неї, як могли. Вони неодноразово повставали проти своїх правителів і ніколи не переставали вірити, що нарешті знайдеться така сила, яка зуміє забезпечити їм краще життя. І тому витворювали в своїй уяві добрих чарівників та фей, зичливих зміїв та драконів.

На відміну від наших чарівних казок у китайців усі події відбуваються не десь там у тридесятих царствах, а поруч, у рідних, знайомих усім місцях. До того ж сама розповідь часто буває насычена такими подробицями, стількома деталями, що хочеться вірити, ніби це не казка, не чиясь фантазія, а сама дійсність.

Китайці завжди високо цінували вірність та дружбу, щедрість людської душі, готовність пожертвувати всім, і навіть власним життям, для того, щоб виручити людину з біди, врятувати її від тяжкого лиха.

Дуже цікаві також і побутові казки, в яких мовиться здебільшого про звичайних людей, про їхні дії та вчинки. Ці казки вчать нас мудрості, людяності, любові до праці або застерігають від поганіх та необачних вчинків.

Дещо осторонь від решти стоїть казка «Лисиця-перевертень стає дружиною». Сповідуючи буддійську релігію, китайці вірять у переселення душ після смерті людини. Новим пристановищем для душі може бути і новонароджений, і тварина, і птах, і комаха. Все залежить від того, як поводився небіжчик у попередньому житті, чи багато накоїв гріхів. Душі підступних людей часто переселяються в лисенят, які потім, ставши дорослими, іноді мають змогу знову перевтілюватися в людей і далі чинити всілякі капости.

Оскільки люди живуть у різних кліматичних та географічних умовах, мають різне історичне минуле, різні релігійні погляди, звичаї, побут і часом навіть мислять по-різному, то й казки їхні відмінні одні від одних. Ці відмінності тим більші, чим більша відстань між країнами, де виникли ті казки. Якщо читаючи російські, болгарські чи польські казки, ми знаходимо в них багато спільногого з нашими, то китайські показують нам світ часто зовсім з іншого боку. Багато що в них здається нам дивовижним, незвичайним і викликає в нас великий інтерес до цього незнаного досі світу.

Щасливої вам дороги, юні друзі, у сад китайських народних казок!

ІВАН ЧИРКО

Хуан Сяо

Жив колись у невеличкому глухому селі молодий селянин Хуан Сяо. З раннього ранку й до пізнього вечора юнак працював у полі, але ділянка землі йому дісталася від батька така мала, що нерідко й спати доводилося лягати голодним, але й снідати часто бувало нічого. Щоб не померти з голоду, пішов він у найми до місцевого крамаря. Та особливих змін у його житті після цього не сталося, хіба що спав він тепер набагато менше.

Одного разу господар звелів Хуану Сяо нагодувати курей. Тільки той сипнув їм зерна, як із-за хмари на подвір'я каменем упав шуліка, схопив найбільшу курку і миттю знявся в повітря. Проте ноша виявилася надто важкою, і шуліка не зміг високо піднятись. Хуан Сяо кинувся навздогін. Ще б пак! Адже господар не погладить його по голівці за таку втрату, це він добре знов.

Довго гнався бідолаха за хижаком. Уже й село залишилося далеко позаду, і сонце невдовзі почало заходити, а він усе біг услід за шулікою. Важко сказати, чим би закінчилася ця гонитва, якби не щасливий випадок. Коли шуліка пролітав над чиїмсь садом, несподівано просвистіла стріла — і

хижак, не випускаючи з пазурів здобичі, упав за високий глиняний мур, яким було оточено сад. Хуан Сяо миттю перескочив через мур і відразу до шуліки.

Біля мертвого птаха стояла дівчина. В одній руці вона тримала лук, а в другій — гарну-прегарну хризантему. Зачувши кроки, вона обернулась і подивилася на юнака глибоким, мов вечірнє небо, поглядом. Уздрівши красуню, Хуан Сяо оставпів і забув навіть про курку. Нарешті він почув її ніжний голос:

- Як тебе звати, юначе?
- Хуан Сяо. А тебе?
- Юань Мей.

І тут Хуан Сяо набрався сміливості, якої йому досі завжди бракувало, взяв дівчину за руку і рішуче мовив:

— Я покохав тебе. І тепер не зможу жити, якщо переді мною не буде цих глибоких, мов вечірнє небо, очей. Прошу тебе, стань моєю дружиною!

— І я тебе покохала, Хуане Сяо. Я згодна стати твоєю дружиною, тож засилай до моого батька свата.

Повернувшись додому Хуан Сяо і умовив свого господаря посватати його. Батько Юань Мей прийняв гладкого крамаря, як поважного гостя.

- Скільки ж грошей у нареченого? — спитав він у свата.
- І жмені мідяків не набереться,— відповів крамар.
- Скільки ж тоді в нього землі?
- Мабуть, трохи більше жмені.

— Такий зять мені не потрібен,— сказав батько дівчини.— Якщо він справді хоче одружитись із моєю дочкою, то мусить прислати мені весільний подарунок: десять золотих цеглин, три золоті нитки і велику перлінну.

Повернувшись додому, крамар розповів своєму наймитові про вимоги батька Юань Мей, засміявся над чужою журбою і пішов спати.

А Хуан Сяо рано-ранесенько вирушив у далеку дорогу до Старого Мудреця попросити поради. Ішов він день, другий, третій, четвертий і нарешті побачив велике місто, навколо якого мешканці зводили високий мур.

Спитали люди у юнака, куди він іде, і Хуан Сяо відповів:

- До Старого Мудреця просити поради.
- То зроби ласку,— почали благати мешканці міста.— Спитай у нього, чому ми ніяк не можемо добудувати свій мур? Він щоразу розвалюється на західному розі.

Хуан Сяо пообіцяв виконати їхнє прохання і пішов далі.

Трапилося йому на шляху велике село. На околиці юнак побачив старого чоловіка, що сидів на порозі своєї хатини. З очей у нього без упину капали слізози.

Хуан Сяо зупинився перед старим і спитав:

— Чого плачете, дідусю? Може, я вам чимось допоможу?

— Як же мені не плакати? Моїй красуні-дочці сьогодні виповнилося вісімнадцять, а вона німа, жодного слова нездатна вимовити, і жоден лікар не береться її вилікувати.

— Гаразд,— сказав Хуан Сяо.— Спитаю я Старого Мудреця, як вилікувати вашу безталанну доньку.

І пішов далі. Тяжким і небезпечним був його шлях. Він мусив і через бурхливі ріки перепливати, і на круті скелі видиратися, і перетинати безводні пустелі, поки, нарешті, вийшов на берег океану. Юнак умів добре плавати, але подолати океан людині не під силу. Поки він сидів біля води і розмірковував, як перебратися через океан, до берега припливла велика черепаха.

— Я перевезу тебе,— сказала вона,— тільки спитай у Старого Мудреця, що мені робити, щоб опуститись на дно. Бо стільки вже літ плаваю по поверхні. Страшно стомилася і хотіла б відпочити на м'якому мулистому дні.

Хуан Сяо пообіцяв черепасі виконати її прохання, сів їй на спину, і черепаха попливла. Вони пливли всю ніч, а на світанку побачили протилежний берег. Саме тут жив Старий Мудрець. Юнак зайдов на подвір'я, і тут Старий Мудрець спитав його:

— Що тебе привело до мене?

— Я хотів був поставити тобі лише одне запитання. Та по дорозі люди попросили додати до нього ще три. Тож прошу відповісти на всі чотири.

— Жодного разу я не відповідав більше ніж на три запитання,— сказав на це Старий Мудрець.

Хуан Сяо розгубився. Що робити? Маєш чотири запитання, а відповідь можна дістати лише на три. Якщо не виконати прохання мешканців великого міста, то вони ніколи не збудують захисного муру. Цим скористаються їхні вороги, вдеруться до міста, зруйнують його, повбивають старих та дітей, а молодих чоловіків та жінок заберуть у рабство.

Може, залишити без відповіді прохання батька німої дівчини? Але тоді їй дівчина, і її старий батько будуть до самої смерті нещасними.

Не виконати прохання черепахи? Але це було б величезною невдячністю з його боку! Вона всю ніч везла його по бурхливому океану, і він дав їй обіцянку, що спитає, як її опуститись на дно.

Отже, залишається його власне запитання. То що ж робити? Хлопець думав дуже довго, а Старий Мудрець терпляче чекав, коли він нарешті почне розмову.

І тоді Хуан Сяо зробив так, як і належить робити шляхетній людині. Він виконав прохання мешканців великого міста, вбитого горем старого і черепахи. А сам вирішив залишитись без поради.

Ось що відповів Старий Мудрець на всі три запитання:

— Викопай заступом те, що заховано під західним рогом муру,— і мур більш не розвалюватиметься.

Вирви у дочки старого три червоні волосинки на голові — і вона почне розмовляти.

Дістань із рота черепахи те, що їй не належить,— і вона зможе опуститись на дно.

Так відповів Старий Мудрець і одразу ж зник. Мусив Хуан Сяо повернутися, так і не дізнавшись, як роздобути весільний подарунок для пожадливо-го батька своєї нареченої.

Сумний прийшов він на берег океану. Тут, погойдуючись на хвилях, на нього вже чекала чорна черепаха.

— Що тобі сказав Старий Мудрець? — поцікавилась вона, побачивши юнака.

— Перевези мене через океан, тоді скажу.

Ступивши на берег, юнак звелів черепасі роззявити рота. А в роті в ней лежала перлина завбільшки така, як ягода вишні. Хуан Сяо дістав перлину — і черепаха одразу ж опустилася на дно.

Юнак подався далі. Знову перетнув стрімкі гори, безлюдні пустелі та глибокі ріки. І нарешті досяг того села, де жила німа дівчина. Батько так само сидів на порозі, а поруч з ним стояла його красуня-донька. Впізнавши Хуана Сяо, старий простяг до нього руки й вигукнув:

— Невже Старий Мудрець не захотів допомогти безталанній дівчині?!

Хуан Сяо мовчики підійшов до дочки, висмикнув у неї з голови три червоні волосини. І — о диво! Дівчина одразу ж заговорила, а три червоні волосини в руках Хуана Сяо перетворилися на три золоті нитки.

Коли Хуан Сяо дійшов до великого міста, назустріч йому вийшли всі мешканці.

— Чи приніс ти нам відповідь Старого Мудреця? — запитав найстаріший з громадян.

Хуан Сяо підійшов до західного рогу муру, взяв у одного з будівельників лопату й заходився копати землю. Не встиг він заглибитись навіть на два-три штихи, як наткнувся на щось тверде. Виявилося, що то лежать десять золотих цеглин.

— Тепер будуйте, стоятиме віки,— сказав Хуан Сяо і, не тямлячи себе від радості, кинувся бігти до рідного села.

Дуже не хотілося батькові Юань Мей віддавати свою дочку за наймита, але відступати від свого слова він не посмів, адже Хуан Сяо вручив їйому весільний подарунок, який він сам визначив перед майже всіма мешканцями села.

Весело і дружно почали жити молоді, хоча Хуану Сяо доводилося знову працювати на крамаря від зорі до зорі...

Хуан Сяо так кохав свою дружину, що не міг і години прожити без неї. Аби не бігати по кілька разів на день додому, він намалював прекрасне обличчя Юань Мей на шовковій хустці і дивився на нього, коли випадала вільна хвилина. Та одного разу, коли юнак розіслав хустку перед собою, налетів вихор, підхопив її і поніс.

Довго літала хустка, поки нарешті опинилася у золотій залі імператорського палацу. Там вона й потрапила на очі самому правителю. Побачивши таке вродливе обличчя Юань Мей, імператор наказав своїм радникам:

— Хоч під землею, а таки розшукайте цю красуню й приведіть до мене!

Кинулися царські служники шукати невідому красуню по всіх кутках імперії. А коли завітали до бідої хатини Хуана Сяо і побачили там Юань Мей, то схопили її, посадили в паланкін і бігом до столиці. Проте Юань Мей не розгубилась. Коли паланкін несли повз садибу крамаря, вона прошепотіла чоловікові, що вибіг на вулицю:

— Натягни на себе вивернутого овечого кожуха і приходь до палацу.

Дівчину привели до імператора, і той посадив її поруч із собою на трон.

Сидить Юань Мей на троні й плаче гіркими слізами. Хоч як прагнув імператор розважити її — нічого не виходило.

Нарешті Юань Мей сказала:

— Вижени всіх служників із зали, мені гайдко дивитися на них.

— Геть звідси! — закричав імператор на свою челядь.— Хіба ви не чули, що сказала нова імператриця Юань Мей? Надалі наказую виконувати всі її побажання!

Наполохані служники повибігали із зали, але Юань Мей не переставала плакати. Раптом розчинились двері, і до зали увійшов Хуан Сяо. На ньому був вивернутий овечий кожух. Юань Мей побачила його та як зарегоче.

Імператор зрадів, що дівчина повеселіла, та й питає її: .

— Чого ти раптом почала сміятися?

Юань Мей відповідає їйому:

— Та дуже вже потішний кожух у цього чоловіка. Коли б і в тебе такий був, я б завжди була весела.

Імператор зійшов з трону і давай тягти з Хуана Сяо його кожуха.

— Це несправедливо! — вигукнула Юань Мей.— Замість кожуха віддай їйому свій одяг.

Правитель так і зробив.

Але тільки він нап'яв на себе кожуха, а Хуан Сяо вирядився в царське вбрання, Юань Мей голосно крикнула:

— Гей! Служники, варта! До мене!

Зала одразу наповнилася людьми.

— Отой, що в овечому кожусі, хотів убити імператора. Відрубайте йому голову!

Імператор навіть не встиг збегнути, що ж сталося, як кат уже відтяв йому голову.

А коли настала ніч, Хуан Сяо та Юань Мей утекли з палацу. До глибокій старості жили вони, кохаючи одне одного.

Дівчина-півонія

Жила колись край села бідна вдова з сином, якого звали Баочжу. Коли синові виповнилося десять років, мати віддала його в найми до поміщика. Із раннього ранку до пізнього вечора хлопчик пас худобу, прибирав у дворі, виполовав бур'яни на полі. Не було йому спочинку від світання до смеркання, а поміщикові все здавалося мало, він ладен був і на ніч придумати своєму наймитові роботі.

За тяжкою працею хлопчик не помітив, як минув рік і надійшло славнозвісне свято весни. Готуючись до цього найурочистішого в китайців свята, в усіх сім'ях варять усякі смачні страви. А потім дорослі ходять у гості до своїх родичів та знайомих, вітають одне одноє, висловлюють їм найкращі побажання, а дітям роблять щедрі дарунки.

Лише Баочжу та його мати сиділи того дня в темній нетопленій хатині зовсім голодні. У них навіть своєї олії не було, щоб запалити каганець.

Коли смеркло, у селі залунали вибухи петард та ракет, і від цих вибухів кругом стало видно, як удень. Діти, підпаливши причеплені до жердин в'язки хлопавок, з радіними вигуками бігали від садиби до садиби, і той лемент було чути на все село. А до бідної вдови із сином так ніхто й не завітав. Гірко стало хлопчикові. Довго сидів він на лежанці, а тоді сказав матері:

— Ми цілими днями працюємо на поміщика, а живемо бідніше за всіх. Піду я куди-небудь подалі він нашого села. Може, десь і пощасти заробити.

Дуже не хотілося матері відпускати сина в чужі краї на заробітки, та що поробиш? І вона нарешті погодилася.

Другого ранку виrushив Баочжу з дому. Сім днів та ночей ішов хлопець, поки нарешті дістався до піdnіжжя високих гір. Тут він побачив розкішні сади та широкі рисові поля. У першому ж селі, яке йому трапилося, Баочжу зупинився перед найвищим будинком, біля воріт якого стояло два кам'яних леви, а на фронтоні переливалися золотом та сріблом величезні дракони. «Тут, певно, живе найбільший багатій села,— подумав хлопчина.— Як би найнятися до нього на роботу?»

Тільки-но він так подумав, як розчинилася брама і до нього вийшов ошатно вдягнений чоловік.

«Це, мабуть, і є господар цієї чудової садиби»,— майнула у Баочжу думка. Він хотів був уже заговорити до нього, але той накинувся на хлопця з лайкою.

— Що це ти, волоцього, тут стовбичиш?

— Вельмишановний добродію,— злякано прожебонів хлопчина,— я шукаю, до кого б найнятися на роботу.

— Тобі пощастило, що на мене натрапив,— засміявся чоловік.— Заходь! Мені саме потрібні наймити. Запам'ятай — звати мене батечко Лю.

— Батечку Лю, я прийшов сюди з далекого краю, перетнув три провінції та шість повітів, тому проситиму за свою роботу дещо більшу платню.

— Скільки ж ти хочеш?

— За рік тридцять дяо¹,— відповів хлопець.

Батечко Лю подумав і згодився:

— Гаразд, хай буде по-твоєму, але в мене теж буде одна умова: ти мусиш виконувати все, що тобі звелять. Коли не впораєшся хоч з одним завданням — не отримаєш жодного дяо.

Хлопець замислився: поле орати, траву косити, рис полоти він умів; мурувати стіни, молоти та шеретувати рис також навчився. А як доведеться худобу пасті, тут важко з ним змагатися; та й силою його бог не обділив. То чого ж йому боятись? Баочжу погодився.

У господаря було чимало й інших наймитів, і всі вони, звертаючись, називали його батечком, а поміж себе — Старим Вовчищем. Почув це хлопчина й подумав: «Яке мое діло, як його обзывають? Я прийшов сюди гроші заробляти, а не його честь відстоювати».

Старий Вовчище цілими днями просиджував у храмі, все гріхи замолю-

¹ Дяо — грошова одиниця в Давньому Китаї.

вав, а вечорами розподіляв роботу на другий день. Роботи кожному загадував стільки, що і вдвох її не переробиш.

Баочжу мусив щодня на світанку розтопити піч, а потім замести величезне подвір'я. Вдень також гуляти не доводилось: він молов пшеницю, шеретував рис, давав їсти свиням, носив сіно та пійло худобі. А коли смеркало, мав наносити повні кадуби води. Скаржитись було нікому, тому хлопець виконував усю роботу мовчки, думаючи про одне: «Попрацюю рік, отримаю свої тридцять дяо та й повернусь до матері».

Так минув місяць, потім ще один... Хоч скільки валив господар на нього роботи, він усьому давав лад. Та коли зазеленіла травичка, а верби повипускали перші листочки, господар покликав хлопця і сказав:

— Поженеш у гори вівці пасти. Раз на тиждень приходитимеш сюди по кукурудзу. Зарубай собі на носі: коли восени повернешся з отарою, щоб у ній було двісті голів.

Перелічив хлопець вівці, а їх усього сотня. А Старий Вовчище дивиться на нього та тільки посміхається:

— Не подобається? Не бери отари, але тоді ні на які тридцять дяо не сподівайся. Забираї свої манатки і геть з моого двору.

Не хотілося хлопцеві сваритися з господарем, і другого ранку він погнав отару в гори. Для житла підшукав собі затишну печеру. Харчувався кукурудзою, а запивав її джерельною водою. Вдень ходив з отарою, вибираючи місця, де трава краща, а ночами оберігав овечок від вовків. Нелегко жилося бідоласі самому в горах. Бували дні, коли й словом ні з ким було перемовитися. Тож єдиною втіхою та розвагою для Баочжу були квіти. Росла їх тут сила-силенна. Сяде, бувало, хлопець під стрімкою скелею, а вони відрazu ж і обступлять зівсебіч, зазираючи в його привітні очі; піdnімається крутими схилами на гору — тягнуться своїми голівками прямо до рук; пожене отару на водопій, а там усе синіє, червоніє й жовтіє від тисяч усіляких квітів. Усі вони ніби всміхаються і ніби промовляють до нього: «Зупинись та подивись, які ми гарні!»

Одного разу Баочжу погнав свою отару до високої гори. Біля її піdnіжжя він побачив височений, що сягав йому майже до голови, кущ півонії. Кущ ряснів пуп'янками, але від щоденної спеки та палючих суховій листя на ньому поскручувалося: півонії бракувало сили, щоб розпустити свої квіти. Шкода стало хлопцеві півонію. Мимохіть згадав прислів'я: «Людині потрібне щастя, а квітам — волога». Він схопив цеберку, приніс зі струмка води і полив кущ.

А щоб земля під ним не пересихала, обсипав коріння піском.

За кілька днів йому знову довелося побувати з отарою на цьому місці, і він очам своїм не повірив: перед ним стояв зелений-презелений велетенський

кущ, а на ньому пишні квіти. Таке диво можна побачити хіба що на вишивах.

— Оце так штука! — здивовано вигукнув Баочжу і, мов зачарований, завмер перед кущем. Дивовижної краси квіти пахли так ніжно, так приємно, що, здавалось, можна б цілими днями стояти біля них. І він усміхнувся — вперше за все літо. Веселий і радісний, хлопчина побіг до джерела, приніс води і щедро полив півонію ще раз.

Цілий день пас він отару поблизу гори, а надвечір погнав її до кошари. Та тільки зробив кілька кроків, як почув, ніби до нього хтось озвався. «Дивно, звідки тут люди? Певно, це птах якийсь співає», — подумав хлопець і знову почав збирати овець до гурту. Але голос не втихав, а, навпаки, бринів дедалі виразніше. Хлопець прислухався й зрозумів, що це не птах співає, а якась дівчина звертається до нього:

— Баочжу! Баочжу! Я пила твою воду і хочу подарувати тобі за це дім!

— Що таке? — здивувався хлопець і озирнувся довкола: ніде нікого. А тим часом сонце дедалі швидше котилося до обрію, повіяв легенький вітерець. У червоному свіtlі призахідного сонця півонія здалася йому ще гарнішою. Злегка похитуючись на вітрі, квіти ніби палали в сонячному промінні. Баочжу не міг очей відвести від такого видовища. Та що зробиш, коли треба гнати отару на нічліг. Баочжу рушив у бік кошари.

— Баочжу! Баочжу! Я пила твою воду і хочу подарувати тобі за це дім!

Голос відлунювався від гори, довколишніх скель та каміння і хвилями котився по долині.

— Баочжу! Баочжу! Не залишай мене!

Хлопець оторопіло позирав навсебіч, але не побачив жодної душі. Тільки квітки півонії гойдаються перед ним на своїх довгих ніжках. Та раптом вони почали обсипатись. Гарні-прегарні пелюстки падали йому прямо до ніг. Хлопець мимоволі нахилився, почав збирати їх і накладати в кишені. Потім ще раз озирнувся довкола, та так нікого й не побачив. І голос також стих.

Баочжу погнав отару на нічліг.

Тієї ночі сталося диво дивнє. Баочжу не міг довго заснути — все боявся, коли б вовки овечок не покрали. А потім незчувся, як і заснув. Коли ж про-кинувся, то помітив, що лежить у якійсь кімнаті. Страшно йому стало. «Де мої вівці?» — промайнуло в голові. Схопився з ліжка, чує — овечки бекають. Вибіг на вулицю і побачив велике подвір'я, на якому спокійнісінько відпочиває його отара. У хлопця аж мороз по спині прокотився. Звідки все це взялося? Почав оглядатись довкола. Будинок був із коштовного каміння і аж виблискував у сонячному промінні. А від стін пахло так, ніби він стояв у квітнику, а не на подвір'ї.

Відтоді й став хлопець жити у цьому чудовому будинку. Поки було літо, добре йому жилося. Коли ж настала осінь і посохли трави, а в повітрі закружили сніжинки, він почав збиратися на хазяйський двір. Перелішив овечок, а в отарі лише одних ягнят виявилось понад дві сотні. Усміхнувся хлопець і почав спускатися з гір.

За місцевим звичаєм у цих краях першого числа десятого місяця з наймитами розраховувалися за цілий рік. Коли Баочжу гнав свою отару, до цього терміну залишилося кілька днів. Іде він і міркує: «Як важко не було, а минув майже рік, залишилося всього кілька днів. Отримаю гроші та й піду додому. З тридцятьма дяо в кишені можна цілий рік нічого не робити. Вистачить

і на харчі, і на олію для каганця». Від тих мрій хлопцеві стало так радісно на душі, що він і землі під собою нечув. Не йшов, а ніби на крилах летів.

Старий Вовчище перелічив отару і дивом здивувався: в отарі було аж трисята овечок.

Потім, ніби щось зметикувавши, тихенько захихикав і сказав:

— Наймитувати тобі залишилося всього три дні. Я не даватиму тобі іншої роботи, але ще одне діло ти мусиш зробити. Після отримаєш гроші — і хоч на край світу.

Баочжу вислухав господаря й подумав: «Цілий рік терпів всілякі злигодні, невже якихось трьох днів не витримаю?»

— Та хоч цілих три діла,— промовив він.

В очах у господаря на мить спалахнули зловтішні вогники, і він сказав:

— Ходімо зі мною.

Зайшли вони до першої кімнати панського будинку. Біля порога стояла пара новеньких залізних черевиків.

— Мусиш зносити ці черевики за три дні. Не зносиш — жодного місяца не отримаєш.

Хлопець розгубився, бо не міг второпати, навіщо це потрібно. Йому й на думку не могло спасті, що господар вигадає таке.

— А для чого їх зношувати? — здивовано спитав хлопець.

— Це не твоє діло! — визвірився на нього Старий Вовчище.— Сказано тобі — виконуй, а інакше — геть з моїх очей.

Лише тепер Баочжу збагнув хазяїнову витівку. Він не витримав і гнівно промовив:

— Недаром люди називають вас Старим Вовчищем, у вас і справді вовче серце.

Майже на кулаках виніс хлопця з господи поміщик. Тож довелося Баочжу вхопити черевики і податись, куди очі бачать.

На вулиці вже стемніло. Повіяв холодний вітер, пішов сніг. За літо хлопчина встиг зносити в горах і свою сорочку, й штанці, й черевики, тому хоч як загортався він у своє дрантя, а зігрітись так і не зміг. «Хоче мене заморозити,— подумав він.— Але нічого в нього не вийде!»

Попростував він до гори, де все літо пас овець, а діставшись до неї, побачив, що від хатини, у якій жив останнім часом, і сліду не залишилось. Тяжко зітхнувши, хлопчина сів на камінь.

«Гу-у-у! Гу-у-у!» — завивав, мов тигр, зимовий вітер. Проте в цьому завиванні вчувається ще один голос, ніжний, лагідний, дівочий, який звертався до нього:

— Баочжу! Баочжу! Не сиди на місці, не сиди!

Згадав хлопець, як замерзають люди в дорозі, коли зупиняються, і рушив далі. Що далі він ішов, то тепліше йому ставало. Він і не помітив, як опинився біля куща півонії.

Тут був зовсім інший світ: тепло, як весною, і ясно, мов удень. Півонія зеленіла, як і влітку, а над кущем, ніби смолоскипи, палили червоні квіти.

Раптом поміж квітів з'явилося дівоче обличчя, а потім дівчина й сама вийшла з-за куща. Вона була така ж гарна, як і розкішні квіти на кущі. Дівчина всміхнулася хлопцеві і помахала йому руками. І одразу ж з усіх стебел на землю посыпалися пелюстки. І коли на землю упала остання з них, на місці куща виріс чудовий будинок.

Дівчина запросила Баочжу до господи.

Зайшли вони до кімнати, а там стіл стоїть з різними стравами на ньому. Сіли обідати. От дівчина й каже:

— Ти не хвилюйся, я виручу тебе: залізні черевики зносяться.

По обіді вийшли вони надвір. Дівчина-півонія повернулася до Баочжу обличчям, помахала рукою. Будинок одразу ж перетворився на купу пелюсток, а за хвилину з тієї купи виріс кущ півонії. Дівчина зірвала кілька квіток і простягла їх хлопцеві.

— Якщо й цього разу Старий Вовчище вижене тебе зі свого дому, то вийди на пустырище і розвій по вітру всі пелюстки з цих квітів.

Вона приязно всміхнулася і вмить обернулася на стебло півонії.

Знову повіяв холодний вітер і посыпав сніг. Баочжу стояв і спостерігав, як блискуче зелене листя і сонячно-червоні квіти півонії поволі вкриваються сліпучо-білим сніговим килимом. Хлопець сховав квіти за пазуху, прикладав руку до грудей і знову пішов до поміщика.

Лапатий сніг падав йому на обличчя, але Баочжу не відчував холоду. Він ішов тими самими місцями, де влітку пас вівці, і назустріч йому з-під снігу піднімались ті самі квіти, які він бачив тут улітку, і приязно зазирали в вічі.

Підійшов Баочжу до поміщицького двору і зняв з плеча важелезні залізні черевики. За ніч вони зносилися вщент. Зайшов він до кімнати і мовив:

— Господарю, зносив я черевики.

Подивився Старий Вовчище на зношені черевики — і обличчя у нього від зlostі аж кров'ю налилося.

— Лише за три дні? — заверещав він.

— Якщо не вірите, то навіщо тоді загадували? — сміливо мовив хлопець.

Нічого йому на це не відповів поміщик, лише очі вилупив. А потім як замахає руками та як закричить! І вигнав хлопчину з двору, так і не заплативши йому за роботу.

Знову опинився Баочжу надворі, де гуляв той самий холодний вітер і сипав густий сніг. Хлопець перетнув засніжене поле, вкриту кригою річку і вийшов на пустыріще, де кружляла віхола. Тут він зупинився, почав виймати чарівні пелюстки і пускати їх по вітру. І сталося диво! Сніг, що лежав на пустыріщі, вмить перетворився на срібло, а той, що літав у повітрі,— на вербовий пух. Пелюстки поступово зникли, а з хмари вербового пуху виплив сліпучо-блій будинок. Баочжу зайшов усередину. Під стіною він побачив лежанку. Розіклав він на ній м'яку перину, вкрився пухкою ковдрою і одразу заснув.

На ранок люди побачили незвичайну будівлю на пустыріщі і здивувались: звідки взявся тут цей будинок, що виблискує на сонці яскравіше від снігу? Під вечір про це диво дізnavся і Старий Вовчище. Не повірив він людським розповідям, виліз на найвищий дах на своєму подвір'ї, поглянув у бік пустыща, але, окрім відблисків срібла, не побачив нічого.

Насилу дочекавшись наступного ранку, Старий Вовчище сів у паланкін² і звелів служникам нести його до того місця, де сталося диво. Уже з першого погляду у нього аж дух перехопило, а глянув удруге — мало не луснув від жадоби: увесь будинок було обкладено коштовним камінням. «Та якщо розібрati лише одну кімнату, то за ці самоцвіти можна виручити тисяч з десять срібних зливків!» — подумав поміщик.

Старий Вовчище оглянув усю будівлю і одразу ж запропонував Баочжу помінятися на його садибу. Та хлопець і слухати його не хотів. Поміщик пообіцяв додати до своєї садиби також і всі свої землі та інше майно.

Баочжу вдав, що вагається, а потім нарешті відповів:

— Гаразд, але за умови, що ви залишите мені всіх своїх служників та наймитів.

Старий Вовчище радісно закивав головою. «Якщо в мене буде такий чудовий будинок і купа грошей, наймити завжди знайдуться», — подумав він.

Пішли вони до сільської управи, склали угоду, і Старий Вовчище з усієї своєю родиною перебрався на нове обійстя, а Баочжу на його подвір'я.

Поміщик від радості не знаходив собі місця. Він ходив по кімнатах та підраховував, скільки землі можна купити та яким багатим можна стати, якщо продати ту чи іншу річ. А Баочжу скликав усіх служників та наймитів на хазяйському дворі і сказав їм:

— Нехай кожен із вас візьме тут те, що йому найбільше подобається, і повертається додому.

Скільки радості було у людей, про це ні словами сказати, ні пером

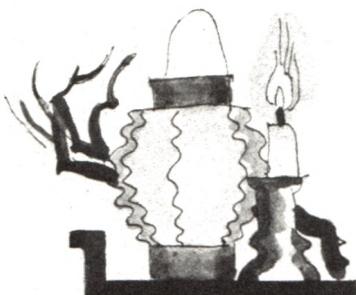
² Паланкін — криті ноші, у яких переносять багатих осіб.

описати. Досі такого не бувало в цих краях, щоб багатий роздавав своє добро бідним. Весело розходились усі служники та наймити по домівках.

Увечері Старий Вовчище та вся його родина полягали спати, а опівночі попрокидались від страшного холоду. Озирнулись і побачили, що лежать вони на засніженому пустырищі. Довкола темно, хоч в око стрель, а вітер такий, що з ніг валить.

Коли розвиднілось, на пустырищі, за селом, люди знайшли мерзлого Старого Вовчища і всю його родину.

А чесний Баочжу привіз свою матір, і зажили вони вдвох щасливо та радісно.

Десятеро братів

На піщаному березі далекого східного моря жив колись старий-престарий рибалка. Щоранку виходив він із своєї перехнябленої хатинки, сідав у човен і плив далі від берега ловити рибу. Та хоч як він старався, з уловом йому рідко щастило. Тож уторгованіх за рибу грошей ледве вистачало, щоб сплатити податки. Собі ж на прожиток майже нічого не залишалось.

Сидячи вечорами біля хати, старий та стара лише тяжко зітхали. Сумно їм було ще й від того, що вже й зістаритися встигли, а діток своїх так і не наজили.

Одного зимового ранку, коли дід, як завжди, вийшов у море рибалити, налетіла буря. Всі рибалки одразу ж повернули свої човни до берега, а старий, міцно зціпивши зуби, почав закидати сіть. Вітер реве, хвилі здіймаються мало не до самого неба, а він ніби нічого не бачить і не чує.

Закинув він раз, другий — жодної рибини. Похитав дід скрушно головою, сумно зітхнув, потім зібрався з силою і закинув утретє. Від утоми та голоду у нього аж у голові запаморочилось. В очах раптом потъмяніло, він мало не випав із човна.

«Навряд чи й сьогодні пощастиТЬ що-небудЬ упійматИ,— подумав дід.— Скоренько виберу сіть і гайда додому».

Він неохоче взявся за мотузок і враз відчув, що сіть чомусь дуже поважчала. Довго витягав її старий, поки нарешті з води показався другий кінець сіті. Риби й цього разу в ній не було, тільки якась металева скринька прослизнула поміж ніг і впала на дно човна.

Взяв рибалка скриньку в руки, довго розглядав її, потім розкрив, і — о диво! — в ній, переливаючись сяйвом, лежало десять великих блискучих перлин. Але ще дивніше було те, що в нього, ледве-но він доторкнувся до перлин пальцями, враз перестала паморочитися голова. Водночас і втому ніби рукою зняло. Та й про голод, який дошкуляв йому з самого ранку, адже в море вийшов нічого не ївши, теж забув.

«Мабуть, це не звичайний скарб,— зміркував старий рибалка,— та яка радість мені від цього». Він висипав дивовижну здобич на долоню і з сумом мовив:

— Ех, перлини, перлини! Якби ви допомогли мені риби наловити!

У приготованому для риби кошику раптом щось збліснуло. Дід зняв з кошика накривку і оставпів від подиву: кошик до самого верху був наповнений добірною свіжою рибою.

— Тепер не пропадем! — радісно вигукнув старий.

Повернувся додому. І перше, що побачив, була діжка, у якій колись тримали рис. Тепер вона стояла порожня.

— Перлини, перлини, мені рис потрібен. Допоможіть мені!

Ледве промовив він ці слова, як у діжці щось збліснуло, і вона тої ж миті наповнилася до самого верху шеретованим рисом.

Баба дивилася на диво широко розплющеними очима, а душа її повнилася радістю. Нарешті вона й собі взяла скриньку в руки і несміливо мовила:

— Перлини, перлини, мені одяг потрібен. Допоможіть мені!

Над скринею ураз щось заблищало. Стара підняла віко скрині і бачить — там повно всілякого вбрання.

Тут рибалка згадав, що човен у нього нікуди вже не годиться. Перлини і в цьому допомогли йому. Визирнувши у вікно, він побачив що неподалік від хатини на хвилях гойдається новісінський човен.

Здавалося б, тепер у діда та баби було все для безтурботного життя, проте рибалка не звик сидіти без діла: як і досі, він щоранку сідав у човна і плив у море ловити рибу.

Так би й жити їм без горя й печалі, але невдовзі чутки про десять чудових перлин невідомо як докотились до самого імператора, і той одразу ж запалав бажанням прибрати увесь цей дивовижний скарб до своїх рук.

Скликав він варту, сів на імператорського візка і подався на берег моря шукати щасливого рибалку.

Побачив дід у вікно імператорське військо й одразу все зрозумів. Недовге щастя йому судилося. Та що робити? Вийшли вони з бабою на вулицю і низько вклонилися імператорові.

— Послухай, дідугане! — накинувся на нього правитель.— Негайно неси сюди ті десять незвичайних перлин, які тобі пощастило виловити в морі!

— У мене... ніяких перлин у мене немає,— відповів рибалка, відступивши на кілька кроків.

Імператор страшно не любив, коли йому перечили, тому лише зневажливо глянув на старого і наказав варті:

— Перевернути в хаті усе догори ногами, а перлини знайти!

Бачить рибалка, що справа кепська, дістав із кишені всі десять перлин і потайки передав їх бабі. Потім моргнув їй, щоб хутчій тікала з двору.

Імператорська варта тим часом учинила в хатині справжнісінький погром, проте ніяких перлин так і не знайшла. Розлючений правитель підбіг до діда і почав власноручно обшукувати його. Він обмащував кожен рубчик, кожну складочку в його одязі. Проте й тут перлин не було. Імператор підвів посиніле від гніву обличчя, озирнувся довкола і лише тепер помітив, що стара кудись зникла.

— Утекла! — заревів він.— Чого ж ви стоїте, телепні? Негайно наздогнати!

Солдати кинулися за хату і побачили стару майже в кінці садиби. Та почула позад себе тупіт, поклала перлини собі до рота і надала ходи. Та невдовзі відчула, як чиясь міцна рука вхопила її за комір.

«Певно, це вже кінець мені»,— подумала вона і вирішила проковтнути перлини, тільки б вони не дісталися ненависному імператорові.

Не знайшовши і в неї перлин, солдати привели стару до імператора. Той сердито тупнув ногою і сказав:

— Старого ми заберемо з собою. Якщо перлини не знайдуться, додому він не повернеться.

Мов голодні вовки або розлючені тигри, стражники накинулися на рибалку, скрутили йому руки і запхнули в ящик імператорського візка. Баба з плачем учепилася руками за візок, проте один із солдатів варти відштовхнув її. Вона впала на пісок і залилася гіркими слізми.

А коли нарешті зіп'ялася на ноги і кинулася наздоганяти, то візок уже ледве виднівся на другому березі річки. Добігла баба до містка, подивилася вслід варті й сердито мовила:

— Страйайте, недолюдки, настане день, коли спостигне вас страшна кара.

Глянула ще раз на імператорський візок і відчула, що у неї підгинаються ноги. Знесилено опустилася на мостові поручні і знову заплакала. Отямилася вона від різкого болю в животі. «Це, певно, від перлин у мене живіт болить», — подумала й пішла додому.

На ранок у неї народилося аж десять синів. Сіла вона на ослінчик, дивиться на них, а вони на очах ростуть, мов із води. І кожен ставний та гарний, і кожного природа нагородила якимось хистом. У першого сина були все-видящі очі. Він міг розглядіти найдрібніші речі на будь-якій відстані. От мати й назвала його Всевидцем. Другого назвала Чутким Вухом, бо він чув найтихіші звуки. У третього ноги могли витягуватися на будь-яку довжину, тож він став Довгоногим. Четвертому дала ім'я Кулачище, бо руки в нього в одну мить могли стати величезними і довгими. П'ятий син міг, розставивши руки, злетіти в небо, мов птах. Його мати назвала Леточицей. Шостий міг так тупнути ногою, що земля враз розступалася під ним. Назвала його мати Кротом. Сьомий не боявся вогню. Хоч би яке полум'я палахкотіло, та варто було йому лише втягнути через ніздрі в себе повітря, як вогонь одразу ж згасав. А почне видихати назад, і вогонь спалахує знову. Тож назвала його Вогняним Носом. Восьмий мав дуже міцну шкіру. Міг скотитися з високої гори, не завдавши собі ніякої шкоди. Дала йому ім'я Товстошкірий. У дев'ятого була дуже міцна голова. Вдариш по ній мечем, меч зігнеться чи пощербиться, а голова ціла. Кинеш камінь на неї, камінь на друзки розсиплеться, а голові нічого. Назвала його мати Залізною Головою. У десятого рот розлявлявся так широко, що одним ковтком він міг поглинути річку, а як голос подастъ, то ніби грім загримить.

Дала йому ім'я Ротатий.

От і почали брати жити та поживати разом з матір'ю. Всевидець та Чутке Вухо часто ходили в гори на полювання. Перший міг помітити дичину, хоч би де вона бігла чи летіла, а другий почути, як звірина дишче чи як вона ворушиться. Тож досить їм було випустити лише одну стрілу і мати здобич. Тому хлопці жодного разу не поверталися додому з порожніми руками.

Довгоногий та Кулачище ходили в море ловити рибу. Довгоногий заходив у воду, і хоч би де він стояв, море йому скрізь було по коліна. А Кулачище сідав Довгоногому на плечі і, дивлячись зверху, опускав свої довжелезні руки у воду і ловив ними рибу. Вони теж поверталися щодня зі щедрим уловом.

Кріт та Леточиця працювали в полі. Перший міг пройтися полем туди й назад, і землю вже не треба було орати. А другий брав торби з насінням

і здіймався в повітря. Пролетить над ділянкою туди-сюди, і все засіяно. Яровина після цього росла дуже добре.

Товстошкірій та Залізна Голова ходили в ліс по дрова. Товстошкірому не страшні були ні високі гори, ні круті скелі, а Залізна Голова стинав дерева головою краще, ніж пилкою. Хоч би який був товстий стовбур, ударить Залізна Голова раз чи двічі головою — і дерево лежить уже на землі. Отже, паливом їхня родина також була забезпечена.

Вогняний Ніс відповідав за кухню. Їжу він готував і швидко, і смачно.

Брати й мати були дуже задоволені його роботою. Лише у Ротатого певних обов'язків не було. Йому, як найменшому, мати доручала стерегти хату, коли всі решта розходилися з дому.

Родина жила непогано, але мати весь час сумувала. Хлопці ніяк не могли збегнути, що її непокоїть, і одного разу почали розпитувати. Мати заплакала і крізь сльози розповіла їм, як імператор та його поплічники схопили їхнього батька і заточили до в'язниці.

Сини, вислухавши сумну розповідь, враз закричали, загомоніли, перебиваючи один одного, а тоді почали думати, як би їм визволити батька з неволі.

Насамперед треба було дізнатись, де та в'язниця, куди посадили їхнього батька. Кулачище сів Довгоногому на плечі, а на долоні собі взяв Всевидця та Чутке Вухо. Опинившись майже на самому небі, Всевидець невдовзі побачив імператорський палац і те підземелля, в якому сидів батько з колодкою на шиї та кайданами на руках і ногах. Чутке Вухо прислухався і почув, як імператор, стоячи по інший бік гратів, вимагав од батька, щоб той призвався, куди сховав перлинни. Батько відмовчувався.

— Я накажу відтяті тобі голову! — grimнув імператор.

Спустившись униз, Чутке Вухо сказав братам:

— Кепські справи. Імператор хоче зітнути батькові голову.

— Нічого страшного,— заспокоїв хлопців Залізна Голова,— я його врятую!

Залізна Голова поквапився до столиці. Коли він дістався до імператорського палацу, батька вже вивели на місце страти. Хлопець кинувся імператорові до ніг і сказав:

— Я син цього старого рибалки. Накажіть мені замість нього відтяті голову!

— Ха-ха! — весело зареготав імператор.— Бачили такого дурника? Відрубайте йому голову!

Один із імператорських охоронців вивів хлопчину на місце страти. Кат вибрав собі найгострішого меча, замахнувся і вдарив. Посипалися іскри, меч вищербився, а голова у хлопця як була, так і залишилася на місці. Кат хапав усе нові й нові мечі, а проте не міг заподіяти хлопцеві ніякої шкоди.

Імператор не витримав, схопився з місця, витяг з піхов свою заповітну шаблюку і підбіг до хлопця. Потім високо підняв шаблю над головою і з усього розмаху опустив на схилену голову.

«Дзень!» — пролунало в напруженій тиші, і два шматки шаблюки упали на землю. Трясучись від люті, імператор спустився з помосту і закричав, мов несамовитий:

— Спалити старого на вогні!

Чутке Вухо почув ці вигуки, і Вогняний Ніс, не гаючись, подався до

столиці. Коли імператорська варта натягала велику купу хмизу, хлопець підбіг до імператора і почав благати:

— Я син цього старого рибалки, спаліть краще мене замість нього.

— Хе! — крякнув імператор, змірявши хлопця поглядом.— Бачили такого сміливця? Що ж, спаліть його, коли він вже так просить!

Охоронці прив'язали хлопця до стовпа і обіклали зівсебіч хмизом. Коли купу підпалили, сухий хмиз аж затріщав. Полум'я хутко піdstупило до хлопця. А той спокійно розгледівся довкола, потім втягнув через ніздрі повітря в себе, і вогнище враз погасло.

Розгніваний імператор збіг зі свого помосту і почав підкидати на купу нові в'язки хмизу. У хлопця в цей час щось закрутило в носі, і він чхнув. Сніп вогню вирвався з ніздрі і мало не обпалив імператора.

— Неподобство! — загорланив той зляканим голосом.— Кинути старого зі скелі в прірву!

Чутке Вухо почув цей лемент, і Товстошкірий за кілька хвилин прибув до столиці. Він кинувся до імператора і почав благати:

— Я син цього старого рибалки. Киньте краще мене замість нього зі скелі.

— Ха! — зневажливо вигукнув імператор.— Що ж, голодранцю, коли тобі так хочеться, то дозволимо тобі замість батька душу богові віддати.

Імператор звелів своїм охоронцям вивести хлопчину на найвищу скелю. Поки ті розмірковували, звідки б його кинути, юнак презирливо посміхнувся і з розбігу шугонув униз.

Правитель був певен, що хлопець розбився, і поквапився зі своїми охоронцями вниз. Але що за диво? Товстошкірий лежав, поклавши голову на камінь, і міцно спав. Мов сто чортів скочило на імператора:

— Мерщій хапайте старого та в море його, в море!

Чутке Вухо вловив новий наказ імператора. Настала черга Довгоногому бігти до столиці.

— Утопіть краще мене,— почав благати хлопець,— замість моого старого батька!

— Гм! — вилупив на хлопця здивовані очі імператор.— Ще один сміливець знайшовся. Що ж, можемо й тебе втопити.

Охоронці підхопили хлопця під руки і вивели на берег моря. Тут вони розгойдали його і з усієї сили кинули туди, де хвилі аж піною вкрилися. Довгоногий хутко розправив ноги і став на дно. Вода в тому місці досягала йому лише до колін.

Імператор мало не сказився від зlostі. Він звелів солдатам стрибати в воду і загнати хлопця на глибоке місце. Проте Довгоногий у цей час крут-

нувся у воді — і на берег накотилася височенна хвиля. Змоклий до нитки імператор закричав на своїх охоронців:

— Закопати старого в землю живцем!

Невдовзі до столиці прибіг той хлопець, якого мати назвала Кротом. Він кинувся до імператора і почав просити:

— Не закопуйте моого батька. Закопайте мене замість нього.

Імператор довго дивився на нього, а тоді сказав:

— Якщо смерті не боїшся, негіднику, то закопаємо!

І звелів своїм охоронцям викопати в саду глибоченну яму, кинути в неї хлопця; а зверху насипати товстий шар землі. Та й після цього він не заспокоївся: наказав покласти на тому місці ще й кілька кам'яних брил. Тепер можна було вважати, що злочинця нарешті покарано. Звідки жому було знати, що Кріт пробив собі нору, виліз в іншому місці і спокійнісінько почимчикував додому.

Коли останній із синів повернувся додому, мати глянула на всіх десяťох і зрозуміла, що хоч як вони старались, а врятувати батька їм так і не пощастило. Тяжко стало в неї на душі, і вона заплакала. Сини теж засумували.

Довго радились хлопці і нарешті збегнули, що жодному з них не пощастиТЬ врятувати батька, якщо кожен діятиме без допомоги решти. Лише спільними зусиллями можна перемогти імператора і здобути батькові волю, вирішили вони і, попрощавшись із матір'ю, гуртом подалися до столиці.

Юнаки ще були в дорозі, а спритні шпигуни уже встигли провідати про їхні наміри й доповісти імператорові. Той віддав наказ: зібрати все військо і поставити його міцним заслоном за кілька верст від столиці. І ось за міською околицею загrimіли бойові барабани, густим частоколом піднялися списи.

Ротатій попросив дозволу у братів показати нарешті свій хист. Ліг він на землю, набрав повні груди повітря і дмухнув. Перед очима у величезного війська майже до самого неба знялася курява, а на вояків полетіло каміння, паліччя, грудки землі. Водночас почали падати величезні дерева і нищити всіх, хто намагався сховатись за ними. В імператорському війську зчинився страшний переполох.

Кулачище тим часом узяв у Залізної Голови капелюха, почав ловити та складати в нього своїми здоровенними ручищами вояків. Не минуло й півгодини, як від численного імператорського війська і сліду не лишилось. Нікому навіть було повернутися до столиці і повідомити імператора про страшну поразку.

Подолавши першу перепону, хлопці рушили далі. Десь через півгодини вони підійшли до височенного муру, яким було оточено місто з усіх боків. Летучий розправив руки і за мить опинився по той бік муру. Кріт пробив під муром дірку і також пробрався в столицю, а Залізна Голова зробив отвір у

мурі своєю головою. Для Довгоногого взагалі ніяких труднощів не було. Він спокійнісінько переступив через мур і пішов собі вулицею в бік палацу. Отак хлопці без особливих труднощів здолали і цю перепону.

Поки Летючий ширяв понад дахом царських покоїв, а Кріт прокладав туди нору під землею, імператор солодко спав на своєму ліжку і лише час від часу спросоння вигукував:

— Знищти!.. Знищти всіх голодранців до одного!

Кулачище почув ці вигуки, і лютий гнів охопив його. Він узявшся рукою за дах палацу. Дах затріщав. Правитель злякано розплющив очі, бачить: стіни хитаються, а колони, на яких тримався дах, чомусь похилились.

— Рятуйте!.. Рятуйте!.. — зарепетував він.

Тим часом Залізна Голова вдарив по одній із колон, і покрівля впала. Та імператор уже встиг вискочiti на подвір'я, сів на коня і ну тікати.

Першими його помітили Всевидець та Чутке Вухо.

— Утік! — вигукнули вони в один голос. — Імператор утік!

Довгоногий та Кулачище, що сидів у нього на плечах, кинулися навздогін.

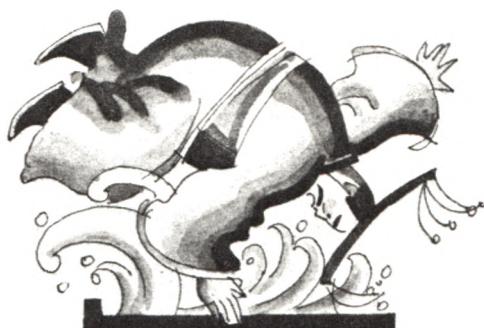
Хоч як імператор періщив батогом свого коня, та Довгоногому варто було зробити лише два кроки, щоб наздогнати його. Кулачище взяв імператора пальцями і затис у долоні.

— Хлопчики, змилуйтесь наді мною! — загукав імператор.

Кулачище тільки посміхнувся у відповідь, потім легенько махнув рукою і розтулив пальці. Імператор полетів далеко-далеко в море.

За кілька хвилин обидва хлопці знову повернулися до міста. Тут вони гуртом відшукали в'язницю. Кулачище ухопився руками за гратеги, хитнув сюди, смикнув туди, і брати з радіними вигуками вбігли до батька у в'язницю. Старий спочатку ніяк не міг второпати, що це за юнаки і звідки вони тут узялися. А коли з їхньої розповіді дізнався, що все це його власні сини, засміявся від радості.

Надвечір батько та сини гуртом повернулися додому. Мати, побачивши синів і батька живими та здоровими, аж заплакала. Відтоді зажили вони щасливо та радісно.

Два кавуни

Відчуваючи наближення смерті, старий батько покликав до себе двох своїх синів і почав наказувати їм жити дружно, в мирі та злагоді і сумлінно працювати, як він сам працював усе життя. Менший брат стояв перед батьком, уважно слухаючи всі його напущення, а старший відійшов убік і лише кивав головою.

Старий невдовзі помер. І не встигли ще й ноги його захолонути, як старший замість того, щоб плакати та побиватись за небіжчиком, метнувся до столика і дістав із шухляди різні папери, аби дізнатися, скільки ж добра залишив їм батько у спадок.

На другий день після похорону старого старший брат покликав меншого і сказав:

— Давай ділитись!

Менший ще й слова не сказав у відповідь, а він повів далі:

— Я собі візьму оцей будинок під черепицею та отой великий шмат поля, а тобі хай буде стара хата і решта землі. Хоча твоя ділянка й менша і ґрунт там гірший, та чи багато тобі потрібно?

Не посмів менший брат перечити старшому. За кілька днів він відремонтував стару хатину і перебрався туди з усіма своїми злиденними пожитками. Відтоді щодня з раннього ранку і до пізнього вечора працював він

на своїй ділянці. І доти занедбана земля почала щедро віддячувати йому за працю: буйною зеленню вкрилося його поле.

А старший брат на свій лан і носа не показував. Він увесь час лежав і лише командував наймитом, якому тепер доводилося виконувати всю роботу.

Минув рік. Весняне сонце почало пригрівати все дужче. І хоч ні верби ще не розпустилися, ні персики ще не почали цвісти, а менший брат уже вийшов на свою ділянку. Старший брат тим часом сидів у бамбуковому кріслі, заклавши ногу на ногу, і смоктав люльку. Раптом крізь відчинені двері до кімнати залетіло дві ластівки. Вони закружляли попід стелею, певно, шукаючи місця, де б їм зліпити гніздо.

— Ніякі гнізда мені тут не потрібні! — вигукнув старший брат, боячись, коли б пташки не понаносили сміття до кімнати. — Якщо зручного місця шукаєте, то летіть до моого меншого брата, в старій хаті можна все робити. Геть звідси!

«Ківі, ківі, ківі!» — закричали ластівки і полетіли із кімнати.

Менший брат саме повертається з поля. Побачивши ластівок, зрадів і загукав до них:

— Хочете гніздечко зліпити? Будь ласка, вибирайте, де вам буде краще.

Ластівки привітно зашебетали і почали тягати то суху траву, то грязюку, і через кілька днів під стріховою зачорніло гніздо.

Відтоді щодня, ледве-но світало, менший брат виходив з хати і поспішав на свою ділянку, а ластівки виrushали на пошуки їжі. І ніщо не могло їх зупинити — ні дощ, ні вітер. Та якось юнак почув у ластів'ячому гнізді якесь дивне джерготіння. Підвів голову, побачив, що там уже вивелися ластовенята, і радісно стало йому на душі.

Минали дні, пташенята росли дуже швидко, і батьки невдовзі заходилися вчити їх літати. Ластовенята ніяк не наважувались відірватися од рідного житла. Та ось одне з них, найменше, але, певно, найсміливіше, вистрибнуло з гнізда, пролетіло кілька сажнів і впало на землю. Знятися в повітря воно не могло: ніжку поламало.

І батьки, ї малеча враз позліталися до нього і зчинили страшений галас, а воно лежало на землі й пищало. Менший брат саме повертається з поля. Зачувши тривожні пташині крики, він поспішив до того місця, де маленьке ластовеня безпомічно борсалося на землі. Взяв його до рук, оглянув і сказав:

— Нічого страшного, вилікуємо!

Він знайшов маленьку трісочку і прив'язав її до ушкодженої ніжки так, як це робить хірург, коли накладає шину на поламану руку чи ногу. Потім знайшов невелику коробку, намостили в ній сіна і поклав ластовенятко зверху.

Ластівки і далі тривожно літали довкола, але молодший брат заспокоїв їх:

— Не турбуйтесь. Як тільки видужає, я одразу ж випушту його на волю.

Менший брат доглядав ластовеня, мов брата рідного. По кілька разів на день приносив йому черв'ячків та комах, і поламана ніжка незабаром зрослася. Переконавшись, що пташеня вже видужало, він поклав його до батьківського гнізда.

Минула осінь, потім зима, і знову настала весна. Повикидали перше листячко верби, зацвіли персики, а ластівок усе не видно.

Якось, коли менший брат саме повертається до хати після роботи, до нього підлетіла велика ластівка. Він одразу ж упізнав торішню калічку і радісно привітав її.

Ластівка випустила зі свого дзьобика прямо йому на долоню велике і бліскуче зернятко кавуна. Молодший брат викопав ямку неподалік від своєї хати й посадив його. А потім щовечора приносив з арика цеберкою воду і поливав.

Минуло кілька днів, і зернятко проросло. Незабаром пагін почав викидати листя і нарешті зацвів. Ще через кілька днів зав'язався зелений плід. Коли кавун поспів, молодший брат зірвав його, приніс до хати, розрізав і оставпів од подиву: усередині кавуна була не соковита м'якоть, а бліскучі золоті самородки.

Чутка про братове щастя докотилася і до старшого брата. Він одразу ж побіг у поле, де саме працював менший брат, і почав розпитувати, звідки у того така сила-силенна золота. Менший брат не вмів хитрувати. Він чесно розповів усе з самого початку й до кінця. Старшого брата завидки взяли. Дивлячись на меншого, він подумав: «Хм! Так просто. В такому разі я теж зумію розбагатіти».

Насилу дочекався він наступної весни. І як тільки на вербі з'явилися перші листочки, виніс на подвір'я крісло і тепер ціліснікі дні просиджував там, чекаючи, коли прилетять ластівки. І вони нарешті прилетіли.

— Сюди, сюди! — загукав він радісно, побачивши їх ще здаля. — Летіть до мене. У мене дім кращий, ніж у моого брата. Мостіть тут ваше гніздо.

Ластівки послухали його і зліпили гніздо в будинку на верхньому сволоці. Відтоді старший брат щоранку, як тільки ластівки вилітали з гнізда, ставив драбину і ліз поглянути, чи не вилупились ще пташенята.

Він страшенно зрадів, коли нарешті почув писк малечі в гнізді. Негайно знайшов облямовану кольоровим шовком коробку і вирізав із сухої гілочки тоненьку дощечку. Отже, тепер усе було готове, тільки б пташенята почали вилітати з гнізда.

Настав і цей день. Малеча одне за одним вибиралися на край гнізда, розправляли крильця і шугали в повітря. Минало кілька хвилин — і вони поверталися назад. І жодне з них, як на гріх, не падало. Злість охопила старшого брата. Він узяв віника і давай вимахувати ним перед дверима будинку.

Влучив-таки. Одне ластовеня упало на землю і поламало ніжку. Воно безпорадно смикалося, пищало, але так і не могло злетіти. Всі інші ластівки кружляли довкола з голосними криками, та допомогти йому не могли нічим.

Старший брат торжествував, хоч і удавав, що йому також прикро. Він ніжно взяв пташеня в руки і сказав:

— Нічого страшного. Я вилікую тебе.

Прив'язав до ніжки заздалегідь заготовлену дощечку, ніби вправний хірург, потім поклав пташеня в обклесну шовком коробку на м'яку ватяну постіль і звернувся до інших ластівок, що все ще тривожно літали біля дверей будинку:

— Не хвилюйтесь! Коли видужає, тоді й випущу його на волю.

Ластівки затихли і, обливаючись слізьми, посідали в гніздо.

Старший брат так само носив пташеняті черв'ячки та комахи і все скаржився:

— І чого воно так довго не видужує?

Нарешті ластовеня оклигало. Старший брат вийняв його з коробки й урочисто мовив:

— Запам'ятай, що я живу у будинку під череп'яним дахом, а он та хатинка, то мого меншого брата. Не переппутай!

Він випустив ластовеня, і те полетіло до свого гнізда. А брат був певен, що зробив добре діло і за це має отримати золото. До того ж значно більше, ніж його меншому братові перепало.

Настала весна. Пташеня на той час уже стало великою ластівкою. Прилетіла та ластівка до будинку старшого брата і кинула йому на долоню зернятко кавуна. Велике та блискуче.

— Правду кажуть: за добро добром і платять! — зрадів брат.

Ластівка полетіла, а брат одразу ж посадив зернятко і сам, бо боявся, коли б наймит не напсуває, носив воду цеберкою з арика і поливав зернятко.

Через кілька днів зернятко проросло, потім на довгій гудині один за одним з'явилося кілька листків, і нарешті кавун зацвів. Зав'язався величезний зелений плід. Старший брат, радісно посміхаючись, пильно стежив за кавунцем, а той ріс, мов із води. І що більший він ставав, то більше старший брат тішив себе думкою про недалеке щастя.

І ось кавун поспів. Старший брат з дружиною спробували занести його

до кімнати. Та де там, навіть зрушити з місця сил їм не вистачило. Довелося кликати сусідів на допомогу. Довго вони гуртом охали та кректали, поки все-таки затягли невидане досі диво в кімнату і поклали на стіл. Старший брат побіг на кухню, схопив там великого ножа і попросив людей відступити подалі. Боявся, коли б вони не накинулися хапати золото, якщо воно посипеться через край.

Ледве-но ніж доторкнувся до кавуна, як той репнув і розпався на дві половини. Всередині не було ні рожевої м'якоті, ні золота, а натомість сидів старий дід з великою сивою бородою. Старший брат злякано відсахнувся від нього, а дід тим часом випростався на повний зріст, показав на нього пальцем і мовив грізним голосом:

— Ти сподіався отримати велику нагороду за свій «шляхетний» вчинок, але у твоєму вчинку нічого шляхетного не було. Сама лише підлість, тож мусиш і поплатитись за неї!

Старший брат оторопів від такої несподіванки. Поки розмірковував, що б йому сказати на своє віправдання, як в обох половинках кавуна спалахнув страшний вогонь. За кілька хвилин він поширився по всьому будинку. З того жаркого полум'я ні старший брат, ні його дружина вибрались не змогли.

Червоний ліхтарик

В одному селі жила собі дівчина на ім'я Сяогуй. Батько її помер, коли вона ще була маленька, тож матері з дочкою довелося самим заробляти собі на прожиток. Коли дівчині виповнилося дев'ятнадцять, сільські парубки почали на неї задивлятися, бо Сяогуй була вродлива, розумна й роботяща.

А свахи запримітили красуню ще тоді, коли їй виповнилося шістнадцять, і відтоді почали оббивати пороги вдовині хати, сватаючи її доночку то за сина місцевого багатія, то за чиновницьке чадо. Проте дівчина відмовляла всім підряд, не зважаючи ні на багатство наречених, ні на медовій речі свах.

Так тривало майже три роки. Односельці ніяк не могли збагнути, якого ж нареченого хоче собі Сяогуй. Та ось нарешті вдова призналася сусідкам, що її дочка вибиратиме собі нареченого на Соняшниковій горі, коли зацвітуть соняшники. І вибиратиме не багатого чи знатного, а чесного та роботящого.

Чудового літнього ранку, ледве-но сонце з'явилося із-за обрію, на Соняшниковій горі, що від самого піdnіжжя і аж до верхівки жовтіла від буйного цвіту соняшників, зійшлися майже всі сільські парубки. Кожен з них у душі плекав надію, що саме його вибере Сяогуй.

Один по одному юнаки виступали наперед, і кожен з них вихвалявся перед дівчиною і своєю чесністю, і працьовитістю. У цей час на село несподівано налетіла буря. Велетенська чорна хмара затягla все небо, у повітря стовпом піднялася курява. Юнаки спочатку намагалися боротись з поривами вітру, а потім не витримали і порозбігалися хто куди.

Коли за кілька хвилин вітер ущух і небо проясніло, на горі залишилося тільки п'ятеро душ — на землі лежала звалена вітром удова, а поруч неї сиділи і стояли четверо юнаків: тесля, рибалка, мисливець та лікар.

Тесля, отяминувшись першим, звів очі до неба і, побачивши на ньому невелику довгасти хмаринку, що хутко віддалялася від них, закричав:

— Ой лишечко! Та це ж дух гори Золотої сколопендри³ скопив нашу Сяогуй! Я чув від людей, що він часто з'являється у вигляді хмарини.

— Не хвилюйтесь, я зараз розправлюсь з ним! — заспокоїв юнака мисливець і вистрілив з лука навздогін чорній хмарині. Ту ж мить у повітрі пролунав оглушливий крик. Чорна хмарина, випустивши свою жертву, хутко зникла за горою.

Четверо юнаків кинулися туди, де падала дівчина, щоб підхопити її на руки, але дорогу їм перетнула широка річка. Саме в неї і впала Сяогуй.

Тесля від хвильовання враз сполотнів і підбіг до берега.

— Стривай! — зупинив його рибалка.— Річка глибока, ще втопишся. Дозволь краще мені:— I з цими словами він стрибнув у воду.

Через деякий час рибалка вибрався на берег, несучи на руках дівчину. Мати та троє інших парубків з радісними вигуками підбігли до нього. Проте, глянувши на дівчину, відразу ж замовкли. Чи то сколопендра вжалила її, чи вона водою захлинулася, але дівчина була мертвa.

Мати схилилася над дочкиою і тужно заридала. Тесля стояв поруч і теж лив сльози.

— Не сумуйте, добрі люди,— заспокоїв їх лікар.— Я зараз поверну її до життя.

Він розкрив свою сумку з ліками, вибрав те, що вважав за потрібне, розчинив у воді і влив дівчині в рот.

Сяогуй враз здригнулася, на радість усім, розплющила очі. Всі присутні задоволено всміхнулися. Отже, все гаразд, можна свататися далі. Та коли заговорили про те, як дівчина одразу ж спохмурніла. Перед нею стояло четверо юнаків, і вона добре знала, що всі вони чесні й роботящи хлопці. Кожен з них ладен віддати за неї своє життя, тільки б врятувати від страшної напасті. То кого ж їй вибрati?

Поки Сяогуй відмовчувалася, юнаки почали навпередбій вихваляти себе.

³ Сколопендра — невелика отруйна тварина.

Кожен доводив, що саме завдяки йому дівчина уникнула лиха. Нарешті тесля примирливо мовив:

— Годі нам сперечатись. Нехай Сяогуй сама скаже, хто з нас їй найміліший.

Дівчина трохи подумала й відповіла:

— Всі ви мої рятівники, тому мені важко віддати комусь із вас перевагу. Давайте зробимо так: повір'я говорить, що на Південній горі є червоний ліхтарик. Хто здобуде того ліхтарика, той зможе знищити страшну сколопендру і назавжди врятувати наших людей від жахливої напасті. Я вийду заміж за того з вас, хто принесе мені червоного ліхтарика.

Юнаки вислухали її побажання і домовилися наступного ранку зустрітися на цьому самому місці, щоб гуртом іти на пошуки червоного ліхтарика.

Лікареві тієї ночі не спалося. Він усе міркував: «Іти на Південну гору по червоного ліхтарика дуже небезпечно. То чи ж варто ризикувати своїм життям заради якоїсь там дівчини, хоч вона і вродлива й роботяща?»

Не спалося й мисливцеві. «На гору ми підемо вчотирьох. Тож ліхтарик може дістатися і не мені,— думав він.— Навіщо ж мені йти разом з іншими хлопцями, коли у мене самого вистачить сили й глузду, щоб розправитись і з величезною зміюкою, якою так усі лякають, і з будь-яким іншим звіром? Краще я один піду».

Ще й на світ не благословилося, а він уже вирушив у путь. Біля піdnіжжя Південної гори зустрів сивого-пресивого дідуся із довгою бородою. Той зупинив мисливця і спитав:

— Куди йдеш, юначе?

Мисливець зневажливо подивився на нього, відштовхнув зі стежки і гордовито пішов собі далі.

Тривожні думки не давали спати тієї ночі й рибалці. «Хоч і страшна Південна гора,— метикував він,— але якщо набратися сміливості й піти, то, може, справді пощастиТЬ роздобути того червоного ліхтарика. І яка то радість мені буде, коли одружуся із Сяогуй». Проте він усе не наважувався вирушити на гору.

Один лише тесля не сушив собі голови. Він вирішив одразу: «Хоч і небезпечно йти на Південну гору, але чого боятися? Адже нас буде четверо, а прислів'я каже: «Навіть недоумкуваті шевці, коли їх троє, будь-якого мудреця перемудрують». Отже, якщо будемо діяти дружно, то здобудемо червоного ліхтарика і врятуємо наш край від небезпеки. Яка рада буде Сяогуй, коли ми це зробимо». Подумавши так, він міцно заснув і проспав до самого ранку.

Як почало світати, тесля та рибалка зустрілися біля піdnіжжя Соняшникової гори. Вони довго чекали на лікаря та мисливця, але ті так і не з'явились. У цей час підходить до них сивий-пресивий дідусь із довгою бородою й питає:

— Куди це ви, хлопці, зібралися?

Рибалка зневажливо подивився на старого й одвернувся, а тесля пояснив дідусею:

— Та хочемо вибратися на вершину Південної гори і пошукати там червоного ліхтарика.

Старому сподобалася відвертість молодого теслі. Він нахилився до нього і зашепотів на вухо:

— Дуже тяжко вам буде і страшно, але ти ні на що не зважай. Іди вперед, міцно стиснувши зуби. Траплятимуться тобі гарні-прегарні ліхтарі, схожі навіть на квіти лотоса та інших рослин, але ти їх не чіпай. Іди далі, поки не побачиш червоного ліхтарика. Його й бери.

Тесля подякував дідусею за добру пораду, і вони з рибалкою пішли далі. Стежки в горах дуже небезпечні. Юнакам доводилося дертись крутыми схилами вгору, пробиратися крізь чагарі, перестрибувати через рівчики та

канави, обходить стрімкі скелі. За якусь годину вони відчули, що дуже потомилися.

При вході до глибокої ущелини вони побачили здоровенного тигра. Але звір уже був мертвий. І тут вони зрозуміли, що це мисливець убив його. Треба його наздогнати. Утрох все-таки веселіше буде.

І справді, коли глибока ущелина залишилася позаду, вони вийшли на берег стрімкого потоку і там побачили мисливця. Потік був досить широкий і по всьому видно, що глибокий, тому мисливець стояв перед ним і чухав потилицю, міркуючи, як би перебратися на той бік.

Тесля підійшов до нього ззаду і став поруч. Трохи подумав і сказав:

— Нічого страшного. Знайдемо десь на березі високе дерево, повалимо його уpperек русла, от і матимемо міст.

Так і зробили. Пішли понад берегом, натрапили на високе дерево і зрубали його так, що воно, впавши, верхівкою досягло протилежного берега. Тримаючись за руки, хлопці почали переходити потік. Та ледве-но дійшли до середини потоку, як воду густою пеленою заслав туман. Потім щось загуркотіло. Деревина затріщала й розпалася на кілька частин. Хлопці попадали в воду, а бурхлива течія підхопила їх і понесла вниз.

Рибалка добре тримався на воді. Він напружив усі сили і невдовзі зумів дістатися протилежного берега. Вибрався він із води і сів відпочити.

Мисливець зовсім не вмів плавати. Опинившись у жахливій круговерті, він розгубився й почав безладно гамселити руками та ногами по воді. Та коли відчув, що ось-ось захлинеться, перевернувся горілиць. Тепер його то кружляло на одному місці, то кидало з боку на бік.

Тесля теж не міг добре плавати, але він був людиною спокійною, розважливою, тому підхопив мисливця під руки, і вони удох поволеньки-поволеньки попрямували до того берега.

Рибалка вирішив виручити їх. Він хутко нарвав трави, зробив з неї крутинь і кинув хлопцям з високого берега. Ті вчепилися за кінець крутеня й вібралися нарешті з води.

Мисливець так злякався цього несподіваного купання, що боявся залишитись наодинці. Тому, коли його товариші попідводилися, він теж схопився і подавсь слідом за ними.

Юнаки обігнули скелю, і перед ними постала ще одна ущелина. Ледве-но вони заглибилися в неї, як раптом з усіх тріщин між камінням повалив густий дим, а потім над камінням спалахнули рожеві омахи полум'я. Хлопці нерішуче тупцяли на місці й розгублено кліпали очима. А вогонь тим часом підступав усе ближче й ближче. Стало важко дихати, від смороду почало паморочитись у голові. Першим не витримав рибалка і крізь слізи мовив:

— Та коли б я знов, що нас тут чекає, нізащо б не пішов. Ніяких ліхтарів мені не треба, аби лиш додому повернутись живим!

Щойно він промовив це, як вогонь одразу ж відступив від нього, а сам він опинився біля піdnіжжя Соняшникової гори, звідки вони вранці починали свою путь. Сяючи від радості, юнак притъмом кинувся додому.

А тесля тим часом згадав, як дідусь попереджав його про страхи та труднощі, які можуть спіткати їх під час походу на Південну гору, і, міцно стиснувши зуби, рушив уперед, ведучи за собою також і мисливця.

Вибравшись з ущелини, вони озирнулися назад і дуже здивувалися: в ущелині, як і перед вогнем, зеленіли кущі та дерева, і над ними не було видно жодної іскорки. Отже, можна сміливо йти далі.

Та ось нарешті й вершина. У скелі, що височіла на самому краю, вони побачили закритий брамою вхід до печери. Біля самої брами щось повзало.

Юнаки підійшли ближче і побачили величезного полоза, що грівся на сонці, скрутившись у кілька кілець. Його тіло мінилося червонястими барвами. Голову полоза прикрашав бліскучий металевий обручик, а нижче від нього зеленіли спрямовані на хлопців великі очища. Роздвоєний на кінці язик то ховався в роті, то висовувався назовні. Варто зробити ще кілька кроків, як полоз одразу накинеться на них.

— Стривай! — сказав тесля.— Йому нас добре видно. Сховаймося краще он там за камінням.

Вони зайшли за скелю. Полоз повернув голову ліворуч, тоді праворуч і, коли нарешті побачив їх на новому місці, грізно підвівся. І в цей час просвістіла перша стріла, за нею друга, третя, пронизуючи наскрізь зміюці шию та голову.

Полоз ошаленів од болю. Він припадав до землі, здіймав угору свого могутнього хвоста і розбивав ним усе довкола. Навсебіч летіло каміння та уламки звалених дерев.

Нарешті полоз сконав. Тепер юнаки могли підійти до брами, що закривала вхід у печеру. Її металеві стулки були зведені докупи. Як хлопці не силувалися, але розсунути їх не змогли.

Мисливець безпорадно поглядав на браму і мовчав, а тесля міркував уголос:

— Якщо є брама, то має бути й спосіб, як відчинити її.

Хлопці уважно простукали майже кожен із цвяхів, позабиваних у браму, але способу відчинити її все не знаходили.

Мисливець відійшов убік і сів відпочити, а тесля і далі обмачував браму. Раптом він намацав рухомий цвяшок, натиснув на нього, і відразу ж на кам'яному мурі поруч із брамою піднялася плита, під якою було сховане залізне колесо на вісі.

Мисливець скопився з місця, підбіг до колеса і ну його крутити. Тричі повернув ліворуч — брама навіть не поворухнулась. Повернув тричі право — почувся скрегіт, і брама повільно відчинилася.

Мисливець кинув колесо і притьмом до входу в печеру. Та тільки він випустив колесо з рук, як брама знову зачинилася. Він ще кілька разів бігав туди-сюди, але брама щоразу зачинялася, коли він випускав з рук колесо. Отже, хтось один має крутити колесо, тоді другий зможе увійти до печери. Мисливець вирішив схитрувати:

— Я так стомився, стріляючи в того клятого полоза. Може б, ти покрутити колесо? — звернувся він до теслі.

Тесля погодився.

Переступивши поріг печери, мисливець аж завмер від несподіванки: на стінах і на стелі висіло безліч різноманітних ліхтарів, а на підлозі лежала сила-силенна всіляких прикрас, оздоблених коштовним камінням, яке мінилося такими яскравими барвами, що у нього аж очі розбіглися. Спочатку він вирішив узяти разок намиста та діадему з перлин. Ці речі, немає сумніву, сподобаються Сяогуй. А ліхтарик від нього нікуди не дінеться.

Коли ж нарешті він глянув на стелю, то побачив схожий на квітку лотоса великий рожевий ліхтар. Подумав, що це, мабуть, і є той самий, про який говорила дівчина. Швидко зняв його з гачка. Хлопцева душа враз сповнилася радістю, і він мимоволі вигукнув:

— Якби оце зараз додому повернутись, прямо до Сяогуй, то не треба мені було б ніякого іншого щастя!

Ледве-но він вимовив ці слова, як якась незнана сила підхопила його і перенесла до піdnіжжя Соняшникової гори.

А тесля й далі стояв біля входу до печери і тримав у руках колесо. Раптом він відчув, ніби хтось його в плече штовхає. Повернув голову, аж то дідусь, якого вони зустріли ще біля піdnіжжя гори.

— Твій товариш уже давно внизу, під горою, а ти ще й досі стоїш та на нього чекаєш,— мовив, усміхаючись, дідусь.

Юнак похитав головою.

— Коли не віриш, то йди сам до печери, а колесо я потримаю.

Тесля подякував старому і попрямував до печери. Мисливця там справді не було. Юнак побачив, що прямо перед ним на підлозі купами лежали всілякі прикраси, мінячись усіма барвами, а на стінах та на стелі висіли схожі на лотоси та інші квіти барвисті ліхтарі, оздоблені коштовним камінням. А між ними, нічим особливим не виділяючись, червонів схожий на квітку, яка щойно розпускалася, невеликий ліхтарик.

«Дідусь ще під горою попереджав мене, що тут будуть ліхтарі, схожі і на лотоси, і на інші квіти. Всі вони будуть дуже гарні, але я маю взяти лише один, червоний».

Тож він підійшов до стіни і відчепив того, непоказного.

Не встиг тесля вийти з печери, як брама за його спиною з грюкотом зачиналася. Треба б подякувати дідусеві, але де він? На колесі сидить якийсь півень, а старий ніби крізь землю провалився.

— Не хвилюйся, хлопче,— раптом заговорив до нього голосом старого півнена.— Це я, тільки в іншій личині. Уже стільки років стережу цього ліхтаря. Все чекав, поки знайдеться такий молодець, як ти, сміливий і безкорисливий. А тепер ходімо далі. Я допоможу тобі знищити ненависну сколопендру.

Півень стрепенув крильми й злетів у повітря. Тесля рушив слідом за ним.

А тепер розповімо про те, як мисливець повернувся в село. Юнак одразу ж попрямував до вдовиной садиби. В оточенні гомінкої юрби він поважним кроком зайшов на подвір'я, тримаючи в одній руці сяючий рожевий ліхтар, схожий на квітку лотоса, а в другій — разок чудового намиста, і все це за- пропонував дівчині в подарунок.

— А де ж інші троє? — занепокоєним голосом спитала Сяогуй.

— Боягузи! — вигукнув він, гордо підводячи голову. — Повтікали з переляку!

Дівчині не сподобалося його зухвальство, і вона відповіла йому:

— У такому разі сходи спочатку та знищ сколопендр, а потім уже й про одруження поговоримо.

— Ні, спочатку давай одружимося! — наполягав мисливець. Він хотів додати іще щось, та в цей час на подвір'я залетів півень, а слідом за ним зайшов і тесля.

У руці юнак тримав червоного ліхтарика, яскраве проміння якого враз заповнило все подвір'я, а вогник у схожому на квітку лотоса рожевому ліхтарі мисливця враз погас.

— Де це ти так затримався? — спитала теслю Сяогуй.

Юнак мусив розповісти їй про все, що з ним сталося. Дівчина уважно вислухала його, а тоді звернулася до мисливця:

— А ти, себелюбце, такого тут нам наговорив! Виявляється, ти сам боягуз. Не потрібен мені такий. — Вона рвучко повернулася до теслі, подала йому руку й промовила: — Ти мій обранець!

Мисливець почервонів від сорому по самі вуха. Не сказавши ні кому ні слова, він поплівся геть з двору.

— Правильно зробила Сяогуй! — загомоніли в натовпі. — Тож нічого зволікати, хай одружуються.

— Треба спочатку сколопендру знищити, щоб людям лиха не робила, — заперечив тесля, — а потім уже й весілля справляти.

Сяогуй погодилася з ним.

На ранок Сяогуй та майже всі мешканці села вийшли проводжати теслю за околицю. Прихопивши з собою сокиру та червоного ліхтарика, юнак попрямував на гору Золотої сколопенди. Поперед нього летів півень, показуючи шлях.

Вибравшись на вершину гори, вони побачили, що сколопендра лежить під деревом і спочиває. Помітивши теслю, вона враз схопилася з місця, обвилася довкола дерева і випустила з рота згусток чорного ядучого диму. Потім підвела голову, вишкірила зуби і, видно, намірилася кинутися на юнака.

Червоний ліхтарик, якого той тримав у руці, яскраво спалахнув, і смердючий дим від його проміння швидко розвіявся. А сама сколопендра при світлі ліхтарика почала звиватись: чи то боляче їй стало, чи шукала притулку, куди б сковатись. Але півень не дав їй отяmitись, налетів на неї і ну клювати, поки заклював зовсім.

Розправившись із сколопендрою, тесля повернувся в село. Невдовзі він одружився із Сяогуй. А півень знову полетів на Південну гору.

Як мавпи діставали з криниці місяць

В лісі, на схилі гори, жила ватага мавп. Одного місячного вечора спустилися вони до підніжжя, щоб удосталь погратись на великій галевині. Бігають собі поміж деревами та кущами, стрибають, з цікавістю розглядають усе довкола...

Одне маленьке мавпеня видряпалося на дерево і побачило внизу під собою криницю. Хутко спустилося воно на цямрину і зазирнуло всередину. Ой лішечко! Там на самому дні сяяв повнолікий місяць. Злякалося мавпеня: адже коли місяць потоне, то в лісі стане зовсім темно. Щодуху кинулося воно до ватаги.

— Біда! Біда! — гукало мавпеня.— Місяць упав у криницю!

Велика мавпа підбігла до криниці і зазирнула всередину. Ясне коло місяця справді виблискувало на дні.

Скликала вона всю ватагу й каже:

— Справа кепська! Місяць упав у криницю. Треба якось дістати його звідти, поки він не потонув.

— Лізьмо на дерево! — запропонувало мавпеня. — Почіпляємося одне за одного і довгим ланцюгом спустимося прямо в криницю. Так і витягнемо його звідти.

Порадилися мавпи і вирішили, що пропозиція слушна. Позалазили на дерево. Одна мавпа міцно вхопилася задніми лапами за гілляку, що простяглася над криницею, і повисла вниз головою. До неї причепилася інша мавпа, взявшись своїми задніми лапами за передні старої. Так, тримаючись одна за одну, мавпи повисли довгою вервежкою над криницею. Останнім у цьому довгому ланцюгу було мавпеня.

— Чудово! — закричало воно з криниці. — Зараз дістану!

Спустило передні лапи вниз, та замість місяця вони зачерпнули повну пригорщу води. У криниці колами пішли хвилі. Місяць розпався на дрібні цятки і розплівся в усі боки.

— Ой лишечко! Місяць порвався! — заголосило мавпеня.

Велика мавпа почула це і сердито мовила:

— Оце так помічники! Навіть такої дрібниці не здатні зробити! Порвали на шматки місяць! Що ж нам тепер робити?

Невдовзі в криниці хвилі уляглися, і ясне коло місяця знову опинилося на своєму місці.

— Не хвилюйтесь,— зраділо мавпеня.— Місяць знову цілий.

Воно ще раз простягло лапи вниз, та й цього разу в жмені замість місяця була вода, а світле коло розділилося на кілька світлих плям. Лапи мавпеня ще кілька разів пірнали у воду, щоб виловити хоч уламки місяця, та надаремно.

— Що ж мені робити? — запхидало в розpacі мавпеня.— Тільки торкнешся цього місяця, а він враз розпадається. Ніяк його в руки не візьмеш.

— Доки ми висітимемо? Вже лапи болять! — почали ремствувати інші мавпи.

Велика мавпа задерла голову й глянула на небо. Звідти до неї усміхався ясний повний місяць.

— Погляньте! — звернулася вона до всієї ватаги. — Місяць спокійнісінько висить собі на небі, а там, у криниці, певно, його відображення. Вилазьте, дурні, мерщій сюди!

Усі мавпи послухали її і хутко повілазили з криниці. Потім посідали на розлогому гіллі і, весело сміючись, позирали на ясне коло повного місяця.

Сором'язлива квітка

У невеличкому селі, на березі повноводої річки, жив колись вродливий, але дуже бідний юнак. Не було в нього ні батька, ні матері, ні близької рідні, от і жив він одинаком, працюючи на невеличкій ділянці землі, що дісталася йому в спадок від батька.

Робота була тяжка й виснажлива, та коли випадала вільна дніна, він поспішав на берег річки, бо дуже любив посидіти з вудкою.

Якось його увагу привернув старий, що майже кожного дня вудив рибу під плакучою вербою неподалік од села. Сидить він під вербою і шепоче собі щось під ніс. Юнак підібрався до нього якомога ближче й прислухався.

— Ловись, ловись, рибко! Ловись, рибко, не маленька й не дрібненька, а лише велика! — весь час повторював рибалка.

Стоячи остронь, юнак потай довго стежив за дивним старим і невдовзі пересвідчився, що в того на гачок справді попадаються лише великі рибини і жодної маленької. Десь на третій чи четвертий день хлопець не витримав, підійшов до діда й каже:

— Дідусю, зробіть ласку, навчіть мене, як рибу ловити.

Старий підвів голову, зміряв юнака поглядом, тихо засміявся й відповів:

— Невелике це щастя, юначе. Я б тобі порадив дещо інше. Іди прямо понад берегом і знайдеш саме те, чого тобі так бракує для щастя. Тільки попереджаю, щасливим станеш лише за умови, якщо ти порядна людина.

Сказавши це, рибалка неквапно вийняв вудку з води. Там, де недавно був гачок, по поверхні колами пішли хвилі, а старий раптом кудись зник. Хлопець довго не спускав очей з того місця, де недавно він сидів, а потім здивовано мовив:

— Чудасія якась! Певно, чарівник, не інакше.

Юнак стояв на березі річки і все розмірковував, чи старий справді пораяв їому йти вздовж берега, чи, може, це їому причулось.

Сонце вже схилялось до заходу. Легенький вітерець насоками пробігав над самою водою, погойдуючи кетяги барвистих квітів, що острівцями росли вздовж берега. А над горами широкою смugoю палала вечірня заграва, відбиваючись червоними зблисками в дрібних хвилях.

Юнак нарешті зважився і вирушив у путь. Ішов він довго. Уже й сонце зайшло, і місяць засяяв на небі. І тут їому шлях перетнула велика заводь, густо вкрита широчезним листям та рожевими квітами лотоса. Місяць над заводдю сяяв особливо яскраво, і квітки лотоса в його промінні були на диво гарні.

Юнак зупинився й прислухався. Здається, десь неподалік співають. А в повітрі, мигочучи своїми ліхтариками, літають світлячки. Понад водою легенько повіявл вітер. Захиталося листя лотосів, закивали голівками рожеві квіти. Куди ж це він попав? Чи не на небі часом опинився, чи все ще на землі?

Походжаючи берегом і дивлячись широко розплющеними очима на всі ці дивовижні речі, юнак несподівано спіткнувся і впав. Коли ж підвівся, то побачив, що все довкола перемінилося. На тому місці, де щойно була заводь, тепер стіною стояли дерева шовковиці, на ніжно-зеленому листі яких сиділи світлячки і час від часу спалахували. Від їхніх спалахів довкола було видно, як удень. При цьому світлі юнак помітив поміж деревами невелику хатину.

Підійшов до вікна і побачив, що в будиночку за верстатом сиділа дівчина і ткала шовкове полотно. На дівчині була рожева кофтина і яскраво-зелена спідниця — таких самих кольорів і відтінків, як і листя та квіти лотоса.

— Де це я? — тихим голосом спитав сам себе хлопець.

Дівчина почула його запитання, припинила роботу і повернулась обличчям до нього.

— Все тут таке ж гарне, як і ті чарівні лотоси при місячному сяйві!

Дівчина всеміхнулась і тихо відповіла:

— Ти не помилився, бо це лотосова садиба, а я лотосова донька, Лотосяна. Якщо стомився, то заходь, відпочинь.

Юнак з радістю зайшов до кімнати. Лотосяна привітала його і знову сіла

до верстата. Її проворні руки бігали сюди-туди, а сама вона похитувалась, мов квітка лотоса на воді.

Трохи посидівши, юнак підвівся. З першого разу незручно довго затримуватись у чужому домі. Дівчина всміхнулась і провела його аж за двері. А йому так не хотілося йти з цього затишного куточка.

За кілька кроків хлопець озирнувся, аби ще раз глянути на це чарівне місце, але там, де ще мить тому зеленіли шовковиці й поміж них стояла хатина, тепер лежала широка заводь з квітками лотоса на ній, а в небі знову сяяв срібний місяць.

Прийшов юнак додому. Роботи повно, а душа його ні до якого діла не лежить. Коли почало сутеніти, він уже був на березі тієї заводі. Насилу дочекався, поки смеркло і вийшла Лотосяна.

Дівчина всміхнулася до нього, мов до давнього знайомого, і запросила до хатини.

При свіtlі свічки дівчина помітила, що сорочка в юнака подерлась у кількох місцях, і запропонувала полатати її. Одягаючи полатану сорочку, юнак відчув у душі теплоту й радість: нарешті знайшлася людина, яка потурбувалася її про нього.

Повернувшись юнак до хати. Було далеко за північ, а він ніяк не міг заснути — усе думав про Лотосяну. Посидів у хаті, вийшов надвір і гайда до лотовової заводі.

Коли він туди прийшов, уже почали щебетати ранкові пташки, а невдовзі й сонце зійшло. Вода в заводі була тиха, прозора, а листя лотосів над нею мінилося ніжною зеленню. На пелюстках квітів іскрами променилася схожа на дрібні перлинини ранкова роса. Юнак деякий час ходив понад берегом, насолоджуючись пахощами лотосів.

«Як же мені знайти Лотосяну?» — подумав він і, сівши на камені, розгледівся довкола. Його погляд зупинився на найбільшій і найгарнішій квітці. Він довго милувався нею, а в голові його промайнула думка, чи це не сама Лотосяна перетворилася на квітку.

Ледве-но він подумав про це, як пелюстки квітки враз розійшлися врізно-біч і над ними на якусь мить повисла бліда хмарина, схожа на легкий серпанок ранкового туману, а потім з хмарини справді вийшла дівчина.

З квіткової чашечки вона ступила на воду і прямо по хвилях рушила назустріч ранковому сонцю, поширюючи довкола себе п'янкий запах водяного горіха та лотоса. Засліплений цим видивом, юнак кинувся до неї.

Лотосяна теж була рада зустрічі, але за хвилину сумно промовила:

— Мій батько заборонив мені виходити на побачення з тобою.

Для юнака це було мов грім з ясного неба. Він ураз спохмурнів, і з його очей закапали слізози.

19

Лотосяна піdstупила до нього ближче. Їй стало шkода хлопця, і вона додала:

— Коли б я знала, що ти завжди будеш вірним мені і ніколи не зрадиш, то пішла б з тобою хоч на край світу.

— Я ладен іти з тобою і в непроглядний ліс, і в дику пустелю,— запевнив її юнак.

Лотосяна дісталася з рукава пуп'янок лотоса, дмухнула на нього, і квітка почала розпускатися, випромінюючи навсібіч дивовижне сяйво. Потім дівчина взяла юнака за руку, другою рукою підняла догори сяючу квітку, і вони злетіли в повітря. Повз них одна за одною пробігали хмарки, під ними ширяли орли та шуліки, а десь далеко внизу виднілися гори та бурхливі rіki.

Опустилися вони в глибокій гірській долині. Подивився юнак собі під ноги — довкола лише колючі бур'яни та каміння, а далі височіють пасма гір. І більш нічого. Юнак одразу засумував.

— Отут ми й оселимося,— мовила Лотосяна.— Я ткатиму шовкові по-лотна, а ти ходитимеш на полювання. І обом нам тут буде дуже добре.

— Як же ми будемо жити серед каміння й бур'янів? — запитав юнак.

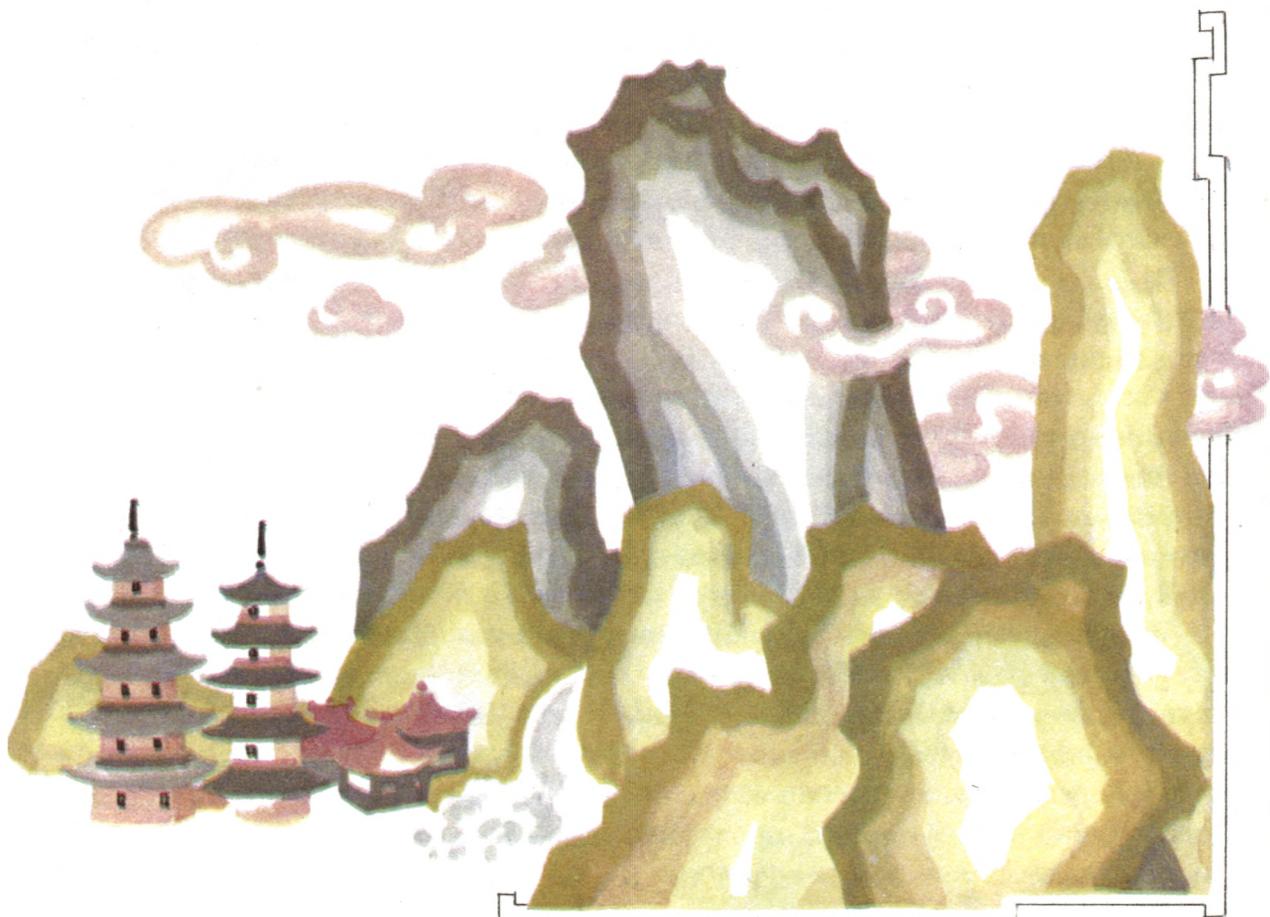
— Про це не турбуйся,— заспокоїла його дівчина.— Що треба, я все сама зроблю.

Вона зняла з себе зелену спідницю і кинула її вгору. Спідниця покружилася в повітрі і поволі опустилася на землю. І сталося диво! Прямо у них на очах каміння та колючі бур'яни перетворилися на широке озеро, посередині його на невеликому острові стояла хатина. З берега до тієї хатини вів місток.

Лотосяня легким рухом узяла юнака за руку і повела через місток. Заїшли до хатини. А там на полицях розставлені миски, кухлі та інший посуд, на лежанці — подушки та ковдри, а на стіні висів чудовий лук і сагайдак зі стрілами. Біля вікна стояв ткацький верстат.

Другого ранку юнак зібрався йти в гори на полювання. Дівчина провела його до дверей, зняла зі свого волосся пуп'янок лотоса, дала йому як талісман від усякої напасті і попередила, щоб нікому його не передавав.

Настрілявши зайців та диких птахів, юнак повернувся додому і ще здаля помітив, що край хатини вже росте цілий ліс шовковиць. Хіба ж не диво!

Хлопець підійшов ближче. Розпашіла від сонця і напруженої праці, дівчина носила в руках пучки гілок шовковиці й стромляла їх в усі щілини поміж камінням. Гілки одразу ж приймалися, починали рости і невдовзі ставали великими деревами. На руках у Лотосяни подекуди червоніли подряпини, з них сочилася кров, але вона не зважала на них і не припиняла роботи. Хлопець спробував умовити її:

— Уже смеркає. Ходімо в хату та відпочинемо.

Дівчина заперечно похитала головою, потім, усміхнувшись, відповіла:

— Після одруження нам тут доведеться господарювати, саме тому я й хочу перетворити поки що не дуже привітну пустелю в гарну садибу.

Уранці наступного дня хлопець вирушив на полювання в західні гори. Там, на широкій луці, йому трапився табун коней. Спіймав одного з них і приїхав додому верхи. А вдома на нього чекала ще одна несподіванка.

Дівчина винесла з хати великий сувій шовкового полотна і розіслала його на траві. Не встиг юнак і оком моргнути, як сувій почав рухатись і перетворився на невелику річечку. Лотосяна стояла на її березі, оглядала все те, що встигла зробити за ці дні, і радісно всміхалася. Їхнє майбутнє щастя вже почало розцвітати, як пуп'янок лотоса.

Коли смеркло, в навколоишніх горах та долинах запала глибока тиша. Тільки далеке відлуння вовчого завивання та ще стукіт ткацького верстата порушували її. Лотосяна щовечора працювала допізنا.

— Час би й спочивати,— пробував відрівати її від роботи юнак, але вона завжди казала у відповідь одне й те саме:

— Нам треба ще дуже багато чого зробити.

Минали дні за днями. Якось увечері, сівши до столу, юнак подивився на Лотосяну. При тьмяному свіtlі свічки вона здалася йому вже не такою привабливою, як спочатку. Він тихо зітхнув і спітав:

— Ти не дуже стомлюєшся від роботи?

Вона нічого не відповіла, лише заперечно хитнула головою.

Минуло ще кілька днів. Юнак, як завжди, пішов зранку на полювання. Перейшов через одну гору, потім ще через одну. Сонце стояло прямо над головою і пекло нещадно. Обливаючись потом, він спустився в глибоку ущелину і побачив вхід до якоїсь печери.

Згадавши про талісман, який йому вручила Лотосяна, юнак сміливо попрямував до печери. Назустріч приємно повіяло прохолодою. Юнак мимохіть здригнувся, але вирішив не зупинятись. Що глибше він заходив у печеру, то темніше там ставало.

Просуваючись навпомацьки, він помітив, що попереду блищають два вогники. Певно, тигр. І справді, пролунало оглушливe ревіння, і тигр кинувся на нього. Юнак злякався, відскочив до холодної стіни, хутко вихопив пуп'янок

лотосової квітки і спрямував його на тигра. Враз ніби блискавка спалахнула: з кінця пуп'янка вихопився жмут червоного проміння. Тигр одразу ж укляк на місці, а потім, опустивши голову, повернув назад і понуро поплівся геть.

Трохи заспокоївшись, юнак рушив далі і через кілька хвилин натрапив на зграю вовків. Вони йшли йому назустріч тісною ватагою, не зводячи з нього хижих поглядів.

Юнак знову дістав лотосовий пуп'янок. Бліснуло червоне проміння, вовки зупинились, а тоді кинулися тікати. Юнак згадав про Лотосяну й подумав: « Який я їй вдячний за те, що вона ось уже двічі врятувала мені життя! »

Юнакові стало спекотно, все тіло змокріло від поту, проте назад він не повернув, а через деякий час побачив вхідні двері до якоїсь кімнати. Злегка штовхнув їх, і вони відчинились. Дивиться — усередині горить свічка, а на лежанці сидить вродлива жінка. Лице у неї біле-біле, а губи червоні-червоні. Юнакові і страшно стало, і водночас дивно. Яким це чином така гарна жінка опинилася в цій глибокій печері?

Жінка тим часом помітила юнака, схопилася з лежанки й ніжним, лагідним голосом запросила його до кімнати. Голос цей подіяв на юнака, мов чарівний напій. Він одразу ж забув про свій страх. Сміливо зайшов до кімнати і сів на лежанку. А жінка швиденько принесла і поставила на стіл чайник з вином і тацю з закусками.

Привітно всміхаючись та підморгуючи, вона наповнила йому золотий келих вином, на срібну тарілку наклада закусок і весь час торохтіла, не даючи юнакові й слова мовити. Юнак був у захваті від неї, і коли жінка запропонувала йому одружитись з нею, одразу ж погодився, подумавши, що Лотосяня не може порівнятися красою з цією жінкою.

Минуло три дні. Юнак ніби переродився за цей час. Він забув і про Лотосяну, і про її турботу про нього. В думках було лише одне бажання: випити та погуляти. На четвертий день та жінка сказала, що їй треба провідати родичів, а йти сама вона боїться, бо тут водиться чимало вовків, тигрів та інших звірів. Задурманений її чарами, юнак дістав пуп'янок лотоса і віддав їй, забувши Лотосянине попередження: нікому не передавати цього талісмана.

Жінка взяла квітку в руки й хитрувато посміхнулась. Потім вийшла з печери. Ледве-но за нею зачиналися двері, в кімнаті одразу ж стало темно. Хлопець скочив з лежанки, кинувся до дверей, але намацав лише холодну кам'яну стіну, а двері кудись зникли. Він простягав руки праворуч і ліворуч, ступав по кілька кроків то в один бік, то в інший, але його руки повсюди натикалися на кам'яну стіну. Від думки про те, що йому, мабуть, довіку не вибрatisя звідси, в нього аж серце захололо. А десь неподалік час від часу ревів тигр та завивали вовки. Юнак у розpacі схопився руками за голову й опустився на холодну підлогу. Тільки тепер він зрозумів, у яку халепу вскочив.

Лотосяна тим часом і далі ткала шовкові полотна й чекала повернення свого обранця. Минуло вже три дні, і вона почала хвилюватись за нього. Під вечір до неї завітав той самий старий, у якого добре ловилася риба, і сказав, що юнак уже одружився з якоюсь чаклункою. Старий дуже шкодував, що порадив їй познайомитися з цим зрадником. Дівчина слухала старого і відчувала, що у неї починає паморочитись у голові, що вона ось-ось знепритомніє.

Їй було дуже прикро. Але вона мала добре серце і тут-таки вирішила: «Хоч би що там було, а я допоможу йому».

Уранці дівчина виришила в путь. Важким виявився він для неї. Довелося перетнути кілька крутих гір та глибоких долин, продиратися крізь густі хащі. Нарешті, подолавши всі труднощі й перепони, вони знайшла ту страшну печеру, проте вхід до неї було завалено величезним каменем.

Вилізла дівчина на той камінь, зняла з пальця срібний наперсток і поклала на камінь. З наперстка вихопився жмут сліпучого проміння, загримів грім, і від каменя одвалилася величезна брила. Вхід до печери було розчищено.

Дівчина спустилася вниз, знайшла там непритомного юнака і витягла його надвір. Від сорому той не знав, куди очі подіти. Але Лотосяна не стала дорікати за зраду, лише, ледве стримуючи сльози, тихо мовила:

— Я й подумати не могла, що ти такий невдячний!

Хотіла додати ще щось, та долиною раптом промчав вихор, здіймаючи догори хмари куряви і навіть каміння. Водночас заревіли тигри і завили вовки. Певно, чаклунка поверталася додому.

Лотосяна схопила юнака за руку і потягнала його за собою. Вони йшли так швидко, ніби їх буревій штовхав. Тремтячи всім тілом, юнак лише переставляв ноги, не відчуваючи під ними землі. А в його скованій страхом душі діялося щось жахливе.

Чаклунка ніяк не хотіла випускати свою жертву. Вона кинулася їм наздогін, приколовши до зачіски пуп'янок лотоса.

— Юначе, куди ж ти? — гукала вона.— Вернись!

— Не смій озиратись! — шепнула йому на вухо Лотосяна.— Бо як озирешся, то пропадеш.

— Подумай, юначе,— не вгавала чаклунка.— Я ж тебе жодним словом не скривдила, нічого поганого тобі не зробила, а ти тікаєш від мене. Згадай, як нам з тобою затишно та гарно було, а ти на прощання навіть глянути на мене не хочеш!

Почувши звабливий голос чаклунки, юнак не витримав і озирнувся. Чаклунка помахала йому носовою хусточкою. Цього було досить, щоб юнак, не тямлячи себе, кинувся її назустріч.

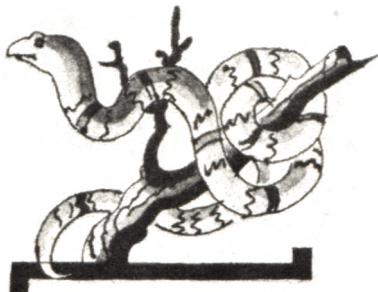
Чаклунка підвела руки вгору, і з глибини ущелини до неї виповзла величезна зміюка. Вона посадила юнака зміюці на спину, сама примостилася поруч із ним, і, підхоплені рвучкими поривами вітру, вони полетіли в бік печери.

Залишившись сама, Лотосяна подивилася їм услід, потім глибоко зітхнула й сказала:

— Не я винна, що не врятувала тебе, винен ти сам, бо не послухав мене.

Минуло кілька днів, і біля входу до чаклунчиної печери Лотосяна побачила купу кісток та одяг її колишнього обранця. Це все, що залишилося від нього. І нікому було захистити ті останки ні від пекучого сонця, ні від холодної ранкової роси, ні від вітру злого, ні від дощу.

Жаліслива Лотосяна зібрала все це докути, перенесла на свою садибу і там поховала. Могилка з часом заросла травою та квітами, а над ними високо піднявся кущ мімози. І коли Лотосяна захотіла приголубити зелені листочки, вони від дотику пальців враз постуялися й опустились донизу, ніби засоромившись її. Відтоді цю рослину називають сором'язливою квіткою.

Як брати скарб шукали

Жив колись на світі старий дід. Усе життя тяжко працював, мав на обліку кожен мідяк свого мізерного прибутку, тож і зумів виростити трьох синів. Шкода лише, що не навчив їх працювати і господарювати так, як сам це робив. От і виросли його сини ледащогами. Кожен з них тільки й думав про те, як би свою роботу на когось іншого перекласти. Проте всі вони дуже боялись батька і не сміли йому перечити. Саме тому й тримались на світі, обробляючи яких півдесятини землі.

Та сталося так, що батько заслаб. Чи то хвороба його здоров'я підточилася, чи старість непомітно підкralася. Хоч як старалися сини поставити батька на ноги, але йому з кожним днем ставало дедалі гірше та гірше.

Відчуваючи близьку смерть, батько все більше думав про своїх непутя-
щих синів. « Як вони без мене житимуть? Чи зуміють і далі обробляти землю,
чи зовсім занехають її? Що тоді з ними буде? » Ні вдень ні вночі не давали йому
спокою ці турботи. І вирішив він дати синам заповіт. Покликав їх якось
надвечір до себе та й каже:

— Ви знаєте, як важко працював я все життя, тож і надбав три великих
горшки срібних зливків. Я закопав їх на нашому полі. Після того як помру,
відкопайте, і вистачить того срібла на все ваше життя.

Минуло кілька днів, і старий помер. Поховали сини батька і взялися шукати срібло. Усі троє працювали не шкодуючи сил. Прокидались, ледь світати починало, і лягали, коли вже місяць та зорі сяяли на небі. Але й уві сні не мали спокою: нерідко їм снилися величезні горшки з близкучим сріблом і розкішне безтурботне життя...

Копали вони день, другий, цілий місяць. Перекопали землю на всьому полі, але, окрім каміння та уламків черепиці, нічого не знайшли.

Образилися сини на батька за те, що той вчинив такий злий жарт над ними. Але земля після цього була скопана, як ніколи, тож, порадившись, брати вирішили засіяти її пшеницею.

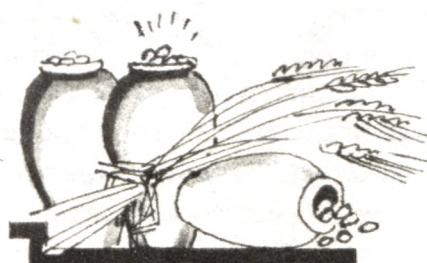
Через тиждень пішли дощі, пшениця зійшла і почала рости, мов із води. Настали жнива. Урожай на полі братів був небачений. Пшениця стояла стіною вище людського зросту. Почали жати та молотити, а засипати нікуди: всі лантухи, що були в господарстві, засипали, а зерна на току все ще повно. Довелося до сусідів звертатись.

— Чому це в нас так уродило цього року? — не переставали дивуватись брати.

Нарешті найкмітливіший з них зробив висновок:

— Минулі роки ми копали землю абияк, а цього року майже на аршин завглишки все перевернули. Як же не вродити після цього?

Аж тепер брати зрозумілі, що батько й не думав їх дурити. У землі і справді лежить срібло, слід тільки добре попрацювати, щоб воно опинилося в твоїх руках.

Без чого людині не обійтись

Правда це чи ні, але жив колись у невеликому селі старий батько з сином. Коли хлопцеві виповнилося десять років, батько тяжко захворів. Якось увечері він покликав до себе сина, погладив його висхлою рукою по голові й сказав:

— Мені вже, певно, небагато залишилося жити, тож наостанку хотів би поговорити з тобою. Скажи мені, сину, без чого людині не обійтись?

Заливаючись гіркими слізьми, хлопець мовив у відповідь:

— Без грошей, тату. У багатих повно золота та срібла, тому вони і їдять смачно, і одяг гарний носять. Ніхто краще за них не живе.

— Ні, синку,— похитав головою батько,— не вгадав. Не в грошах справа. Гроші у багатіїв нечесно нажиті, вони їх у простих людей відібрали. Та настане такий час, коли народ прожене всіх глитаїв, і ніякі гроші їх не врятують.

— Тоді без рису та пшениці. У людини досить сил, щоб і поле орати, і хліб жати, і хмиз у горах збирати лише тоді, коли вона сита...

Батько знову похитав головою:

— Рис та пшениця, безперечно, дуже потрібні людям, але й без них можна на світі прожити.

«Без чого ж тоді людині не обійтись?» — замислився син. Думав довго, але чогось путнього так і не зміг придумати.

— Синку,— зрозумівши, що той неспроможний розгадати цієї загадки, звернувся до нього батько,— я скоро помру і залишу тобі у спадок оцю стару хатину, латаний-перелатаний одяг та трохи збіжжя. Такої спадщини тобі надовго не вистачить, тож доведеться покладатись лише на свій розум та руки. Кмітливий розум та вправні руки — ось що найпотрібніше людині! Саме вони дадуть тобі змогу і дім новий змурувати, і одяг ошатний справити, і їсти щодня смачно!

Поховав хлопчина батька і почав жити тим, що йому від батька у спадок дісталося. Надумали якось його сусіди нову хату ставити. Прийшли до хлопця й кажуть:

— Допоможи нам, брате, цеглу та черепищо носити. Ми в боргу не залишимось. Коли твоя хата розвалиться і ти надумаєшся нову будувати, ми тобі теж допоможемо.

«Навіщо мені їхня допомога, адже в мене самого кмітливий розум і вправні руки. Обійдуся без них», — подумав хлопець і відмовився допомагати сусідам. Настала осінь, і сусіди вирішили пошити собі новий одяг. Прийшли вони до хлопця та й кажуть:

— Допоможи нам, брате, полотно покрохмалити. У тебе теж одяг порвався. Шитимеш новий, ми тобі також допоможемо.

«Навіщо мені їхня допомога, адже у мене самого кмітливий розум та вправні руки. Обійдуся без них», — подумав хлопець і відмовився допомагати сусідам. Настала весна, і сусіди заходилися готовувати поле до посіву. Прийшли вони до хлопця й кажуть:

— Допоможи нам, брате, поле виорати. Коли ти засіватимеш своє поле, ми тобі допоможемо.

«Навіщо мені їхня допомога, адже у мене самого кмітливий розум та вправні руки. Обійдуся без них», — подумав хлопець і знову відмовився допомогти сусідам.

Та ось одного разу налетіла на село страшна буря. Вітром розвалило хлопцеві хату, одяг від страшної зливи перетворився на лахміття, сором таке дрантя і на тіло натягувати. Та й збіжжя на той час у нього вже зовсім вичерпалося. Тоді він склав руки, задер голову до неба і почав молитись:

— О небо! Маю я кмітливу голову і вправні руки. Тож дай мені таку хату, яка б ніколи не розвалилася; такий одяг, який би ніколи не зносився; стільки збіжжя, щоб мені вистачило на все життя!

Та хоч скільки він благав, хоч скільки молив, а небо ніби й не чуло. Тоді він пригадав, як живуть його сусіди, як вони гуртом будують один одному хати, шиють одяг, працюють у полі. Лише тоді хлопчина зрозумів свою помилку. Людині справді не обйтись ні без розуму кмітливого, ні без вправних рук, але тільки тоді вона з них матиме якусь користь, коли дбатиме не лише про себе, а й про інших людей!

Сім сестер

К олись у одній із глибоких ущелин великого гірського масиву поселилося сім злющих-презлющих вовків. Щодня, як тільки починало смеркати, вони виходили зі своєї схованки, спускалися в долину і, шукаючи поживи, простували до якого-небудь села чи містечка.

Проте вовки ці були не зовсім звичайні, а перевертні, тобто вони могли перетворюватись чи в людей, чи в якихось тварин. Того вечора вони вирішили перевтілитись у гарних струнких юнаків. Ідучи веселою ватагою, вони на шляху до невеликого містечка натрапили на одиноку садибу.

Там, в оточеному зусебіч цегляним муром будинку, жило сім молодих сестер. Батьки в них нещодавно померли, тож дівчата, щоб заробити собі на прожиток, пряли пряжу. І часом, забувши про втому, засиджувалися за роботою до пізнього вечора.

Юнаки-вовки дуже зраділи такій несподіванці. До найближчого селища ще треба було йти та йти, а тут раптом садиба. Не може бути, щоб там не знайшлося для них чогось попоїсти. Вони підійшли до дверей будинку. Крізь щілини пробивалося світло. Отже, там хтось є. Найстарший із них поступав у двері.

Дівчата сполошилися. Припинили роботу, прислухались. Справді стукають.

— Хто там? — спитали вони.

— Пустіть переночувати! — почулося у відповідь.

— У нашому домі немає чоловіків, тому чужих людей на ніч не пускаємо.

Пошукайте собі притулку десь в іншому місці.

— Та ми купці, на ярмарок ідемо. Збилися з дороги і так стомилися, блукаючи в горах, що й ніг під собою нечуємо. Зробіть ласку, пустіть нас хоч на часину перепочити.

Дівчатам шкода стало їх. Порадились, порадились і вирішили впустити.

Старша сестра запропонувала гостям стільці і раптом, коли вони почали сідати, помітила, що в одного з них з-під довгого халата визирнув сірий хвіст. Вона так злякалася, що й слова вимовити не змогла. Миттю зметикувавши, що це перевертні до них прибилися, а не люди, вона нищечком вислизнула через чорний хід на вулицю.

Друга сестра тим часом стала подавати гостям чай. І коли один з них простягнув руку, щоб узяти чашку, побачила, що вона вкрита густою шерстю. Дівчина оставила від переляку, потім озирнулася довкола, шукаючи очима старшу сестру. А коли зрозуміла, що та вже встигла втекти з хати, й собі подалася слідом за нею.

Третя сестра розносилася цебрики з теплою водою помити ноги з дороги. Їй теж кинулося в очі, що в гостя, якому вона першому поставила цебрик, ноги вкриті густою шерстю. Від страху у неї відібрало мову. Глянула праворуч, ліворуч, побачила, що ні старшої, ні другої сестри вже немає в кімнаті, вирішила й собі тікати, поки не пізно.

Четверта сестра пригощала юнаків пампушками. Кожен з них хапав пампушки так жадібно, що гострі кігті пронизували їх наскрізь. Побачивши це, дівчина злякано зойкнула. Юнаки посхоплювалися зі своїх місць і до неї:

— Що з тобою?

Дівчина сахнулася від них, пампушки покотилися на долівку. Їй хотілося негайно бігти звідси, але в неї поклякли ноги, хотілося закричати на все горло, та від страху їй перехопило подих, тому вона опустилася на коліна й почала збирати пампушки.

Юнаки заспокоїлися, посідали на свої місця. Дехто з них пив чай, дехто мив ноги, а дехто ласував пампушками.

Четверта сестра зайшла до іншої кімнати і сіла за свою прядку. Закрутілося, зашуміло колесо, і під його розмірений спів дівчина, ковтаючи слізози, тихо повідала сестрам:

— Кепські наші справи! Це не купці, а вовки-перевертні. Вони всіх нас пойдуть.

Дівчата також полякалися і почали тихо, аби вовки не почули, плакати.

— Сестрице, ти старша, порятуй мене,— з благанням звернулася сьома сестра до шостої.

А п'ята сестра тим часом умовляла четверту:

— Ти ж найстарша поміж нас, придумай що-небудь.

Четверта сестра добре розуміла, що втекти звідси їм не вдасться.

— Старші сестри, як бачите, про нас не подумали. Самі одна за одною повислизали з будинку, а нас тут покинули. Отже, нам немає на кого покладатись. Давайте гуртом шукати порятунку.

Сестри погодилися з нею, посідали до прядок і взялися до роботи. Колеса прядок зашуміли, і дівчата почали радитись.

За кілька хвилин четверта сестра вийшла до гостей:

— Сподіваюсь, що ви відпочили, тож ідіть собі далі, а нам час спати.

Проте у вовків були свої розрахунки: дочекатися, поки повернуться три старші сестри, а тоді вже й чинити розбій.

— Ще рано! — закричали вони в один голос.— Та ѿ ваші сестри ще не повернулися, як же ви без них спатимете? А нам погрітися б якусь годину біля вогню, а тоді вже можна й далі рушати.

— Гаразд,— відповіла їм четверта сестра.— Тоді я схожу на горище та принесу оберемок дров.

Гості не заперечували. Четверта сестра зійшла східцями на горище, посиділа там трохи мовчки, а тоді загукала до молодших:

— Дівчата, а ходіть-но лишењь сюди та допоможіть мені!

— Зараз, зараз ідемо! — відгукнулися ті, і одна за одною рушили неквапом східцями на горище.

Вовки тим часом помили ноги, подопивали чай, подоїдали пампушки і всілися колом біля розкладеного на долівці вогнища. Сиділи мовчки, а на думці у кожного вертілося одне: «Та чи скоро ті дівчата з горища зійдуть?» Нарешті найстарший з них не витримав і каже:

— Піду подивлюся, що вони там роблять.— З цими словами він підвівся й поспішив східцями на горище.

Спливали хвилина за хвилиною, а найстарший з вовків усе не повертається. «Чи не ласує він там один дівчачим м'ясом?» — подумав другий вовк.

— Щось він там забарився. Піду покличу,— сказав він братам, підводячись, та й собі подався на горище.

Невдовзі й третій почимчикував слідом за ним, бо й він боявся, коли б старші брати не обділили його.

Чотири найменших посиділи трохи біля вогнища, а потім їх охопила тривога. Чому це минуло стільки часу, а на горищі все тихо і ніхто звідти не спускається? Певно, якесь лихо скoilося. Тримаючи один одного за хвіст,

вони рушили східцями вгору. Та тільки найперший з них досяг верхнього східця, як назустріч йому кинулося четверо дівчат із здоровецькими закривальними палицями в руках. Від сильного удару по голові у нього тріснув череп. Його тіло покотилося вниз, збивши з ніг меєших братів. Ті з криком та плачем метнулися до дверей. За хвилину від них і сліду не залишилось. Сестри хутко спустилися вниз і позамикали двері.

Вискочивши на вулицю і перевівши дух, вовки нарешті зрозуміли, яких втрат вони зазнали. Чотирох їхніх братів було вбито. Та як же це могло статися? Хіба можна терпіти подібну наругу? Вовки вирішили повернутися до будинку і помститися за жорстоку поразку. Але всі двері вже були замкнені.Хоч вони торгали їх, хоч як сіпали лапами, та пробратися в дім їм не вдалося.

Вирішили пройти через чорний хід. Проте й там їм не пощастило. А з будинку тим часом долинав шум і тихе поскрипування прядок.

Розлючені вовки ще довго шастали по галевині біля задніх дверей, час від часу клацаючи зубами і сумно завиваючи.

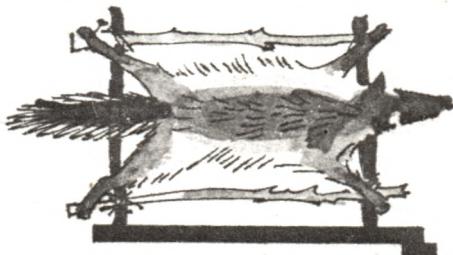
Старша сестра, що сковалася в діжці, де квасили овочі, прислухалася до їхнього завивання і тремтіла всім тілом. А коли нарешті зважилася підняти кружок над головою і глянути, що ж там діється на білому світі, враз відчула, що вовчі зуби вчепилися в її ліве вухо.

Друга сестра знайшла собі скованку на похилій сосні. І коли почула, що вовки виуть десь унизу, затремтіла від страху. Гілка, на якій вона стояла, враз обломилася, і дівчина впала на землю. Шостий вовк миттю вхопив її за жижку.

Сьомий вовк немов сказився від того, що його старші брати таки встигли знайти собі здобич, а йому все не щастить. Він кидався то в один бік галевини, то в інший і зрештою помітив у чагарнику дівочу сукню. Дівчата майже всі водночас заверещали від болю. Вовки злякалися цього оглушливого крику і кинулися геть від них.

Покусані, в пошарпаному одязі зібралися старші сестри біля задніх дверей. Кожна з них у скрутну хвилину думала лише про власний порятунок, тому лиxo не обминуло жодної з них.

А менші сестри діяли спільно, дружно, турбуючись не лише про себе, тому не тільки придумали, як їм вовчу навалу відбити, а й зуміли вбити чотирох вовків.

Чарівний баміг

В одному селі жив колись юнак на ім'я Ван. Цілими днями він та його старий батько працювали в поміщика, щоб заробити жменю рису або миску кукурудзи. Так тривало кілька років. Та одного разу батько занеміг від непосильної праці і вранці не підвівся з ліжка. Минуло кілька днів, і старий помер. А в хлопця хоча б мідяк був за душою. Довелося йти до поміщика, щоб допоміг поховати старого.

Скупий поміщик довго ходив по хаті, розмірковуючи, а тоді сказав:

— Гаразд, допоможу я тобі, але з умовою, що ти три роки на мене працюватимеш!

Відтоді Ван став пастухом. Сонце влітку сходить дуже рано, але ще раніше від нього прокидався юнак і гнав поміщицьку отару в гори на пасовисько.

Одного погожого дня, коли добряче пригріло сонце, пастух склався в затінку під деревом і почав слухати, як співають пташки. Голодний вовк тим часом виловз із яру, скопив овечку і втік. Спохватився хлопець, кинувся шукати пропажу, та де там. Так і довелося гнати отару додому без однієї овечки.

Дома поміщик перелічив овечок і виявив, що одна пропала. Накинувся на Вана і ну його бити та ще й дорікати:

— Так оце ти віддячив мені за мою доброту, ледащого? Іди ж тепер у гори і не повертайся доти, доки не знайдеш мою овечку!

Що поробиш? Найнявся, як продався. Взяв хлопець кілька кукурудзяних млинців, батога і подався на пошуки. Ішов, куди очі бачать, час від часу виласкував батогом і проклиновалого господаря за жорстокість та жадібність.

Чи довго, чи недовго він ішов, і сам не пам'ятає, та раптом дорогу йому перетнула ущелина. Подався праворуч, потім ліворуч. Бачить — місточок через ущелину, а по тому місточку якийсь дід шкандибає, спираючись на милиці. Нараз зачепився за щось і впав у річку. Ван спочатку оторопів від несподіванки, а потім кинувся у воду й за кілька хвилин витяг старого на берег.

— Спасибі тобі, сміливцю юний,— сказав старий,— ти мене від смерті врятував. Зроби ще одне добре діло: віднеси мене додому, бо я зовсім знесилів.

Очумавшись у своїй хатині, старий спитав:

— А як ти, синку, опинився в цій ущелині?

Юнак розповів йому, як поміщик побив його за те, що вівця пропала, і вигнав з дому, наказавши будь-що знайти її. Старий, вислухавши сумну розповідь, ласково поплескав юнака по плечу.

— Ти ж сміливий, хлопче, а сміливому не гоже боятися багатих. Послухай, що я тобі скажу. Світ, правда, неблизький, але знаю я одну гору. В тій горі — велика печера. Чого тільки немає в тій печері: і золото, і срібло, і перлинни та всілякі самоцвіти. Здобувши це багатство, щасливим станеш не лише ти один, а й усі бідняки з вашого села. Правда, на тій горі багато диких звірів, але ж ти не боягуз!

Вислухав Ван старого і пішов тими стежками, про які йому той розповів. Ішов дуже швидко, немов бурею його несло, але тільки надвечір побачив ту гору. Ледь-но ліг на лісовій галевині відпочити, як десь неподалік почулося звіряче гарчання. Озирнувся довкола й зомлів: лісовою стежкою йшли тигр, вовк, лисиця та мавпа.

Зовсім було розгубився хлопець, а потім зібрався з духом і поліз на дерево. Сидить на гіллі, чекає, коли звірі підуть далі. А вони зупинилися саме біля того дерева і посадали кругом. Раптом тигр заговорив людським голосом:

— Збігай-но, мавпо, в печеру та принеси мені чарівного батога. А то щось давненько вина не пробував...

Мавпа підбігла до скелі і зникла в розколині. А за кілька хвилин повернулась і поклала перед тигром батіг. Той крутнув ним у повітрі і сказав:

— Подати нам вина та закусок!

Не встиг хлопець і оком мигнути, як під деревом з'явився стіл із винами та всілякими закусками. Звірі, зруочно вмостившись, почали їсти. Лисиця під кінець пісні співала, а мавпа танцювала. Коли ж усі потоми-

лись від гульні, мавпа віднесла батіг у печеру. Звірі посиділи ще трохи, а потім розійшлися.

Ван спустився з дерева і побіг до скелі. Зайшов до печери і аж ойкнув від подиву: чого тільки в тій печері не було! І зброя всяка, й срібло, і золото, і коштовне каміння. А от батога ніде не видно. Почав хлопець його шукати. Довго шукав, усю печеру облазив, нарешті побачив у кутку скриньку. Підняв віко, а там батіг. Схопив його Ван і, не тямлячи себе від радості, вибіг із печери і мершій додому.

Раптом відчув, що хтось у нього за спиною дихає. Рвучко озирнувся, а перед ним стоїть кінь осідланий. «Це, певно, дід мені послав його», — подумав Ван і скочив на коня. Той одразу ж рвонув з місця і помчав, мов вихор.

Тим часом поміщик сидів посеред двору на килимі і курив опій. Зачувши тупіт, він вирішив, що це, мабуть, якийсь чиновник приїхав у йхнє село, схопився з місця і кинувся до воріт зустрічати шановного гостя. Глянув у той бік, де клубочилась курява, і очам своїм не повірив: на коні його наймит Ван!

«Поглянь, як набундючився, негідник! Гаразд, побачимо, чим ти за вівцю розплатишся», — подумав поміщик і звернувся до юнака з такими словами:

— А, це ти, Ване? Нарешті повернувся. Ходімо вечеряти, ми на тебе чекали!

Юнак навіть не відповів поміщику, а повернув у бік селянських будиночків. Бідняки щиро раділи, побачивши, що він живим повернувся.

— Брати! — звернувся до них Ван. — Розпочнемо по-новому жити. Гуртом працюватимемо і лише на себе, а не на поміщика! Будуть у нас і пельмени, і пампушки, і рису вдосталь!

— Чи не прислав нам владика небесний мішок з золотом у подарунок? — пожартував один із бідняків.

— Атож, прислав! — засміявся юнак. — Ходімо зі мною, покажу!

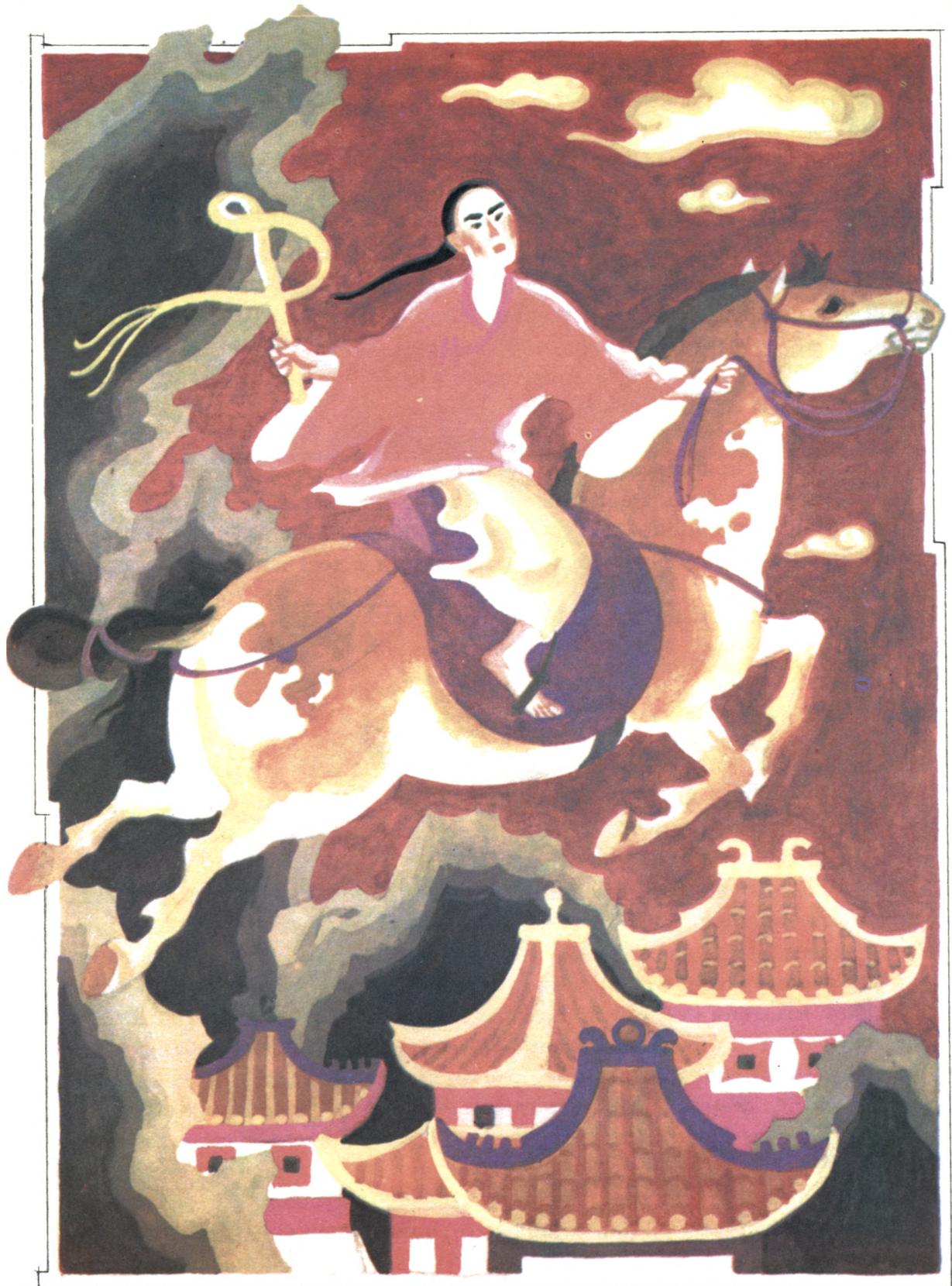
Привів Ван бідняків на луку. Там невідомо звідки з'явився стіл зі стравами, яких селяни не те що не куштували, а навіть не бачили ніколи. Попоїли прості люди, але на столі ще стільки залишилося, що не знали вони, куди все це подіти.

Дивлячись на радісні обличчя своїх наймитів, поміщик від заздрості та досади місця собі не знаходив. Нарешті не витримав, підійшов до Вана й питав:

— Чи правда, що ти знайшов чарівного багога?

— Правда, — відповів юнак і повідав колишньому своєму господареві про все, що з ним сталося.

«Оце справді диво, — подумав поміщик, коли дізнався про печеру. — Та маючи такий скарб, я стану найбагатшою людиною в Китаї».

Прибіг він на своє подвір'я, набрав усякої їжі і вирушив у дорогу.

Біг він, скільки духу йому вистачило, та лише на другий день насилу дістався до тієї гори, де жили звірі. Виліз на дерево і тільки тоді подумав, а чи не обдурив його Ван? Поки він сидів на дереві та розмірковував, з глибини лісу вийшли звірі. Зупинилися під деревом і сіли в коло. Тут тигр і каже:

— Сходи-но, мавпо, до печери та принеси мені чарівного батога. Давнько я винця не куштував!

Пішла мавпа до печери, але за хвилину вискочила звідти й закричала:

— Повелителю, батога хтось украв!

Від цих слів звірі враз оскаженіли, кинулися гуртом до печери, все там перевернули, а батога й справді немає. Тоді лисиця запропонувала:

— Давайте злодія шукати, може, він ще не встиг утекти далеко. Мені здається, що ячу людський дух!

— Твоя правда, лисице! — закричала мавпа. — Гляньте, друзі, он там, на дереві, хтось причайвся. Це він украв нашого батога!

— То давайте його, мерзотника, сюди! — заревів тигр.

Стягли звірі поміщика з дерева і вмить роздерли його на шматки. Ось так загинув жадібний і жорстокий поміщик, а Ван і досі живе.

Цзун-Довгий День

На всю провінцію прославився своїм багатством зажерливий поміщик Цзун. Його прибутки зростали з кожним днем, але йому все було мало. Перекидаючись з боку на бік на м'якій перині, він цілісінькі ночі мріяв про те, як розбагатіти ще більше.

Одного разу, коли аж перед світанням він усе-таки заснув, йому приснився сон, ніби він знайшов спосіб подовжити добу аж на шість годин.

Ледве-но прокинувся, одразу ж склав руки і почав благати небесного владику подовжити добу. А в душі заздалегідь радів, що тоді наймити працюватимуть на нього щодня на шість годин більше, ніж досі.

Прочули селяни про поміщицькі молитви, і їм моторошно стало. Ще б пак! Вони й так працювали на Цзуновому полі годин по дванадцять. А господар не дозволяв їм навіть спину розігнути. Коли ж хтось із його наймитів хотів перевірити, Цзун кричав:

— Ледащо! Працювати треба! Відпочинеш, коли для цього час настане!

Ось чому так злякалися селяни, дізнавшись про його молитви. Вони боялись, що бог почне його благання і вдовольнить його.

Якось під вечір до поміщика завітав чернець. Коли Цзуну доповіли про гостя, він вибіг йому назустріч. Посадив до столу, наказав добре почастувати і влаштувати на нічліг. А піклувався він про ченця тому, що чув, ніби ченці здатні всілякі творити чудеса.

Коли вранці чернець прокинувся, Цзун зайшов до нього в кімнату й почав розповідати:

— Не один день і не одну ніч молю я бога, щоб явив чудо. Чи не зміг би ти, вельмишановний, допомогти мені?

І він признався ченцеві, що його непокоїть. Чернець, вислухавши його уважно, відповів:

— Бог почув твою молитву. Тепер усе залежить від тебе самого. Доба матиме стільки годин, скільки ти зумієш пропрацювати без відпочинку на своєму полі.

Зрадів Цзун: «Якщо голодні наймити здатні працювати на мене по дванадцять годин на день, то я хоч один раз та зумію витримати без відпочинку годин тридцять. Тоді доба матиме тридцять годин, і я стану найбагатшим в усьому світі».

Ще й сіріти не починало, а Цзун уже був на ділянці, де росли земляні горіхи. Взявся він їх викопувати. Услід за ним по рядках ішов чернець. Першу годину поміщикові працювалося легко й весело. В кінці другої години він уже відчув утому і вирішив хоч на хвилинку розігнути спину. Але чернець закричав на нього:

— Ледащо! Працювати треба! Відпочинеш, коли для цього час настане!

Важко дихаючи, Цзун знову взявся за мотику. Коли зійшло сонце, з нього уже стікав десятий піт. Він навіть не помічав, що всі його наймити покидали роботу і чекають, чим же закінчиться поміщицька витівка. До того ж, де ще таке диво побачиш, щоб поміщик та на своєму полі працював?

Витер Цзун рукавом піт з чола і хотів спитати ченця, скільки вже минуло часу відтоді, як він прийшов на поле, але так стомився, що й слова вимовити не зміг. А чернець гукає на нього:

— Працой, лedaщо, працой! Хіба не бачиш, яка тінь довга: і трьох годин ще не минуло.

Копнув поміщик мотикою ще разів зо два чи зо три і відчув, що в нього підкошуються ноги. Певно, вся сила в землю перейшла. Упав він на ділянку, але й тут пожадливість брала своє. Мотику тримати в руках сили брачувало, то він заходився розгрібати землю руками. Обідрав собі пальці до крові, далі не витримав і тихо питає:

— Скільки я пропрацював?

— Через чотири години обід настане,— відповів чернець.

Від цих слів поміщик зомлів.

Наймити поклали свого пана на ноші й віднесли додому. Цілком зрозуміло, що того ж дня на його полі ніхто не працював. А чернець перед обідом кудись зник. Опісля дехто з наймитів казав, що ніякого ченця не було. Просто один із селян нап'яв на себе чернечий одяг і провчив жадібного Цзуна.

Коли після цього випадку поміщик ішов вулицею, всі, кепкуючи з нього, казали:

— Дивіться, іде Цзун — Довгий День!

Бездонний вир

Жив у одному місті хлопець. Звали його Та У. Був він розумний, кмітливий, поважав старших, тому бідний батько беріг його, як зіницю ока. Коли хлопцеві пішов десятий рік, у місті помер знатний чиновник. І його син звелів стражникам поховати разом з батьком ще якого-небудь чоловіка, щоб той слугував йому на тому світі. Рано-вранці до кімнати, де жив Та У, увірвалися стражники і схопили ще сонного батька. Хлопець кинувся захищати того, та куди йому проти десяти стражників!

Бідний хлопчина залишився один. Йому пригадалися розповіді сусідів про те, що коли в місті помирає хто-небудь з багатих, то служники ловили бідняка, поїли його до безтями вином, топили в бездонному вирі, а потім закопували поруч із могилою багатого. Від цих згадок йому стало сумно й страшно, і він заплакав. Та невдовзі подумав: « Яка користь від сліз? Піду краще до бездонного виру і там, може, придумаю, як врятувати батька від смерті. А коли не пощастиТЬ врятувати, то хоч ще раз побачу його».

Вир той був біля піdnіжжя гори Даціншань. З гори збігало багато струмків, і всі вони впадали в цей вир, тому він був такий глибокий, що побачити його дно ні кому з людей не вдавалося. Засмучений, підійшов хлопець до виру.

«Скільки тут бідняків загинуло! А тепер і моого батька сюди ж кинуть! — скрущно подумав Та У. — От коли б можна було випити всю цю воду, тоді батько живим би залишився. Ale ж хто її вип'є?» Раптом із нірки поміж камінням виповзла зелена ящірка і, помітивши, що обличчя у хлопця від горя стало темнішим від чорної хмари, почала розпитувати людським голосом:

— Послухай, хлопчику! Бачу я, що з тобою якесь лихо скоїлося. То, може, розповіси мені, що в тебе болить?

І Та У розповів:

— У нашому місті існує такий звичай: коли помирає багатий або знатний чиновник, його служники хапають когось із бідних, напоюють вином, топлять у цьому вирі, а тоді закопують поруч із могилою небіжчика. Сьогодні моєму батькові випала черга супроводжувати багатого пана, ось чому я плачу. Краще б мене самого кинули замість батька в цей вир...

— Не втрачай надії, хлопче! Я виручу тебе з біди,— сказала ящірка. Вона підпovзла до краю виру і почала пити воду.

П'є, п'є, а її тулуб дедалі товстішає й товстішає. Невдовзі на тілі ящірки з'явилася луска, а на голові виросли зелені роги. Дивиться хлопець і очам своїм не вірить: перед ним уже лежить не ящірка, а величезний дракон — воладар річок та озер.

Випив дракон усю воду до самого дна, скрутів свого хвоста і обережно на ньому спустив хлопчика вниз, а потім залишив йому і свої гарні сяючі роги.

Хлопець озирнувся довкола і бачить — тут ростуть такі гарні хризантеми, яких він і на землі не бачив.

«Тепер я врятую батька», — зрадів Та У.

Незабаром зверху почулися кроки. Стражники обв'язали п'яну людину мотузками і стали повільно спускати на дно виру. Драконові роги враз засяяли, і при свіtlі Та У впізнав свого батька. Хлопець перерізав рогами мотузок, звільнив батька, а натомість прив'язав велику довгасту каменюку.

Минуло з півгодини, і ті зверху вирішили, що їхня жертва вже давно втопилась. Почали тягти мотузок. Немало сил доклали і раптом витягли замість людини величезну каменюку.

— Що це таке? Людина на камінь перетворилася! — здивувалися родичі чиновника.

Довго вони стояли вражені, не маючи змоги навіть з місця зрушити, поки хтось із присутніх сказав:

— Певно, небесний владика вважає, що тіло бідняка швидко згніє, тому й перетворив його на камінь. А кам'яна людина вічно супроводжуватиме свого пана на тому світі!

Наказали служникам взяти камінь, і процесія рушила в бік кладовища. Тим часом Та У заходився будити батька. Проте, хоч як він смикав його,

нічого не виходило. Батько спав непробудним сном. Підвів хлопець голову до гори, а його зусебіч оточують стрімкі стіни. І неба майже не видно. Це ж не жарт — десять тисяч сажнів глибини. Горе і відчай охопили хлопця:

— Як же нам вибратися звідси?

Довго він сидів, розглядаючись довкола, а тоді взяв роги і хотів ударити ними по кам'яній стіні. Та тільки доторкнувся до неї, як у стіні виникла велика дірка. Хлопець побачив там світло і поповз уперед. Нарешті він вибрався на галлявину, де стояв великий будинок. Та У зайшов до кімнати. Зі стелі звисали нанизані на нитки перлинини, а біля столу сиділа літня жінка й плела з соломи черевики. Жінка привітно глянула на хлопця й сказала:

— Який ти сміливий! Нічого не побоявся! Візьми ось цю перлінину і поклади батькові в рота. Він одразу ж прокинеться. Крім цього, хочу ще тобі дати бамбукові труби. Вийдеш на поверхню, приставиш їх до потоків, що течуть з гори, і тоді вода піде на поля. А ви заживете собі в добрі та в розкошах.

Подякував їй хлопець і спитав:

— Тітонько, а як нам із цього виру вибратися?

— Там, на дні, живе велика черепаха. Посідайте з батьком її на спину, і вона вивезе вас нагору,— відповіла жінка.

— А що з нами буде, коли син чиновника довідається, що ми його ошукали?

— Тепер вам нічого боятися. Побачиш того синка, кинь у нього рогами, і залишиться від нього тільки мокре місце. А тепер іди! — сказала вона і провела хлопця до дверей.

Як порадила добра жінка, так Та У і зробив. Поклав батькові перлінину в рота, і той враз прокинувся. Потім посідали вони черепасі на спину, і хлопець наказав:

— Винеси нас нагору, до самого кладовища...

Черепаха, мов птах, злетіла вгору і опустилася саме там, де їй було наказано. Хлопець зліз з черепахи і неподалік побачив чиновницького синка. Той хотів був наказати служникам схопити хлопця, але Та У кинув у нього драконові роги. За мить від лиходія тільки мокре місце залишилось.

Відтак хлопець пішов назад до гори, поприлаштовував труби, як йому радила жінка, і спрямував воду на спалене пекучим сонцем поле. На тому полі батько з сином побудували дім, посіяли рис, просо, пшеницю, посадили дереви і зажили радісно та щасливо.

Скарб

Я кось розгнівався поміщик на одного зі своїх наймитів і вигнав його. Та наступного ранку той прийшов до нього.

— Чого ти припхався? Я ж вигнав тебе! — визвірився поміщик на наймита.— Геть звідси! Щоб я й ноги твоєї не бачив!

— Пане! Коли ви вчора вигнали мене, я прийшов додому, пожурився трохи та й заснув. А вранці прокинувся та й згадав, що мені треба неодмінно щось вам сказати. Як тільки згадав, що саме, сразу ж біgom сюди, щоб зробити вам приємність.

Почувши, що наймит хоче сказати щось приємне, поміщик полагіднішав і промовив:

— То кажи, чим ти хотів порадувати мене?

— Учора я копав у вашому саду землю,— почав селянин,— і раптом моя лопата натрапила на щось тверде. Я думав, що то камінь. А то був не камінь, а великий казан. Зверху на крищі було викарбуване ваше ім'я. Я підняв кришку, а там повно срібла!

Поміщик розхвилювався, скоса подивився на наймита й подумав: «А чи не набрав він собі срібла звідти?» Проте спитати прямо не наважився, а, навпаки, прикинувшись добрягою, сказав:

— Хоч скарб знайдено в моєму саду, але знайшов його ти, то й міг би взяти частину собі.

— Ні, пане,— відповів наймит.— Там було викарбуване тільки ваше ім'я, як же б я посмів взяти хоч частину того срібла?

Поміщик зрадів, що увесь скарб дістанеться йому одному. Тож покликав наймита до кімнати, заходився виставляти на стіл вино та закуски і навіть сам сів до столу. Поки наймит пив та заїдав, у поміщика виникла думка: «Не може бути, щоб він не взяв дешию срібла собі!»

— Невже ти міг спокійно дивитися на величезний казан зі сріблом? Скажи мені чесно.

Наймит зітхнув і тихо мовив:

— Є таке прислів'я: хіба можна залізти у воду і не намочитись? Щиро признаюсь: узяв собі один невеличкий зливок.

Поміщика кинуло в жар, лютим поглядом він зміряв наймита, та вчасно отямився. «Зараз не слід з ним сваритись, адже там, певно, ще немало срібла залишилось. Якщо я ображу його, він не покаже, де лежить той скарб,» — подумав він. Силувано всміхнувшись, поміщик і далі пригощав наймита. А той пив і їв з великим задоволенням.

Поміщик помовчав деякий час, а потім знову питав:

— Невже тільки один зливочок узяв? Мабуть, більше? Признайся чесно, я не сваритиму тебе.

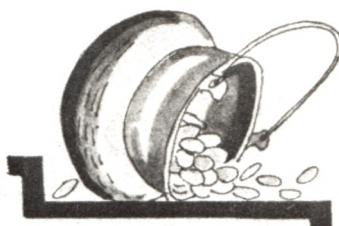
Наймит уже добряче напився й наївся, тому підвівся із-за столу, випростався й сказав поміщикові:

— Я знов, що це сріblo ваше, але на якусь мить жадоба охопила мене, і мої руки мимоволі потяглися до казана. Тільки хотів зачерпнути повну жменю, як раптом хтось штовхнув мене в бік. Від страху я й прокинувся. І так мені шкода стало, що не набрав якомога більше срібла. А винна в цьому моя дружина — це вона мене розбудила.

Поміщик вилупив очі, а тоді, задихаючись від люті, тихо просичав:

— Так це тільки сон...

— Авжеж,— спокійно відповів наймит, відступаючи до порога.— А ви думали, що правда?

«Герой, що вбив тигра»

У глухому далекому селі жив хлібороб. І був у нього син. Високий, ставний, але надто вже ледачий, нізащо не хотів працювати в полі. У весь час мріяв про те, як би йому прославитись та стати героєм. Але як ти прославишся в маленькому селі? Довго розмірковував він, а тоді вирушив шукати щастя в чужих краях.

Узяв лука та стріли і пішов, куди очі бачать. Ішов він, ішов — і раптом на зустріч йому два тигри. Побачивши страшних звірів, він так злякався, що мало не помер від страху. Причайвся за величезним каменем, а тигри не звернули на нього жодної уваги. Вони, виявляється, ніяк здобич не могли між собою поділити і затіяли бійку. Довго гарчали один на одного, ходили довкола, вишкіривши грізно зуби. Та ось один із них підняв догори лапу та як лусне свого супротивника по голові. Той отетерів, а перший, скориставшись цим, зіпхнув його з високої кручі в урвище. Упав тигр на каміння й розбився.

Прийшовши до тями, молодий селянин очам своїм не повірив: прямо перед ним лежав здоровецький мертвий тигр. Буває ж таке диво на світі. Сама доля

підкинула йому щасливу нагоду. Підбіг він до мертвого звіра, встромив у бездиханне тіло три стріли і сказав сам собі:

— От і вчинив я подвиг!

Дорогою, що пролягала на самому дні ущелини, саме в цей час їхали люди. Побачили вони юнака біля мертвого тигра і почали його благати поселитися в їхньому селі. Посадили його, як почесного воїна, на воза, привезли в село, влаштували пишну вечерю з цієї нагоди і назвали його «героєм, що вбив тигра».

Невдовзі чутка про хороброго юнака пішла гуляти по навколоишніх селах, а потім досягла й великих міст.

У повітовому містечку неподалік жив великий багатій, у якого було стільки срібла та золота, що слава про нього розкотилася по всьому Китаю. Одного разу цей багатій отримав листа, в якому писалося, що тими скарбами дуже цікавляться розбійники і мають намір напасті на його садибу. Стравожився багатій. Що ж йому робити? Відкупитись? Не дешево це йому обійтеться. Найняти сторожу! Таж доведеться витратитись на її утримання. Та й чи можна вірити якимось найманцям? Почав багатій радитись зі своїми родичами. Ті йому й повідали про «героя, що вбив тигра».

У багатія відразу одлягло від серця.

Набрав він коштовних подарунків і поїхав у те село, де тепер жив славновісний «герой».

Повернувшись він укупі з юнаком і був дуже щасливий. Віднині і його самого, і всі його скарби оберігатиме надійний сторож. «Героєві» було виділено найкращу кімнату. До того ж господар звелів кухарям готовувати йому лише добірний рис і запарювати тільки духмяний чай.

— Скільки тобі помічників найняти і яку зброю вам купити? — спитав багатій «героя» наступного дня.

— Ніяких помічників мені не треба, сам з усім упораюсь,— самовпевнено відповів юнак.— Накажіть лише принести до моєї кімнати п'ять величезних каменів.

Зброяю «герой» володів погано, тож боявся, коли б хтось із помічників не здогадався, який з нього герой. А господар зрадів ще дужче, адже дешевше йому обійтеться.

І ходив він тепер такий набундочений, ніби він став рівнею мало не самому імператору.

— Найняв собі в охоронці «героя, що вбив тигра»! — похвалявся перед своїми приятелями багатій.— Не лише стрілець вправний, а й силу має неабияку. Навіть не забажав помічників собі брати. Від додаткової зброї також відмовився. Он який воїн!

Про «героя, що вбив тигра» тепер точилися розмови по всіх базарах. Довідалися про нього й розбійники. Спочатку злякались, адже серед них не було жодного, хто б наважився стати на герць із самим тигром.

Ватажок розбійників сказав:

— Доведеться кожному з нас поприв'язувати до грудей та спини кам'яні щити, тоді стріли «героя» будуть нам не страшні.

Як звелів ватажок, так розбійники й зробили. Серед темної ночі з вожелецькими кам'яними щитами прийшли на подвір'я багатія. У кімнаті «героя, що вбив тигра» горіло світло. Один із розбійників зазирнув крізь вікно до кімнати.

«Герой, що вбив тигра» лежав собі на м'якому ліжку. Біля дверей сторчма стояло велике каміння. «Виходить, недаром казали, що герой тут!» — подумали розбійники і почали безладно відступати. У декого з них від страху третіли ноги, і вони під вагою кам'яних щитів падали на землю.

Ім було невтімки, що «герой» був таким боягузом, яких досі світ не бачив. Каміння він звелів наносити до кімнати не для того, щоб захищати хазяйське добро, а щоб ним підпирати на ніч двері. Про його полохливість свідчило й те, що він боявся темряви і цілу ніч у його кімнаті горіло світло. Розбійники навіть подумати не могли, що «герой» цей одразу ж знепритомніє, коли довідається про їхній прихід.

Угамувавши страх, розбійники вирішили зробити ще одну спробу. Коли вони вернулися на подвір'я, ватажок наказав ламати двері. Перелякані до смерті розбійники довго штовхали один одного вперед, але ніхто не хотів бути першим. Двері нарешті не витримали, і розбійники проштовхнули одного зі своїх до кімнати. Той у темряві наштовхнувся на величезну каменюку і впав на підлогу. А коли падав, від причепленого на грудях кам'яного щита відколовся гострий уламок і вп'явся йому в стегно.

Бідолаха не встиг збегнути, що з ним сталося, і зарепетував не своїм голосом:

— Ой лишењко! Пропала моя голівонька! Стрілою наскрізь прохромило!

Решта розбійників, зачувиши несамовитий крик товариша, посхоплювалися за голови і кинулися тікати.

Відступати розбійникам довелося через посіви бавовнику. А там саме почали дозрівати коробочки на рослинах. Від зіткнення з кам'яними щитами вони тріскалися, і на полі залунав такий храскіт, ніби по них стріляли із сотні луків.

Пополотнілі від страху повернулися розбійники до своєї печери. Спочатку вони лише тяжко сопли та тривожно позирали один на одного, а потім, коли трохи заспокоїлись, ватажок сказав:

— Ху-у! Це була найстрашніша ніч у моєму житті. Коли б я не придумав кам'яних щитів, то не позбирати б нам своїх кісточок на тому полі!

Почало розвиднятись. Бандити ще довго обговорювали наслідки свого нічного походу, а бідний «герой, що вбив тигра» все ніяк не міг отяmitися від переляку. Коли ж нарешті спромігся підвестися з ліжка, то вистрибнув надвір через вікно і побіг додому. Відтоді він почав сумлінно працювати на батьківському полі й більше не думав про нові «геройські подвиги».

Всячний дігусь

Жила колись у селі дівчинка, яку звали Лі Жуй. Батько в ній помер, коли вона була зовсім маленька. От і залишилася вона вдвох з матір'ю. Жили дуже бідно, але дівчинка із самого малечку привчилася до роботи. Спочатку допомагала вдома матері, а коли трохи підросла, почала щодня ходити в гори: збирала хмиз, носила його на базар, а на вторговані гроші купляла рис та деякі інші харчі. Так вони й жили.

Якось вона взяла сокиру та коромисло і пішла в ліс. Несподівано почався дощ. Лі Жуй схovalася під крислатим деревом. Але дощ лив мов із відра, і великі краплини, стікаючи по листі, невдовзі стали падати дівчинці на голову, промочили її благенський одяг. Лі Жуй змерзла й побігла в глиб лісу, щоб десь там знайти крацій захисток.

Раптом на галевині вона побачила невеличкий будинок. Там стояло ліжко, стіл, стільці і шафа з харчами. Дівчинці дуже хотілося їсти. Але в будинку нікого не було, а сама вона не насмілилась брати чуже. « Я тут захисток від дощу знайшла, як же після цього ще й їжу брати, не спитавши дозволу? » — подумала вона.

Лі Жуй оглянула кімнату й помітила, що стіл укритий товстим шаром пилюки, а на підлозі повно сміття. Засукала рукави і взялася до роботи.

Витерла стіл та стільці так, що вони аж заблищали, підмела підлогу. Ледве-но закінчила роботу, як відчинились двері і до кімнати зайшов сивобородий дідусь. Він ласково привітався, поставив на стіл їжу і запросив дівчинку побідати разом з ним.

Наївшись, дівчинка з вдячністю подивилася на дідуся. Йі хотілося зробити для нього щось приємне, і вона спітала:

— Дідусю, борода у вас виростла така довга, чи не заважає вона вам? Дозвольте, я її підстрижу.

— Підстрижи, моя люба.

Лі Жуй підкоротила бороду, зібрала обстрижене волосся і хотіла його викинути, але дідусь застеріг її:

— Не викидай, це дуже цінна річ.

Дівчинка згорнула волосся в хустку й віддала старому.

Коли дощ припинився і небо проясніло, Лі Жуй стала прощатися з діду-сем.

— Шкода відпускати таку роботящу помічницю,— сказав дідусь,— але ти мусиш повернутися до матері, вона чекає на тебе. Хотілося б подарувати тобі що-небудь. Візьми хоча б обстрижене волосся.

«Навіщо воно мені?» — подумала дівчинка.

— Бери,— з нього матимеш немалу користь.

Щоб дідусь не образився, Лі Жуй взяла вузлик і пішла.

Дома вона про все розповіла матері.

— А дай-но мені подивитись,— сказала мати.

Дівчинка розгорнула хустку... Замість волосся там лежав чудовий блискучий шовк.

Мати почала прясти той шовк, з її рук виходила тонка нескінченна нитка. Лі Жуй носила ті нитки на базар, і в неї їх виrivали з рук, навіть не торгуючись.

Відтоді мати щодня сідала до прядки, а дочка ходила на базар, і вони забули, що таке нужда.

Чому сова кричить тільки вночі

Захотілося якось лісовій горлиці погуляти. Йде вона стежкою поміж деревами, а назустріч їй рогата сова з великим вузлом на спині.

— Куди це ти зібралась, сестрице? — питава горлиця.

— Та от вирішила в інше місце переселитись, — відповіла сова, — хоч на західній околиці лісу дупло в мене було затишне, і мишій та жаб там удасталь.

— То навіщо ж переселятись?

— Ображаютъ мене там, — сказала сова. — Бачиш, людям мій голос не подобається. Кажуть: гайдко слухати, хоч вуха затуляй. А хлопчаки, як побачать мене, починають камінцями кидати. Одного разу мало лапу не перебили. От і доводиться на старість залишати насижене місце і шукати нового щастя. Хоч не часто, а все-таки кортить часом заспівати пісню. Хіба ж без цього можно жити?

— А голос у тебе справді, сестрице, неприємний? — поцікавилася горлиця.

— Та де там! Він у мене гарний, сильний, — відповіла сова, — ось послухай-но.

Сова широко розявила дзьоб і оглушливо закричала:

— Пу-у-гу! Ух-у-ух!

Горлиця аж підскочила від несподіванки.

— Голос у тебе справді сильний,— згодилася вона.— Але я тобі, сестрице, ось що скажу: даремно ти переселяєшся. І на східній околиці лісу твій голос мало кому подобатиметься. Постарайся краще навчитись інакше співати.

Сова подумала, подумала і мовить:

— Твоя правда. Спробую.

Подалася вона назад до свого затишного дупла. Але виявилося, що навчитись інакше співати непросто. Пробувала сова і так і сяк. Співала то голосно, то тихо, то протяжно, то коротко, то високим голосом, то низьким. Проте, хоч як старалась, а все виходило на один лад. Їй самій власні пісні подобались, а людям ні.

От сова і вирішила співати тільки вночі, коли люди сплять.

Пензлик Маляна

Жив колись бідний хлопець на ім'я Малян. З самого малечку він мріяв про те, щоб навчитися малювати. Та от біда: не було в нього за що купити пензлика. Якось довелося йому йти повз школу. Зазирнув він у відчинене вікно і побачив, як учитель малює картину. Зайшов хлопець у клас і попросив учителя хоч на деякий час дати йому пензлика.

Учитель здивовано витріщив на нього очі, а потім як гаркне:

— Злидар! Малювати, бачте, йому захотілося. Ану геть звідси! — і вигнав Маляна зі школи.

«Хіба коли бідний, то й малювати не дозволяється?» — обурився хлопець, і йому ще дужче захотілося навчитися малювати. Бувало збирає хмиз у горах, візьме гілку і давай на піску пташок малювати. А то піде на річку, вмоочить пальця у воду і тут, просто на камені, рибок малює.

З часом Малян навчився добре малювати, а пензлика в нього все не було. А як же він хотів його мати! Приснилося йому якось, що підходить до нього сивобородий дідусь і дарує йому вимріяного пензлика.

— Це чарівний пензлик,— сказав дідусь,— тож будь обережний із ним, бо може статися лиxo.

Від радощів хлопець аж прокинувся. Що за диво! В руці він справді тримав пензлика. Схопився Малян й сразу заходився малювати птаха. Та щойно закінчив він роботу, як птах змахнув крилами та й полетів.

Відтоді Малян цілісінькі дні просиджуval в домі і малював бідним селянам всілякий реманент: у кого плуга немає — тому плуга, кому мотика потрібна — тому мотику.

Незабаром чутка про ці Малянові витівки докотилася й до місцевого поміщика. Той звелів своїм служникам схопити хлопця і привести до маєтку, щоб Малян малював лише для нього одного.

Вислухавши зухвалі вимоги поміщика, Малян відповів, що він не буде малювати. І хоч як на нього кричали, хоч чим погрожували, та він не відступав від свого. Розгніваний поміщик наказав відвести хлопця до стайні і замкнути там. Нехай померзне ночами, поголодує, може, тоді слухняніший стане.

Саме тоді було дуже холодно, а жорстокий поміщик аж три доби не випускав хлопця, сподіваючись, що за цей час він або помре від голоду чи холоду, або погодиться на його умови. Та коли на четвертий день він пішов подивитись на Маляна, то був украй здивований: хлопець сидів біля грубки і їв коржики.

Злющий, мов сто чортів, поміщик загукав на своїх служників і наказав їм убити хлопця, а його чарівний пензлик принести до поміщицьких покоїв. Служники відчинили двері стайні, а там нікого немає, лише бамбукова драбина стоїть під стіною. Зрозуміли вони, що Малян намалював драбину, виліз на горище і втік.

Так воно й справді було. Вибравшись із поміщицького обійстя, Малян намалював на кам'яному мурі огорожі поміщицької садиби баского білогривого коня, сів на нього верхи і помчав геть. Та через деякий час за спиною почулося тупотіння кінських копит. Це поміщик із служниками кинувся наздоганяти його.

Малян хутко намалював своїм пензликом лук та стріли. Коли переслідувалися — пролетіла стріла, і поміщик повалився з коня на землю. А хлопець тим часом пришпорив свого білогривого і зумів утекти.

Після цієї неприємності довелося Маляну залишити рідне село і переселитись у далеке місто. Там він жив тим, що продавав людям свої картини. А щоб його не викрили, ніколи не домальовував їх до кінця, тож птахи та звірі на картинах ніколи не оживали.

Одного разу Малян намалював журавля. Лише ока у птаха не було. Та зовсім несподівано для хлопця з кінця пензлика зірвалася краплина туші і впала саме туди, де мало бути око. Журавель раптом змахнув крилами й полетів.

Усе містечко заговорило про цю дивовижну подію. Дійшли чутки й до самого імператорського двору. Імператор наказав своїм вельможам розшукати хлопця і привести до нього.

Малян знов, що імператор гнобить людей, стягає з них непосильні податки, тому, як і всі селяни, ненавидів його. Тож, коли імператор наказав Малянові намалювати дракона, хлопець намалював йому жабу, а замість фенікса — обшипану курку.

Бридка жаба та гола курка почали бігати та стрибати по залах палацу та скрізь паскудити. Імператора охопила злість. Він гукнув своїм охоронцям, щоб ті відібрали у хлопця пензлика, а самого неслуха кинули до в'язниці.

Зрадів імператор, заволодівши чарівним пензликом, і заходився сам малювати. Спочатку намалював купу золота. Проте йому здалося, що цього мало. Намалював ще одну, потім ще й ще... Та раптом усе золото перетворилося у каміння.

Зазнавши невдачі, імператор намалював золоту цеглину. Але цеглина здалася йому маленькою. Припасував він поряд іще одну. Потім ще й ще... Нараз довгий ланцюг золотих цеглин перетворився на величезного удава. Той розсявив величезного криваво-червоного рота і кинувся на імператора. Добре, що варта встигла його захистити.

Довелося імператорові винустити Маляна. Навіть нагороду хлопцеві побоїцяv, якщо той малюватиме лише для нього. Малян згодився, аби тільки пензлика повернули.

«Нехай гори малює... Ні, ні. В горах страшні звірі водяться. Хай краще море», — думав імператор.

Малян провів кілька разів пензликом, і на папері перед очима у самого імператора заграло синє-синє море. А поміж хвилями рибки плавають.

Імператор був задоволений і зажадав ще й корабля на морі мати. За мить на воді гойдався великий корабель. Імператор, його дружина, принци та принцеси і всі царедворці посідали на корабель.

Корабель відплів від берега. Проте імператорові здалося, що корабель пливе надто повільно. Він наказав хлопцеві, щоб той ще пензликом вітер намалював. Малян замахав пензликом: хвилі стали вищими, корабель почав перевалюватись з боку на бік.

— Досить вітру! Досить! — злякано закричав імператор.

А Малян все махав та махав пензликом. Вітер дужчав, хвилі здіймалися вище. Нарешті море заревло і перекинуло корабель. Імператор та всі його попутники пішли на дно.

Мавпи-пустухи

Старий дід усю зimu, щоб не сидіти без діла, плів з молодого бамбука капелюхи. А коли настало літо, вирішив понести їх у місто й продати. Взяв коромисло, попричіплював до обох кінців по кошику з капелюхами і вирушив у дорогу. До міста світ не близький, тож дід стомився і десь на півдорозі йому схотілося відпочити. Сів у затінку під великим деревом і незчувся, як заснув.

Тим часом стара мавпа вивела зграйку мавпенят на прогулянку. Поки малечка стрибала з гілки на гілку, стара мавпа почала оглядати все довкола і внизу під деревом побачила два кошики з капелюхами, а також старого діда в капелюсі, що мирно спав, обпершись спиною на стовбур дерева. Стара мавпа тихенько спустилася вниз. Слідом за нею те ж саме зробили і мавпенята.

Мавпа взяла капелюха і, дивлячись на діда, приміряла його собі на голову. Мавпенята деякий час дивились на неї, а тоді в одну мить розхапали всі капелюхи. За хвилину, понадівавши їх собі на голови, подалися гуртом назад на дерево. Там вони знову почали бавитись та весело сміялись одна з одної. Адже мавпа в капелюсі — досі небачене диво.

Голосний сміх та веселі вигуки розбудили старого. Він протер очі і насамперед подивився на свої кошики. Але вони були порожні. Перевів погляд на дерево, і все зрозумів.

— Гей ви, бешкетниці, покладіть мої капелюхи на місце! — загукав він до мавп.

У відповідь мавпи засміялися. Жодна з них не збиралася розлучатися з цікавою іграшкою.

Старого починала брати злість. Він закричав голосніше:

— Негідниці, якщо не повернете мені капелюхів, то я вас усіх переловлю!

Мавпи побачили, що старий бігає довкола дерева, вимахуючи руками, і собі почали наслідувати його, а про те, щоб повернути капелюхи, жодна з них і не подумала.

Дід сердився дедалі дужче. Погрожуючи кулаками і гнівно тупаючи ногами, він попередив їх:

— Якщо ось зараз не повернете мені капелюхів, то потягну вас до міста, і там вас усіх посадять до в'язниці!

Мавпи й собі почали погрожувати одна одній кулаками та тупати ногами, проте капелюхів старому не повертали.

Втративши всяку надію, дід зняв з голови свого капелюха і почухав потилицю. Усі мавпи зробили те ж саме. І старий раптом радісно посміхнувся. «Так ось він, вихід! — промайнула в голові думка.— Вони ж наслідують кожен мій рух».

— Хе-хе-хе! Хай вам грець! — мовив він голосно і кинув свого капелюха на землю. З дерева тої ж миті посыпалися всі інші капелюхи.

Дід швиденько зібрав їх, поскладав у кошики і гайда в місто, поки ще чогось не трапилося.

Довговолоса Сестричка

З гори Доугас, що на півдні Китаю, спадає довгий-предовгий водоспад. Коли глянеш на нього збоку, здається, ніби дівчина стоїть на схилі гори, а з її голови донизу спадають довгі білі коси. Місцеві жителі називають цей водоспад Сивоволосим. Звідки взялося таке ім'я? Послухаймо, що люди про це кажуть.

Колись біля підніжжя гори Доугас зовсім не було води. Поля зрошували дощі, дощову воду збирали і для того, щоб їжу варити. А коли не було дощів, багатьом доводилося ходити по воду до струмка, що протікав аж за сім лі⁴ від села.

У селі під горою жила дівчина, у якої були гарні-прегарні і довгі, аж до п'ят, коси. За це дівчину прозвали Чанфа Мей, тобто Довговолоса Сестричка.

Дівчина жила разом із хворою матір'ю. А що та не вставала з ліжка, то доводилося дочці заробляти на прожиток тим, що відгодовувала поросят.

Зранку Чанфа Мей розчісувала своє волосся, закручувала його на голові та довкола шиї і йшла за сім лі по воду. Потім видиралася схилами на гору і там жала зілля для свиней. Так у роботі та клопотах минали в неї дні за днями.

⁴ Л і — міра довжини, дорівнює приблизно 0,5 км.

Одного разу Довговолоса Сестричка закинула за плечі бамбукового кошика і пішла по зілля. Піднімаючись кам'яним схилом, вона раптом побачила велику червону редьку, що росла прямо на камені. Дивно, де вона тут узялася?

«Вирву їй понесу додому», — вирішила дівчина. Вхопила редьку за листя й смикнула. Велика червона редька опинилася у неї в руках, а в скелі з'явився круглий отвір, звідки близнув струмінь чистої-пречистої води. Та раптом редька зі свистом вирвалася у дівчини з рук і затулила отвір. Води не стало.

Довговолоса Сестричка відчула, що у неї пересохло в роті і їй хочеться пити. Вона знову висмикнула редьку — з дірки так само полилася вода. Дівчина припала до струмка, зробила кілька ковтків. Вода була прозора та свіжа, аж солодка, ніби фруктовий сік. Та тільки Чанфа Мей відірвала вуста од води, як редька вирвалася у неї з рук і зі свистом заткнула дірку. Води не стало знову.

Дівчина стояла біля скелі й дивувалася. Зненацька налетів вихор, підхопив Довговолосу Сестричку і поніс її на вершину гори, до входу у велику печеру.

А в печері на здоровенному камені сиділо вкрите рудим волоссям якесь страшидло:

— Я відкрив тобі таємницю гірського струмка, — мовило воно суворим голосом, — але ти про це нікому ні слова. А як скажеш і хто-небудь інший прийде до струмка по воду, тоді я знишчу тебе, бо я дух цих гір. Запам'ятала?

Знову налетів вихор і переніс дівчину до піdnіжжя гори.

З тривогою на серці прийшла Довговолоса Сестричка додому. Не посміла вона розповісти про струмок навіть матері, а про селян і казати нічого. Від однієї згадки про страховисько її дрож проймав.

Тяжко стало дівчині. Ще недавно така весела, вона тепер ходила засмучена, мовчазна. А на полях сухим груддям лежала рілля, пожовкли весняні посіви.

Усі селяни, від старого до малого, щодня носили воду із струмка, що за сім лівід села. Люди обливалися потом від напруження і важко дихали від утоми.

І тоді Довговолоса Сестричка вирішила розповісти селянам, що прямо у них під боком, на горі Доугас, є джерело. Треба тільки смикнути велику редьку із кам'яної стіни, посікти її на дрібні шматки, щоб більше не затуляла отвір, і звідти потече вода, прозора і свіжа. Дірку в скелі можна розширити, і тоді води всім вистачить. Розкрила вона рота й промовила:

— На горі Доугас є...

Та раптом згадала про рудоволосе страшидло, і у неї відібрало мову.

Після цього ще дужче затужила дівчина. І їсти не єсть, і пити не п'є, слова жодного не вимовить. Здається, зовсім очманіла: очі її, колись веселі, усміхнені, згасли; рожеві щоки помарніли; коси, ще недавно чорні-пречорні, стали сивіти.

Взяла мати дочку за руку та й питає:

— Дитино моя, що в тебе болить?

Дивляться сільські жінки на її посивілі коси і теж питаютъ:

— Що в тебе болить, дитино?

Та мовчить Довговолоса Сестричка, нікому ні слова не каже.

Минає день за днем, місяць за місяцем. Коси у дівчини зовсім побіліли, і немає в неї охоти ні розчісувати їх, ні заплітати, розпустилися вони по плечах, мов у русалки.

— Погляньте, яке диво сталося,— говорили між собою люди.— Така молоденька, а вся голова сива!

Цілими днями простоювала дівчина біля воріт, дивлячись на нещасних людей і говорячи собі під ніс:

— На горі Доугас є...— Та тут-таки кусала губи до крові і далі ні слова.

Стойть вона якось біля воріт і бачить: старий сивенький дідусь несе на коромислі дві цеберки води зі струмка, що за сім лівід села. Обережно представляє ноги, та раптом зачепився за камінь на стежці і впав. Розлилася вода, розбилися цеберки, а сам дідусь зламав ногу. З рани зацебеніла кров.

Підскочила Довговолоса Сестричка до дідуся, посадила його, відірвала від свого плаття шматок тканини і перев'язала дідусові рану. Стогне старий, заплющив очі, на обличчі у нього позбігалися зморшки.

І сказала тоді дівчина сама собі:

— Чанфа Мей, ти бойшся смерті! А через твій страх земля на полях скоро зовсім пересохне, загине весь урожай! Через твій страх люди носять здалеко-го струмка воду. Ти бойшся, а старий дідусь ногу поламав! Ти, ти...

Дівчина більше не могла мовчати.

— Дідусю! — голосно крикнула вона.— На горі Доугас є джерело! Треба тільки висмикнути велику редьку із кам'яної стіни, посікти її на дрібні шматки, щоб більше не затуляла отвір, і звідти потече прозора свіжа вода. Правда, правда, дідусю! Я сама бачила!

Не чекаючи, поки дідусь відповість їй, вона схопилася на ноги, розпустила своє сиве волосся і побігла по селу, вигукуючи:

— На горі Доугас є джерело! Треба тільки висмикнути велику редьку із кам'яної стіни, посікти її на дрібні шматки, щоб більше не затуляла отвір, і звідти потече прозора свіжа вода. Дірку в скелі можна розширити, і тоді води всім вистачить. Правду, правду кажу! Я сама бачила! Мерщій, люди, за мною!

Поки люди збігались, вона розповіла, як натрапила на це джерело, а про те, що сказав їй дух гір, промовчала.

Односельчани давно знали, що в Довговолосої Сестрички дуже добре серце, тому повірили їй. Взяли вони ломи та мотики і подалися за нею слідом на гору.

Висмикнула дівчина двома руками велику червону редьку із отвору в скелі і кинула її на камінь.

— Січіть її, люди добрі! Мерщій!

Накинулись люди з мотиками на редьку і посікли її на дрібні шматки.

Полилася вода з джерела, але дірка була невелика, тому збігала вона невеликим струмочком.

— Бийте, люди, ломами! — закричала Довговолоса Сестричка.— Розширте дірку! Бийте! Бийте!

Кілька ломів ударило водночас, отвір розширився, став таким, як тарілка. Вдарили ще раз — тепер і відро пролізе. Ще кілька ударів — і отвір ще більше розширився.

З веселим плескотом побігла вода з гори вниз. Загукали, затанцювали селяни від радості.

І раптом налетів вихор, Чанфа Мей не стало. Але людські погляди були спрямовані на струмок, тому ніхто не звернув уваги на те, що дівчини вже немає серед них.

— А де Довговолоса Сестричка? — спитав нарешті хтось.

— Мабуть, додому пішла, щоб розповісти матері про нашу радість!

З веселими усмішками спускалися люди з гори, але дівчини з ними не було. Страшний вихор виніс її на вершину гори, де в печері сиділо рудоволосе страшидло.

— Хто тобі дозволив розповідати людям? Я одній тобі відкрив таємницю гірського струмка,— почав лаяти її дух гір,— а ти привела з собою всю громаду. Вони посікли редьку і пробили дірку. Я покараю тебе.

— За людей я ладна й померти! — спокійно відповіла дівчина, розпускаючи сиве волосся.

Дух гір заскрготав зубами:

— Я не дозволю тобі спокійно вмерти. Стоятимеш ти в мене на скелі, а вода з джерела падатиме тобі на голову.

— За людей я й на це згодна,— так само спокійно відповіла дівчина.— Тільки дозволь мені сходити додому, попросити людей, щоб доглянули мою матір і годували поросята, поки виростуть.

— Гаразд, дозволяю,— сказав дух гір, трохи подумавши,— але якщо не прийдеш, я закрию воду й знищу всіх людей у вашому селі. А повернешся, сама станеш на скелі так, щоб вода падала тобі на голову.

Дівчина кивнула головою.

Ухопив вихор дівчину і виніс з печери до підніжжя гори. Подивилася Чанфа Мей, як весело біжить вода, як вона розтікається по полях, як зеленіють посіви, і всміхнулася.

Прийшовши додому, вона не наважилася розповісти матері всю правду, бо та могла б і померти від такої новини.

— Мамо, з гори Доугас побіг струмок, тепер наше село не страждатиме від посухи,— сказала вона, а потім додала: — Подруги із сусіднього села запросили мене погостювати в них кілька днів. Я попрошу сусідів, щоб вони допомагали тобі і доглянули поросят.

— Добре,— радісно відповіла мати.

Забігла Довговолоса Сестричка до сусідів, домовилася з ними, ще раз повернулась до рідної хати, погладила материне обличчя й промовила:

— Матусю, я прийду не раніше як через десять днів. Ти...

— Іди, іди, доню! Сусіди — люди хороші, вони доглянуть мене.

Дівчина ще раз погладила материне обличчя, руки, на очах у неї виступили слізози. Вона вибігла до поросят, почухала їхні голови, погладила спинки й заплакала. А вийшовши за ворота, закинула волосся за спину і пішла на гору. По дорозі росло крислате широколисте дерево. Дівчина часто відпочивала під ним, коли ходила по зілля для поросят. Цього разу, підійшовши до дерева, вона погладила його стовбур і промовила:

— Більше ніколи я не прийду до тебе, ніколи не відпочиватиму в тіні тво-го листя.

Ніби у відповідь на її звертання із-за стовбура до неї вийшов високий дідусь. Волосся у нього на голові чорне, борода чорна, і вбрання теж чорне.

— Я все знаю,— сказав дідусь.— Ти хороша дівчина, і я хочу врятувати тебе. Ось вирубав із каменю твою подобу. Зайди на той бік стовбура й подивись.

Обійшла Довговолоса Сестричка дерево і бачить, що з другого боку стовбура стоїть вирізьблена з каменю дівчина, дуже схожа на неї, тільки волосся на голові немає.

— Дух гір вимагає, щоб ти стала на скелі так, аби вода падала тобі на голову. Тяжко знести таку кару. Я віднесу цю кам'яну дівчину на скелю і поставлю замість тебе. Мені бракує тільки довгого сивого волосся. Тож доведеться тобі потерпіти, поки я повириваю твоє сиве волосся і прикріплю його до голови твого кам'яного двійника. Зроблю так, що й сам дух гір нічогісінько не помітить.

Дідусь почав висмикувати з голови Довговолосої Сестрички волосину за волосиною і переносити їх на голову її кам'яної подоби. І диво дивнеє: волосини одразу ж приrostали до кам'яної голови.

Голова у Чанфа Мей стала зовсім лиса, а в кам'яної дівчини вкрилася довгим сивим волоссям.

— Іди тепер додому,— сказав дідусь, усміхаючись.— Віднині на ваших

полях буде вдосталь води, тільки добре поливайте ваші ділянки, і життя ваше незабаром поліпшиться.

Дідусь узяв кам'яне зображення дівчини й полетів на гору. Він поставив його так, щоб вода падала на голову і по довгих сивих косах стікала на землю.

— Гляньте! — закричали люди в селі. — Сивоволосий водоспад! Сивоволосий водоспад!

Сестричка стояла, оставшись біля товстого дерева і раптом відчула, ніби на голові в неї щось ворушиться. Помацала голову пальцями — там з'явилось нове волосся.

— Ой! Яке воно чорне та довге!

Зраділа дівчина і аж затанцювала. Вона довго ще стояла під деревом, але дідусь все не повертається... Раптом подув вітер. Листя на дереві зашелестіло, і крізь той тихий шелест вона почула дідусяв голос:

— Довговолоса Сестричко! Дух гір ні про що не здогадався. Іди спокійно додому.

Дівчина ще раз подивилася на довгі пасма Сивоволосого водоспаду, на зелені посіви біля піdnіжжя гори, на щасливих людей, що дружно працювали на своїх ділянках, а тоді закинула назад свої довгі чорні коси і неквапом рушила додому.

Чарівний чан

Як тільки сніг зійшов із землі, селянин виїхав у поле орати. Орав він, орав, і раптом леміш за щось зачепився й відламавсь.

— Треба ж такому лихові статися! — вигукнув селянин. — Ніколи не бачив тут ні каміння, ні пеньків, ні товстого коріння. Чого ж це леміш зламався?

Узяв лопату й викопав здоровенного глиняного чана. Розгнівався селянин і хотів був розбити посудину, тоді передумав і вирішив: «Він мені в господарстві пригодиться, буде куди дощову воду зливати».

Приніс він свою знахідку додому, взяв ножа і почав зчищати з неї рештки глини. Раптом ніж вислизнув у нього з рук і впав усередину. Дістав селянин звідти свого ножа — що за дивина? На дні знову лежить такий самий ніж. Дістав і того, а там — третій.

Селянин здогадався, що посудина ця не проста, а чарівна, і кинув у неї мідяка. Як тільки вийняв його, на д'ї ще один лежить, дістав і того, а там третій поблизку.

День і ніч витягував селянин мідяки з чана, а на ранок, зовсім знесилівши, упав і заснув.

А тим часом діти того селянина, побачивши дивовижну знахідку, розповіли про неї всьому селу.

По обіді до селянина прийшов сусід і сказав:

— Твоє поле з моїм межує, отже, й чан наш спільний, бо ж ти викопав його прямо на межі.

Селянинові не хотілося ділитися знахідкою, а довести свого права на ней він не міг. Адже свідків не було. Довелося звернутись до суду.

Розповів селянин судді, як він поле орав і як леміш у нього поламався. Ніколи не бачив на тому полі ні каміння, ні пеньків, ні товстого коріння. Почав копати на тому місці і натрапив на чарівний чан.

— А ти певен, що той чан чарівний? — поцікавився суддя. Тут усі сусіди, що зібрались у залі суду, закричали в один голос:

— Чарівний! Чарівний!

Суддя трохи подумав, а тоді наказав:

— Принесіть-но знахідку сюди. Хочу перевірити, чи справді воно так.

Невдовзі чан уже стояв перед суддею на столі. Кинув суддя всередину золоту монету, дістав її звідти, а на дні — інша лежить.

— Так-так,— сказав суддя,— чан справді чарівний. Нелегко буде справедливо розсудити вас, але спробую.

І суддя задумався. Годину думав, другу, третю, а тоді важко зітхнув і спитав селянина, який знайшов чан:

— Скажи мені, чоловіче добрий, коли присуджу чан твоєму сусідові, як ти назвеш мое рішення?

— Несправедливим, пане суддя,— мовив селянин.

Суддя знову важко зітхнув, а тоді спитав сусіда:

— А тепер скажи ти мені, чоловіче добрий, як ти назвеш мое рішення, якщо я присуджу чан не тобі?

— Несправедливим, пане суддя,— відповів і сусід.

— От бачите,— сказав суддя,— як важко справедливо розсудити вас. Добре, що ви звернулися до такого мудрого судді, як я. Щоб не скривдити жодного з вас несправедливим вироком, я вирішив залишити чан у себе. Отож ідіть додому і більше не сваріться.

Не посміли селяни перечити судді. Насупившись, пішли вони по домівках і всю дорогу кляли хитрого суддю. А той, залишившись наодинці, поквапився замкнути двері, щоб ніхто йому не заважав, і почав витягувати з чана золото.

Він так захопився своїм ділом, що не помітив, як через вікно до кімнати залетів рій бджіл. Покружляли вони по кімнаті і сіли на краю чана. Ледве-но суддя встромив руку в чан, щоб узяти монету, як бджоли накинулись на нього. Воні обліпили все його обличчя і почали немилосердно жалити його

в ніс, щоки, вуха, а якась примудрилась всунути йому своє жало у самісіньке око.

Шахрай відбивався від них руками — нічого не допомагало. На зміну сотням убитих бджіл прилітали все нові й нові. І всі вони з голосним дзижчанням накидалися на нього, заповзали під комір, за пазуху, у волосся на голові, на віті за п'яти кусали.

Тепер суддю, мабуть, і батько рідний не впізнав би. Обличчя розпухло, вкрилося пухирями і стало схожим на величезну червону редьку, а вуха — на здоровецькі мушлі. Очі у нього зовсім заплющились, і він, мов загнаний звір, бігав по кімнаті, натикаючись то на стіл, то на стільці.

Хотів був знайти двері, щоб вискочити на вулицю, та натомість натрапив на чан і розбив його на дрібне череп'я. І весь рій тієї ж миті вилетів у вікно.

До тями суддя прийшов лише на другий день. Біля його ліжка сиділо кілька поважних лікарів у великих чорних окулярах. Вони лікували потерпілого майже рік. Довелося судді віддати за лікування не тільки ті гроші, які він натягав із чана, а й те, що було в капшуку. Але вилікувати його до кінця так і не зуміли. Ліве око осліпло назавжди.

Ось так був покараний несправедливий суддя!

Жаба та тигр

Жив колись у дрімучому лісі південної провінції Гуаньдун величезний тигр. А в болоті, в тому самому лісі знайшла собі притулок жаба.

У пошуках здобичі тигрові нерідко доводилося пробиратися ночами через зарості очерету повз житло жаби. Та довго терпіла його нічні щастання, але нарешті терпець їй урвався. Якось, дочекавшись ночі, коли тигр, як завжди, пробігав повз її купину, жаба висунула голову і сказала:

— Скільки ж можна терпіти? Час уже взятись за тебе. Май на увазі, що я не якась там проста жаба, а тварина видатна, бо вже дев'яносто дев'ять років як живу на білому світі. Не раджу тобі покладатись на свою силу, бо вона в порівнянні з моєю мудрістю нічого не варта. Тож досить тобі вештатися тут ночами та будити мене. Шукай собі здобич деінде, інакше дістанеш прочухана!

Тигр був до того здивований цією погрозою, що й слова не міг вимовити у відповідь. А був він ще молодий і ніколи в житті не бачив живої жаби. Та коли володар лісів пильно прицвився і побачив, яке нікчемне створіння посміло йому погрожувати, то розгнівався й закричав:

— Як ти сміеш указувати мені, де ходити і де полювати? Таж мені досить один раз лапою вдарити — і від тебе мокре місце залишиться!

Але жаба не злякалася. Вона знову висунула голову з-під купини і сказала:

— Не знаю, навіщо це я затіяла з тобою суперечку, коли маю змогу зробити так, що ти замовкнеш назавжди. Тож помізкуй добре над моїми словами і надалі будь обережнішим, маючи зі мною справу!

Жабине зухвальство цього разу подіяло на молодого тигра. Він нічого не сказав у відповідь, а лише подумав: «Може, й справді це якийсь особливий звір, про якого я нічого не знаю?»

— Геть звідси, ледацюго! Щоб і ноги твоєї тут не було! — не вгавала жаба, помітивши, що тигр раптом завагався.

— Шановна,— вже не так самовпевнено промовив тигр,— невже ти дужча за мене?! Не можу цьому повірити. Давай позмагаємося: хто з нас швидше перепливе річку. Як перепливеш першою, то я, може, й повірю, що ти дужча за мене.

Жаба на те сказала:

— Стрибай у воду першим. Я однаково буду на тому березі раніше від тебе.

Тигр задер хвоста, набрав повітря в легені і шубовснув у воду. Раптом відчув, що у нього защемів кінчик хвоста. Це хитра жаба вчепилася за нього, та так міцно, що тигр від болю почав вимахувати ним над водою. Жаба вчасно розкрила рота і впала на протилежному березі.

Тигр ще борсався у воді, коли назустріч йому залунав ненависний голос:

— То що я тобі казала, смугастий дурню?

Тигр вибрався на берег і з досадою мовив:

— Плаваєш ти справді швидше. Але це ще не все... От скажи мені, скільки ти можеш з'їсти?

— А скільки ти можеш з'їсти, якщо ставиш мені такі запитання? — спітала в свою чергу жаба.

— За один раз я можу з'їсти свиню та ще й собаку на додачу,— відповів тигр.

Жаба аж заскрекотіла від сміху. Потім, заспокоївшись, сказала:

— Велике діло, свиня та собака. А мені на додачу до свині та собаки навіть тигра мало буде!

Почув це тигр, затремтів од страху і ну тікати. Біг він так прудко, що навіть каменюку не побачив, яка лежала на стежці. Зачепився за неї, забив лапу і гепнувся в калюжу. І нога болить, і смух забруднився, глянути на нього гидко.

Вибрався на стежку, а назустріч мавпа.

— Шановний тигре,— звернулась до нього улесливим тоном,— чому це ти так поспішаєш? Чи не тікаєш, часом, він кого-небудь? Що ж це могло так налякати тебе?

— Ой, не питай, люба мавпо! Тільки завдяки тому, що ноги маю прудкі, зумів утекти від смерті. А не вмів би я так швидко бігати, давно був би у нього в животі!

— У кого це «у нього»? Хто він такий, на що схожий, якого зросту й де живе? — засипала мавпа тигра запитаннями.

— Дім у нього на болоті під куциною, в заростях очерету. На зріст невеликий, але вигляд у нього жахливий. Ніби й не риба, ніби й не звір, тільки все тіло наче бородавками вкрите.

— Хе-хе! — розчаровано мовила мавпа.— Це ж всього-на-всього жаба! Та її не те що тобі, а й мені боятись не личить. Ходімо розправимося з нею.

Та тигр лише похитав величезною головою — так він злякався. Мавпа почала його заспокоювати:

— Коли ти мені не віриш і гадаєш, що я штовхаю тебе на нові неприємності, то прив'яжи мене до свого хвоста, щоб я не втекла.

Тигр нарешті згодився. Прив'язав мавпу до свого хвоста, а та сіла йому на спину, і вони попрямували на болото. Жаба вже сиділа на қупині і, здається, чекала на них. З усього було видно, що вона й цього разу не злякалась, бо то була мудра жаба, вона прожила на світі сто років без одного. Привітно всміхнувшись, жаба звернулась насамперед до мавпи:

— Невже ти сподіваєшся, що одного-єдиного тигра досить, щоб я простила всі твої борги? Та мені й десятка тигрів мало! До того ж цей тигр якийсь хирлявий, його й за тигра не слід вважати. Ну гаразд, я його з'їм на закуску. Але ти не барись та приводь решту дев'ять!

Зачувши таку розмову, тигр одразу ж згадав, як ще мама попереджала його колись, щоб не вірив мавпам, і він знову кинувся навтьоки.

Мавпі також немало перепало. Її і гіллям шмагало, і колючками дряпало, поки нарешті пощастило відв'язати свого хвоста від тигрового.

Чи довго біг тигр, важко сказати, бо він і сам цього не знав. Тікав він одного жахливого місця, доки йому сил вистачало. Коли трохи відпочив, подивившись на свого хвоста, а мавпи, виявляється, там уже давно немає.

«Певно, той страшний звір з'їв її,— подумав він.— Так їй і треба, адже хотіла мене обдурити! Добре, що в мене такі прудкі ноги».

Мідна гора

Е в повіті Чжуці провінції Чжецзян гора, яка звється Хуан Туншань, тобто Мідна гора. Міді там, правда, ніхто не бачив, а от чому гору так назвали, про це ви довідаєтесь із цієї казки.

Кажуть, що колись жив під тією горою поміщик. Було у нього вдосталь і землі, і добра всякого, та йому було все мало.

Тож одного разу, коли він сидів у вітальні, з подвір'я долинуло цокотіння чоток, і слідом за цим до вітальні зайшов чернець.

— Милосердний добродію, пожертвуйте на свічки та на оливу для лампадок. Хай бог захистить численних синів та внуків ваших, пошле вам щастя та довгі роки життя,— пробурмотів чернець, кланяючись господареві.

— Іди, іди геть звідси! Немає в мене грошей! — закричав поміщик, аж змінивши на обличчі.

— То нічого, що грошей немає, тоді дайте рису,— вів далі чернець.

— Який там рис, висівок і то чортма!

— Добродію,— благав чернець,— подайте на свічки та на оливу, а я відкрию вам таємницю, як перетворювати речі на золото, срібло або перли.

Ледве-но поміщик почув про це, його вуха враз настовбурчились, але, завжди обережний, він подумав: «Може, чернець хоче обдурити мене? Ніби-то знає, як перетворювати речі на золото, а сам ходить і просить милостиню... Та все ж, чи бреше він, чи правду каже, а спробувати можна. Кої надумавсь ошукати мене, то не дуже поживиться, хіба що доведеться кілька разів погодувати його». Посміхнувся поміщик і каже:

— Останнім часом сам сиджу без грошей, зайди краще через кілька днів... То кажеш, що вмієш перетворювати речі на золото, срібо та перли?

— Я ніколи не брешу,— відповів чернець.

Поміщик невимовно зрадів, але намагався не виявляти своєї радості і вдавано байдуже мовив:

— Золото, срібло та перли для мене не диковина, а от щоб звичайні речі на них перетворювались, цього ще не бачив. Покажеш мені, як це робиться?

— Гаразд.

Поміщик покликав служників, звелів їм поселити ченця в окремій кімнаті й нагодувати його. А коли той попоїв, запропонував йому:

— Зроби мені для початку зливків з двадцять срібла.

— Завтра вранці будете мати,— відповів чернець.

Увечері поміщик наказав слугам:

— Глядіть мені, щоб часом уночі чернець не втік. А коли щось із майна пропаде, шкури з вас поздираю.

Взагалі поміщик прокидався дуже пізно, а тут схопився ще вдосвіта, примчав до кімнати, де спав чернець, і зазирнув у щілину: гість ще спав. Він заспокоївся й знову пішов досипати.

Коли поміщик нарешті встав, чернець уже чекав на нього. Коли господар вийшов зі спальні, він простяг йому двадцять зливків срібла.

Узяв поміщик теє срібло, підкинув кілька разів на руці, оглянув його з усіх боків — метал справжній, без фальші. Зажмурив від щастя очі і почав ченця розхвалювати.

На другий день попросив він п'ятдесят зливків золота, на третій — ще п'ятдесят, на четвертий — уже сотню перлин, і чернець приносив усе те.

Минуло півмісяця. Поміщик висловлював все нові й нові побажання. Чернець нарешті не витримав і каже:

— Все, що я вам приносив, мені давала мідна черепаха. А сьогодні вона відмовилася виконувати мої прохання. Отже, самі просіть її.— З цими словами він вийняв з кишени мідну черепаху, поклав її на стіл, а сам пішов.

Черепаха була невеличка, до того ж мертвa. А чернець казав, що вона може перетворювати речі на золото, срібло та перлини. Не вірилося поміщикові, та все ж він став перед черепахою навколошки і, без упину кланяючись, почав благати:

— Мідна черепахо, дай мені скарбів, мідна черепахо, дай мені скарбів.

Враз у черепахи, яка ще за мить здавалася мертвою, оживились очі, почали рухатись ноги, і вона сказала:

— Усе золото, срібло й коштовне каміння, що ти одержав від мене, я збрала у твоїх родичів та друзів, більше у них нічого немає.

Але поміщик не хотів так просто відступитися, він знову вклонився й сказав:

— Немає у друзів, немає у родичів, так є в інших людей.

— А навіщо тобі ці скарби?

— Бо всі люблять багатство, і що його більше, то краще,— відповів поміщик.

Розгнівалася черепаха, її тіло почало поволі рости, поки вона нарешті стала така велика, як стіл.

— Лізь до мене у живіт і бери.— Вона розявила рота і проковтнула поміщика.

Слідом за поміщиком туди ж попливло і все його майно. А коли черепаха знялася в повітря й полетіла, вітер розвалив і поміщицький дім.

Проковтнувши поміщика та все його багатство, черепаха врятувала від нещастия всіх сільських бідняків. Один із них, що раніше наймитував у цього самого поміщика, почав ходити в гори по хмиз. Одного разу він почув, ніби хтось його кличе. Озирнувся й бачить: сидить на камені мідна черепаха завбільшки зі стіл.

— Якщо тобі щось треба, скажи мені, я допоможу,— мовила вона колишньому наймитові.

— Нічого мені не потрібно. Хіба ось ніж, яким я рубаю хмиз, затупився. Хотілося б мати гострий, та грошей катма, щоб нового купити...— відповів він.

— Стукни мене тричі по спині й скажи: «Мені потрібен новий ніж, яким хмиз рубають».

Наймит так і зробив — і тут-таки із рота черепахи вилетів новий ніж, та такий гострий, що не лише дерево, а й камінь можна ним рубати.

Коли наймит зібрався йти, мідна черепаха промовила:

— Якщо твоїм рідним чи друзьям щось буде потрібно, скажи їм, нехай приходять, тричі назвуть мое ім'я, і я з'явлюсь.

Прийшовши додому, селянин розповів родичам та друзьям про все, що з ним сталося в горах.

Відтоді всі, кому нічого було їсти, у кого в сім'ї були хворі і бракувало коштів на лікування, йшли до мідної черепахи, і вона допомагала їм.

Довідався про це один ледацюга і думає: «Якщо я попрошу грошей у мід-

ної черепахи, то вона мені багато не дасть. А що, коли розпорю їй живіт і вигребу всі скарби, які там є? Ото добре буде!»

Прихопив із собою ледар ножа й побіг у гори.

— Мідна черепахо! — прокричав він тричі. Черепаха з'явилась і питає його:

— Що тобі потрібно?

— Вдома їсти нічого,— промовив ледар жалібно.

— Стукни мене тричі по спині,— сказала черепаха.

Підійшов ледар до неї і замість того, щоб стукнути по спині, вихопив ножа й замахнувся. Не стала черепаха чекати, поки ледар зажене їй ножа в спину, а відкрила пащу й проковтнула його.

Після цього черепахи не стало. Відтоді її вже не бачили. Тільки перед тим, як має піти дощ, з боку гори можна почути крик мідної черепахи.

Ось чому місцеві жителі назвали ту гору Мідною.

П'ятеро братів Лю

Давно це було. Неподалік від берега моря лежало невеличке село Люцзячжуан, а в тому селі жила вдова Лю з п'ятьма синами-близнюками. Хлопці були такі схожі між собою, що лише мати могла розрізнити їх. Але кожний з братів мав один якийсь талант. Найстарший брат, Лю перший, міг, наприклад, враз випити ціле море, потім вилити його назад. Лю другий не боявся вогню. Його можна було кинути хоч у піч. Пролежить там серед полум'я день чи два, і хоча б одна волосина на голові згоріла. Лю третього доля наділила незвичайними ногами: вони могли витягуватись на будь-яку довжину, а потім знову ставати такими, як були раніше. У Лю четвертого тіло було таке міцне, що йому не страшні були ні мечі, ні списи. А наймолодший, Лю п'ятий, добре розумів пташину й звірину мови.

П'ятеро братів жили зі своєю матір'ю край моря і горя не знали. Найстарший з них ловив рибу, другий порядкував у господі, варив усім їсти, третій та четвертий працювали в полі, а найменшому випало домашнє птаство доглядати та отару пасти.

Приїхав якось у їхні місця на полювання правитель тієї округи. Лю п'ятий саме вигнав своїх овечок на пашу. Перегодом бачить він, що до його отари

на конях мчить ціла ватага озброєних людей. Ще здалека побачили вони овечок, що розсипалися по схилу гори і хутко почали відв'язувати луки від сідел та діставати стріли з сагайдаків. Хлопчина одразу ж зрозумів, чим це йому загрожує, і загукав овчою мовою:

— Овечечки мої! Мерщій тікайте в ліс! Інакше ці люди вас усіх перестріляють!

Вівці позривалися зі своїх місць і за хвилину зникли в лісі. Лю п'ятий кинувся за ними навздогін. Він біг і кричав усім птахам та звірям, що траплялися йому на шляху, щоб і ті ховалися подалі в хащі.

Півдня гасав правитель округи зі своїми челядниками по полях та перелісках, проте не зміг вплювати жодного звіра. Розгніався він і наказав служникам схопити хлопця й привести до нього.

— А ну скажи мені, чому це всі птахи та звірі в хащах поховалися? — сердито запитав він хлопця.

— Звідки мені знати? Ви їх спитайте,— спокійно відповів той.

— Я бачив, як ти бігав по горі та розганяв їх. А тепер ще сміеш мені брехати?

— То вони злякалися вас та й розбіглися худи.

— Тягніть його до міста! — звелів правитель своїм челядникам.— Киньте його там до клітки з тигром!

Правитель сподівався, що голодний тигр миттю розірве хлопця, проте тигр навіть не поворухнувся, коли хлопець зайшов до нього в клітку. А це тому, що Лю п'ятий звернувся до нього тигрячою мовою:

— Любий брате, давай потоваришуюмо!

Розгніаний правитель стояв біля клітки і аж тіпався від зlostі. Тигр замість того, щоб накинутись на хлопця, лежить собі та щось тихо муркоче.

— Тягніть його з клітки та киньте до в'язниці. А завтра ми йому голову відрубаємо! — гукнув він служникам.

Надвечір чутка про наказ розлученого правителя докотилася до вдовиной хати. Брати зібралися на раду.

— Нічого у них не вийде! — вигукнув Лю четвертий.— Мене не бере ні меч, ні спис. Я проберусь до в'язниці і підміню нашого найменшого.

Тільки-но смеркло, четвертий брат подався до міста, підмінив там найменшого, і той ще до світанку повернувся додому. І не просто повернувся, а приїхав верхи на тигрі, якого він вирішив принагідно визволити з неволі.

Другого ранку Лю четвертого привели на міський майдан, де страчували злочинців. А що брати були дуже схожі один на одного, то ніхто не помітив, що це був не той Лю.

Як тільки хлопця вивели на середину майдану, правитель гаркнув щосили:

— Рубайте йому голову!

Кат підійшов до хлопця з величезним мечем, розмахнувся і щосили вдарив його по шиї. Почувся дзенькіт, і великий важкий меч розсипався на друзки.

— Бери іншого меча! — заволав на весь майдан правитель.

Знову пролунав дзенькіт, і другий меч розсипався на друзки. Кат брав усе нові й нові мечі, а хлопчина у відповідь на нетерплячі вигуки правителя округи тільки посміхався.

— Киньте його назад до в'язниці,— нарешті мовив розлючений правитель,— а на світанку скиньте його зі скелі в урвище.

Надвечір уже все село Люцзячжуан знато, що чекає Лю четвертого завтра вранці. Брракти зібралися на раду, і Лю третій сказав:

— Тепер моя черга. Проберусь до в'язниці і підміню брата.

Він вийшов з хати, мовив чарівне слово, і його ноги стали враз довгі-довгі. Хлопець зробив кілька кроків і олінився в місті. Знову мовив чарівне слово, ноги стали одразу маленькі. Пробрався до в'язниці і сказав братові:

— Іди додому та відпочинь.

Вранці, тільки-но почало розвиднитися, стражники повели хлопця на високу скелю.

— Кидайте його! — громнув правитель голос.

Стражники вхопили Лю третього за руки та за ноги, розгойдали і кинули в прірву. Хлопчина кілька разів перекинувся в повітрі, а потім мовив чарівне слово. Його ноги вмить випростались і стали довгі-довгі. Хлопець ступив ними на велику каменюку, розправив тіло, повернувся обличчям до правителя й посміхнувся.

А у правителя від злості аж іскри з очей посипалися.

— До в'язниці його! До в'язниці! — кричав не своїм голосом.

Того ж таки дня було видано нового наказа: спалити юного злочинця на вогнищі.

Коли у селі Люцзячжуан стало відомо про це, брати зібралися на раду.

— Не страшний нам вогонь,— сказав Лю другий.— Тепер мені свій талант треба показати. Піду вночі й підміню брата.

Хлопець не встиг навіть повечеряти. Прихопив із собою дві пампушки та й подався в місто. Пробрався до в'язниці і сказав третьому братові:

— Іди додому та відпочинь. Завтра я поміряюся з ними своїми здібностями.

Служники правителя за ніч натягали на міський майдан хмизу та дров і склали все це у величезну купу.

Ще й сонце не зійшло, а челядники вже запалили вогнище. Коли червоне полум'я величезним стовпом піднялося майже до неба, правитель наказав:

— Паліть його!

Стражники схопили хлопця за руки та за ноги і кинули у вогнище. Лю другий зруечно вмостиився на великій полінняці, дістав із-за пазухи пампушку, підігрів її в полум'ї і почав снідати.

Правитель аж застогнав від безпорадності й подумав: «Невже я не можу нічого вдіяти з цим голодранцем?» За хвилину він звелів своїм служникам приготувати на завтра корабель до виходу в море.

— Вивеземо його в море і втопимо,— сказав він.

Почули про це рішення правителя брати й зібралися на раду.

— Настала й моja черга показати свої здібності,— сказав найстарший брат.— Піду до в'язниці на зміну нашому братові.

Прийшов він до міста, пробрався до в'язниці й сказав:

— Іди додому та відпочинь. Тепер вони зі мною матимуть справу.

Рано-вранці корабель правителя із зображенням голови страшного дракона на прові вийшов у море. Служники прив'язали Лю первому на шию величезну каменюку і кинули за борт.

Опинившись у воді, хлопець широко роззвив рота і почав ковтати воду. Невдовзі правитель помітив, що його корабель опустився на дно, а море кудись зникло. Корабель повалився на бік, а його господар з численними челядниками попадали в мул. Поки вони міркували, як їм вибратись звідти, Лю перший одв'язав камінь і не кваплячись вийшов на берег. Потім повернувся обличчям до моря і почав випускати воду. Правитель та його челядь так і залишилися на морському дні. Лише шапка правителя довгий час погойдувалася на хвилях.

Міст матері та сина

Жили колись у селі Пінцзивай мати з сином. Власної землі у них не було ні клаптика, тому мати щодня ходила в ліс по хмиз,— тим і заробляла на їжу, а син пас громадську худобу.

Панмянь, так звали хлопця, ріс дуже жвавим. Він щілими днями то каміння піднімав, то по деревах лазив, то стрибав. Від таких ігор та вправ тіло у хлопця стало м'язистим, міцним. Зчинять, бувало, бики бійку, зайдуться лобами, зчепляться рогами, а Панмянь підбіжить до них, однією рукою візьметься за ріг одного, а другою — другого і порозкидає врізnobіч, аж роги у них погнутуться. Лежать бики після цього та тільки сопутъ, а Панмянь каже їм:

— Як зведеться ще, то я вам роги поскручую!

Поблизу від Пінцзивая протікала річка, і стояв на тій річці великий кам'яний міст на п'яти опорах. На мосту височіла альтанка. Минали роки, і стрімкий гірський потік почав поволі підмивати опори.

Одного зимового дня подув сильний північний вітер, знялася страшна буря. Панмянь саме гнав тоді через міст череду. Бачить: міст ніби хитатись почав. О лиxo! Виявляється, одна із опор упала. Що ж буде, якщо міст обва-

литься? Разом із мостом рухне й альтанка та кам'яні оздоби на ньому. А новий міст збудувати — не так легко.

Хлопець в одну мить скинув з ніг взуття і стрибнув у воду. А вода була холодна-холодна. Підліз Панмянь під балку, уперся в неї руками та головою і, мов той залізний стовп, завмер на місці. Стоїть він, навіть не поворухнеться, бо як міст завалиться, його самого придушить. Так і стоїть у холодній воді, боячись зрушити з місця.

У цей час мати Панмяня спускалася з гір з в'язкою дров. Зійшовши на міст, вона відчула, що він похитується. Перехилила голову через поручень, глянула вниз: «Ой лишенко! Одна опора вже лежить, і міст от-от почне валитись. А як рухне — новий збудувати буде нелегко!»

Скинула мати в'язку з плечей і, стрибнувши у воду, полізла під балку. Побачив її син і закричав:

— Мамо, вернись, я сам упораюсь!

Зрозуміла мати, що син тут давно вже стоїть, тримаючи на собі міст.

— Ні, синку, — промовила вона лагідно, — самому тобі важко буде. Міст все ще хитається, тож допоможу тобі, і все буде гаразд.

Підставила мати голову та руки під балку, і стоять вони один проти одного в холодній воді, тримаючи на собі міст.

Через кілька днів до річки спустився рибалка і бачить: стоять під мостом схожі на людей дві кам'яні опори. Підійшов ближче. О! Та це ж Панмянь і його мати тримають міст, що вже почав падати. І, стоячи там, вони вже встигли закам'яніти.

Побіг рибалка в село, скликав людей. Люди були так зворушені цим вчинком, що аж заплакали.

Відтоді селяни прозвали кам'яний міст мостом матері та сина, а в будиночку, де ті жили, встановили дві статуй: усміхнена мати з в'язкою дров на спині і красень-юнак з коровою.

Золота сопілка

У далекому гірському селищі жила колись удова з дочкою. Донька дуже любила одягатись у все червоне, тому її й прозвали Хун Мей — Червона Сестричка.

Пішли вони якось з матір'ю в долину. А тут несподівано налетів вихор. Над їхніми головами закружляв злий дракон. Спустив він униз свої кігтисті лапи, скопив дівчину й поніс її на захід. Крізь пориви вітру маті ледве почула, що сказала її дочка на прощання:

— Врятувати мене може лише братик. Мамочко, дорогенька, не забувайте мене!

«Звідки той братиця візьметься, коли в мене лише донька?» — подумала вдова, дивлячись заплаканими очима вслід драконові. Додому мати йшла, на силу пересуваючи ноги. Іде вона, іде і раптом зачепилася своїм сивим волоссям за гілку. Почала виплутуватись, аж бачить: на гілці червоніє ягідка. Зірвала вона ту ягідку і з'їла.

На ранок у жінки народився круглоголовий червонощокий хлопчик. Назвала вона його Ян Мейцзи. Хлопчик ріс так швидко, мов із води. Через кілька днів йому вже можна було дати років з чотирнадцять. Матері дуже хотілося

послати сина визволяти дочку, та не наважувалася вона ризикувати його життям і тільки потай лила гіркі слізози.

Пролетіла якось над їхньою хатою ворона й прокричала:

— Сестриця плаче, гірко плаче в печері презлющого дракона. У неї міцно скуті руки, закривалена спина. Плаче сестриця, тяжко ридає.

Почув ве хлопець та й питає матір:

— Мамо, а хіба в мене є сестра?

— Є у тебе, синку, старша сестра! Любила вона наряджатися у все червоне, тому її прозвали Хун Мей. І зовсім недавно забрав її злий дракон. Багато людей він уже загубив.

Виламав Ян Менцзи велику палицю й каже:

— Піду я, мамо, та вб'ю того дракона. Врятую і сестру, й решту людей від страшного лиха.

Стала мати біля дверей, подивилася синові вслід і тихо заплакала.

Кілька днів ішов Ян Мейцзи, коли ж бачить: на дорозі лежить величезний камінь. Ні обійти його, ні обїхати. Камінь гладенький-гладенький, не так ногу поставиш — можна посковзнутись. Узвяся хлопець за камінь руками, вперся плечима, напружився — і камінь полетів у провалля. А на тому місці, де він лежав, заблищала золота сопілка.

Узвя Ян Мейцзи сопілку в руки, прикладав до вуст, і полилися чарівні звуки. Раптом бачить, що довкола нього танцюють жуки, черв'ячки, жаби, ящірки. Гучніше грає сопілка — вони швидше кружляють у вихорі танцю, сопілка стихає — танок припиняється.

— О, тепер я знаю, як розправитись із злим драконом.

Пішов він далі. Ішов ще кілька днів. І нарешті дістався височеної гори. У тій горі побачив кам'яну печеру, а біля входу до неї скрученого в клубок злого дракона. Обабіч його купами лежали людські кістки. У печері стояла дівчина в червоному вбранні із залізним ломом у руках. Довбає вона тим ломом скелю, щоб просторішим стало драконове житло, а злий дракон час від часу шмагає її кінцем свого хвоста по спині й промовляє:

— Не хочеш іти за мене заміж — довбай печеру. Не видовбаєш до призначеної часу — кепсько тобі буде!

Упізнав Ян Мейцзи свою сестру, видобув із кишені сопілку й почав грати. Хотілося дракону чи не хотілося, а довелося стати на ноги і піти в танок. Він то високо підстрибував над землею, то корчився, то ходив по колу. Швидше грала сопілка, швидше і дракон звивався. Сестра вискочила з печери, щоб глянути на це диво, побачила брата, підбігла до нього, хотіла поговорити, а він махає їй рукою. Мовляв, не заважай, бо, як перестану грати, дракон начинеться на нас і поїсть обох.

Дедалі швидше грала сопілка Яна Мейцзи, дедалі хутчій вистрибував

дракон, а з очей у нього вилітав вогонь, з носа клубками виривалася пара. В горлі у нього клекотіло, і ось, нарешті, він почав благати:

— Послухай, брате! Не грай, не муч мене. Відпушу я твою сестру, тільки пожалій мене!

Ян Мейцзи не вірив жодному слову підступного дракона. Не виймаючи сопілки з рота, він поступово відходив до глибокого провалля. Дракон слухняно посувався за ним, аж поки зірвався. Але й на дні провалля він танцював, корчився й звивався.

Стомився дракон, уже й вогні в його очах сяяли не так яскраво, і пара з носа виривалася все меншими клубками.

— Ох-xo-xo! Пожалій мене, братику! — заволав він охриплім голосом.

— Пожалію,— відповів йому Ян Мейцзи,— якщо пообіцяєш сховатися у глибокій ущелині і більше людям зла не чинити.

— Обіцяю! — закивав дракон головою.

Сопілка замовкла.

Узяв Ян Мейцзи сестру за руку, і вони, щасливі й радісні, пішли додому. Та тільки завернули за ріг скелі, як позаду них щось зашуміло. Вернулись вони і бачать, що дракон підвів голову і ось-ось полетить за ними навзdogін.

— Колодязь копають до самої води, траву косять до самого кореня,— сказала сестра братові,— тож і з драконом треба боротись до кінця. Тільки мертвий дракон людям не страшний.

Ян Мейцзи знову підійшов до провалля і почав грати. Дракон знову скотився на дно і застрибав, закружляв там. Сім днів і сім ночей грав хлопець, поки з дракона вийшов увесь дух. Брат і сестра взяли його за лани і потягли додому.

Зраділа матуся, побачивши, що обое дітей її повертаються додому живі й здорові.

Наступного дня здерли вони з дракона шкуру і покрили нею дах будинку, а з кісток вийшли добрячі стовпи та балки. З рогів зробили плуга. І орав той плуг глибоко й хутко. Не треба й підганяти. Виорав брат величезний лан, засіяли його пшеницею та рисом, зібрали багатий урожай і зажили щасливо.

Лисиця-перевертень стає дружиною

З наю наперед, юний друже, що не захочеш повірити в те, про що я зараз розповідатиму. Але зваж, що в казках усяк буває. Отож послухай уважно та поміркуй і, може, зрозумієш, для чого розумні люди придумали цю казку.

Жив колись у наших краях юнак на ім'я Дацжуан. Укупі зі старою матінкою тулилися вони в маленькій хатині під горою. І взимку, і влітку ходив юнак у гори, збирав хмиз, завдяки чому й трималися вони на білому світі. Хоч дитинство у хлопця було злиденне, та виріс він високим, широкоплечим, міцним і на диво простодушним...

Минали роки, приспів час одружуватись,— та ба! — немає в юнака коштів, аби наділити батьків нареченої щедрими подарунками. Він добре розумів, що мати в тому не винна, і ніколи жодним словом не дорікнув старенській та й виду намагався не показати, як йому сумно одинакувати.

На зміну жорстокій зимі приходило спекотне літо, один за одним минали роки, а хлопець усе мовчав та тяжко зітхав, уже й не сподіваючись, що щастя хоч коли-небудь та зглянеться над ним.

Настало ще одна весна, розпустилися дерева, барвистим килимом вкрилися довкола гори. Ще зеленішими стали вони, ще прозорішою вода в джералах та струмках. Повіяв легенький вітерець, заспівали-защебетали пташки на всі голоси. Сонце здіймалося все вище й вище над обрієм, незабаром уже й пультень, а Дачжуан все рубає хмиз, ніби забувши про спочинок. Раптом чує — хтось засміявся. Та так дзвінко, так весело. Озирнувся — що за диво! Під крутою скелею стоять двоє дівчат і аж заливаються од сміху. Одна з дівчат у зеленому вбранні, обличчя кругловиде, мов яйце качине, очі звужені, брови шнурочком. Красуня, що й казати! Друга — в усьому червоному. Обличчя ще кругліше, а на ньому — великі очі, рум'яні щоки і білі разки зубів.

Під скелею росла велика слива, густо всипана рожевими квітками. Дівчина в червоному підстрибнула, вчепилася за соснову гілку і миттю вилізла на саму верхівку. Потім нахилилася над сльовою, наламала цілий оберемок гілля. І раптом неподалік внизу побачила юнака, що не зводив з неї очей. Дівчина засміялася і кинула в нього гілку. Квіти, ніби на диво, упали юнакові прямо на голову. Він розгубився і зашарівся. А дівчина, помітивши це, залилася голосним сміхом.

— Досить тобі жартувати,— зупинила її сестра.— Як батько побачить — перепаде тобі на горіхи.

Дівчина спустилася вниз, і за хвилину обидві вони зникли за виступом скелі. А хлопець подумав: «Чиї ж це дочки?» А потім заспокоївся: «Яке мені діло?» — і знову взявся до роботи.

Другого ранку Дачжуан, як завжди, вирушив у гори. Рубає собі хворостиння і раптом — бух! — майже біля самого носа упав камінець. Юнак озирнувся — поміж сосен майнула червона сукня, в повітрі дзвінкими намистинами сипонувся веселий дівочий сміх. У хлопця враз закалатало в грудях серце.

Третього ранку дівчина в червоному з веселим сміхом сама вийшла назустріч Дачжуану, тримаючи в руках оберемок хмизу. Очі в неї були ще ясніші, а щоки ще рожевіші.

— Ти... — звернувся до неї юнак і затнувся, далі жодного слова не міг вимовити.

Кинула дівчина хмиз йому до ніг, засміялась і втекла. І стало юнакові сумно на душі. Лає він себе: «Одоробло, язика дерев'яного маеш!» Усе вилетіло в нього з голови, самі лише думки про дівчину вертяться. Насилу вчора 'дочекався'.

Прийшов уранці до піdnіжжя гори. Бачить — дівчина на моріжку сидить. Набрався сміливості, дай, думає, підійду до неї близчче. А красуня прикрила долонею рота та як засміється. Зніяковів юнак, зупинився, йти далі не наважався.

жується. А дівчина головою киває, ближче його кличе. Підступив на кілька кроків. Як звати дівчину, не знає, тому її спитав:

— Звідки ти?

— А тобі не все одно, звідки я? Давай краще я допоможу тобі збирати хмиз. Побачимо, хто з нас більше назбирає!

Вона то на дерево залізе, то вниз стрибне. Руки в неї меткі, проворні, сама легка. Проте, хоч як старалася, а зрівнятися з юнаком не змогла. Видерлася на сухе дерево, з тріском почала гілля ламати. Раптом із-за дерева почувся голос:

— Ерні, досить тобі пустувати, ти ж не маленька! Іди мерщій додому, батько прийшов!

Спustилася дівчина з дерева на землю, глянула на одну купу хмизу, потім на другу та її каже:

— Твоє зверху, у твоїй купі більше дров. А тепер мені час іти. Чуєш, сестра кличе.

Вона кинулась до лісу. На узлісся озирнулася, засміялася її зникла.

Відтоді дівчина часто прибігала до нього. То пожартує, то посміється, а сама в цей час хмиз допомагає їй збирати. Вона сказала, що звати її Ерні, тобто друга дочка, а народилася в сім'ї Ху, що живуть вони за високою горою, а та дівчина в зеленому — її старша сестра.

Юнак завжди радів, коли вона приходила, і здавалося їй, що її земля разом з ним радіє і небо сміється. Защебечуть пташки на деревах — і щебетання те звучить, немов дивовижний спів. Зашелестить листя, а їй вчувається тихий дівочий сміх. І квіти ніби гарніші стали, і струмки дзвінкіші. «Одружитися б із такою дівчиною», — думає юнак, але красуні ні слова про це не каже, побоюється.

Мати стала помічати, що син тепер почав раніше з дому виходити і пізніше поверратися. Радіє старенка — працьовитого сина виховала. Але водночас у душі в неї наростає якась тривога. Хлопець то веселий ходить, то раптом спохмурніє і ніби сам не свій. Не витерпіла вона і якось питася:

— Чого це ти журишся, синку?

І розповів їй син усе по широті. Тоді мати її каже їй:

— Гори наші безлюдні. Де ж це дівчина могла тут узятися? Як побачиш її ще раз, то приведи додому, я сама на неї гляну.

На ранок приходить юнак у гори, а дівчина уже на верхівці скелі сидить, голова у неї вся заквітчана, висмикула вона одну квітку її хлопцеві у чуба увіткнула, а сама все сміхом заливається.

— Сьогодні нам не до хмизу, — сказав юнак.

— Це ж чому? — здивувалася дівчина.

— Моїй матінці забаглося тебе побачити, — пояснив він.

— Ти що, хочеш, щоб мати дружину тобі вибрала? — обурилася дівчина, знизала плечима, повернулася й подалася в ліс.

Дачжуан спочатку розгубився, потім наздогнав дівчину і почав виправдовуватись:

— Та я з тобою ладен усе життя прожити. Коли я тобі не бридкий, то все залежить від твоєї згоди.

Дівчина враз зашарілася і тихо відповіла:

— Та я пожартувала.— Потім весело засміялась, і юнак також відповів їй сміхом.

Привів юнак Ерні додому, і та стала його дружиною. Дівчина виявилася дуже охочою до роботи. Все в її руках аж горить. Хоч як бідно вони жили, а вона з ранку й до пізнього вечора все клопочеться в господарстві і все щебече та сміється. Після її появи і мати повеселішала. Та невдовзі стара чомусь зажурилася, ніби хмара чорна на неї найшла. Дівчина довго допитувалася, поки свекруха нарешті призналася:

— Не буду дурити тобі голову, дочки, харчі у нас вичерпались. Немає чого в казан класти.

Засміялась молода невістка й відповіла:

— Не турбуйтесь, мамо, з голоду не помремо!

З цими словами вона вискочила з хати. А за кілька хвилин повернулася назад, несучи кошик рису. Мати очам своїм не повірила. Радіє, а в душі все одно печаль. Тож і вирішила розпитати невістку, де та рису роздобула.

Нічого її не відповіла Ерні, а лише засміялася й пішла страву готувати. Минали в клопотах дні за днями, і мати з часом забула про цей випадок.

Непомітно промайнув рік. У Ерні знайшовся син. Не встигли батько та мати й оком змигнути, як малюк уже почав бігати. Та ось одного разу, коли сонце вже за гору закотилося, Дачжуан повертається з в'язанкою хмизу додому. Раптом бачить — Ерні з якимось дідом розмовляє. Хотів був підійти до них, подивитись, що то за старий. Та тільки подумав про це, як старий несподівано зник. Ерні залишилася сама.

Підбіг Дачжуан до дружини, а у неї з очей слізози котяться. Стривожився Дачжуан, затремтів усім тілом, адже вперше довелося бачити, що дружина плаче. Та не встиг він ще й рота розкрити, як дівчина каже йому:

— Мусимо ми, любий Дачжуане, розлучитись.

Дачжуан подивився на дружину широко розпллющеними очима. Він і гадки не мав про те, що має хоч коли-небудь розлучитися з нею. Може, це йому причулося? Та Ерні вела далі:

— Довго шукав мене батько і нарешті знайшов. І тепер надумав забрати із собою.

Зрозумів Дачжуан, що сталося. Похнюпив голову і тихо спитав:

— Отже, виходить, що ти підеш від мене?

— Не моя на те воля, батько наказує. Забудь про мене, ніби і не було нічого між нами. Може, більше й не побачимося,— через силу промовила вона і тужно заплакала.

У Даҷжуана також з очей покотилися слізни, але він пересилив себе і рішуче мовив:

— Не можемо ми з тобою розлучитись!

Ерні помовчала деякий час, а потім відповіла:

— Надумався мій батечко в інших краях щастя пошукати. Ти йди зараз додому. А з часом, як не забудеш мене, виrushай на південний захід. Через тисячу верст трапиться тобі старезна акація. Її десять тисяч років. Під тією акацією побачиш печеру завдовжки у сто верст. Саме там і знайдеш мене.

Закивав Даҷжуан головою — зрозумів, мовляв. Ерні раптом видобула з рота червону блискучу перлину, поклала її юнакові на долоню і каже:

— Як нічого буде їсти, звернись до цієї перлини: «Перлино, перлино, дай мені харчів!»

Глянув Даҷжуан на перліну, а вона маленька, не більша за квасолину. Підвів голову, а від дружини й сліду вже нема. На тому місці, де вона щойно стояла, на задніх лапах сиділа вогняно-червона лисиця. З очей у неї капали слізни. Присів Даҷжуан перед нею й каже:

— Візьми, Ерні, свій скарб назад. Не потрібен він мені, бо ти тепер у звірину перетворилася. А без тебе мені щастя не бачити.

Похитала лисиця головою. Даҷжуан хотів був узяти її на руки, як раптом хтось у нього за спину кашлянув. Озирнувся — немає нікого, а потім дивиться — і лисиця зникла. Мало з глузду не з'їхав юнак, кинувся шукати — ні сліду, ні навіть тіні не залишилось. Враз стало зовсім темно, і юнак подався додому.

Відтоді ні вдень ні вночі на мав Даҷжуан спокою, не єв і не спав, усе думав про свою дружину. Та й малюк увесь час плакав: матір шукав. Стара теж, дивлячись на них, слізми заливалась. І сліз їхніх, мабуть, вистачило б на ціле озеро.

Минали дні. Довго думав Даҷжуан і нарешті вирішив іти на пошуки дружини. Маті звеліла й перліну з собою взяти. Стара була ладна терпіти і голод, і злидні, тільки б син невістку знайшов і повернувся з нею додому. Зібрала Даҷжуана в дорогу, поклала в торбу коржиків та ще сякого-такого харчу.

І вирушив юнак у далеку дорогу. Зустрічний вітер усе тіло наскрізь про низує, іній, дощ та роса мочати його, а в сонячну днину спека дошкуляє. Важко сказати, скільки днів та ночей довелося йому йти, певно, з рік, а може, й більше. І ось нарешті побачив він старезну акацію. Недаром казала

дружина, що їй аж десять тисяч років,— удесятвох не обіймеш. Під акацією темнів вхід до печери. Вона була така глибока, що й кінця її не видно.

Зрадів Даҷжуан, але й острах пройняв їому все тіло. Нарешті подумав: що буде, те й буде. І зайшов у печеру. А довкола темно, хоч в око стрель. До-велося йти навпомацки.

Ішов він день, ішов ніч, ще день і ще ніч, коли ж бачить — попереду проясніло. Вийшов з печери на широкий простір. Перед очима нараз постала висока арка, а за нею — величезна брама, вкрита чорним лаком. Підійшов юнак до тієї брами, смикнув за кільце — брама прочинилася. І побачив він на подвір'ї дівчину в зеленому вбранні, ту саму, яку Ерні старшою сестрою називала. Дивиться дівчина на Даҷжуана і очам своїм не вірить. Тривожно озирнувшись довкола, тихо питає:

- Звідки ти тут уявся? Та як мій батько повернеться, він тобі покаже.
- Нехай робить, що хоче, а мені неодмінно треба Ерні побачити.

Дівчина зітхнула, замкнула ворота й каже:

- Ходімо зі мною.

Подвір'я було велике. Посередині стояв будинок, а по боках до нього флігелі прибудовані. Привела дівчина Даҷжуана у східний флігель, кивнула пальцем на ліжко й мовила:

- Ось вона, твоя Ерні.

А на тому ліжку лисиця лежала. Сумно стало юнакові від такої зустрічі, і раптом він згадав про чарівну перлину. А лисиця, як побачила його, стрімголов кинулась назустріч, рота розкриває, а сказати нічого не може. Поклав Даҷжуан лисиці в рота перлину. Вона враз упала на землю, перевернулася через голову і знову стала тією ж самою Ерні.

У цей час біля воріт почувся чоловічий голос. Старша сестра злякалась і каже:

- Мерщій ховайся! Це батько повернувся.

Злість охопила Даҷжуана, він рвонувся вперед, та сестра Ерні затримала його у флігелі, а сама вийшла назустріч батькові й замкнула за собою двері.

— Як батько почне пригощати тебе,— порушила напружену мовчанку Ерні,— ти й крихти до рота не бери.

Тільки вона мовила це, як старий пішов по подвір'ю, почав носом шморгати та принюхуватись.

- Щось людським духом пахне! — гаркнув він.

— Та звідки ж їому взятися тут, людському духові? — бадьорим голосом заперечила старша дочка.— Це ти по світах блукав і на своїх ногах землі звідкись приніс.

— Ні, це не я приніс,— заперечив старий.— Хтось чужий на садибі з'явився. Добре чую, людським духом пахне!

А Даҷжуан тим часом розмірковував: не віддасть йому старий лис своєї доночки, він смертним боєм на нього піде. В цо мить на подвір'ї пролунав голосний регіт. Старий здогадався і наказав:

— Негайно поклич чоловіка Ерні до мене! Хочу на нього подивитись!

Відімкнула старша дочка двері у флігелі, і звідти вийшов Даҷжуан. Бачить: стойть перед ним блідолицій старий, а на ньому єдвабова куртка виблискуює. Глянув господар на юнака і поманив рукою до себе:

— Зайди-но в північну кімнату. Певно, зголоднів у дорозі? То я пригощу тебе як годиться.

Зійшов Даҷжуан слідом за старим східцями до північної кімнати. Там уже стояв блискучий лаковий столик, а на ньому тъма-тъмуща всіляких найдків та напоїв. І дичина польова й лісова, і риба морська та озерна, і чого тільки твої душі заманеться. У юнака від першого погляду аж у животі забурчало, бо ж кілька днів у нього в роті й рісочки не було. Але в голову міцно засіла засторога Ерні. Старий тим часом почав припрошувати та вмовляти, та Даҷжуан і пальцем ні до чого не доторкнувся.

— Не подобаються тобі мої м'ясо та овочі, то бери хоч локшину.

А Даҷжуан стойть на своєму: не чіпає він ні м'яса, ні овочів, ні чогось іншого. Зрештою старий запропонував йому випити юшки, в якій локшина варилась:

— Пити, мабуть, все-таки хочеш?

У Даҷжуана справді пересохло в роті, аж у грудях пекло від спраги, і він подумав: «Ерні попереджала, щоб я нічого не їв, а про шігво нібіто нічого не казала. Попробую, може, не зашкодить».

Узяв із рук старого чашку з юшкою і почав пити. І не помітив, що в юшці шматочок локшини плавав.

Тільки він повернувся до флігеля, як у нього враз зарізalo в животі. Ерні почала допитувати його:

— Ти їв що-небудь у батька?

— Нічого я не їв, лише пив юшку, в якій локшина варилась. Там плавав шматочок локшини, от я його й проковтнув.

— Навіщо ж ти пив ту юшку? — накинулась на нього з докором Ерні. — Не локшинка тобі в живіт проникла, а гадюка. Зведе вона тебе з білого світу.

Даҷжуан аж підстрибнув з переляку, а Ерні йому каже:

— Щоб гадюча отрута не подіяла на тебе, треба дістати білу перлину. Така в батька є, але він завжди тримає її в роті. Дам я тобі кухоль вина, візьми його, й ходімо до батька.

Зайшли вони до північної кімнати, а старий уже лагодився спати.

— Тату, — звернулася до нього Ерні. — Мій чоловік прийшов із дуже далекого краю, тому не міг принести дорогої гостинця. Він приніс тобі оцей

кухоль чудового вина. Хоче висловити тобі свою повагу. Вино настояне на квітах кориці.

Сказавши це, Ерні зняла з кухля накривку. Кімната враз наповнилася такими пахощами, про які ні словами сказати, ні пером описати..Старий почув той запах, побачив вино і одразу забув про все. Вхопив кухля двома руками і давай пити нахилки.

Випив увесь кухоль до дна, враз захмелів і став таким добрим та лагідним. Тут Ерні і примудрилася витягти у нього з рота білу перлину. Старий і сам не помітив, як вміть лисом став. Ерні взяла перлінну, кинула її в чашку з водою і звеліла Даҷжуану випити. В животі у юнака враз щось забулькало, але невдовзі перестало, і біль пройшов.

Дісталася Ерні після цього перлінну, поклала її собі в рота, взяла Даҷжуана за руку, і вони кинулись тікати. Біжать, землі під собою не чують. Нарешті вибралися з печери. А там через день уже й дома були.

І зажили вони відтоді всі четверо щасливо й радісно.

Чому кіт і собака ворогами стали

Жили колись дід та баба. Дітей у них не було, тож завели вони собі для розваги кота і собаку. Тварини дружили між собою, ходили одне за одним, мов тінь, і вірно служили своїм господарям. Піде, бувало, дід з дому, а вони разом зі старою стережуть обійстя, нікого чужого в дім не пускають. Берегли дід та баба своїх годованців більше, ніж скарб який, не били їх і не лаяли задарма, бо ті життя їм самотнє скрашували.

Пішов якось дід у гори трави накосити. Повертається з травою додому, аж бачить — на стежці чорна гадючка лежить. Певно, зголодніла, навіть повзти не може. Шкода стало дідові гадючку, сховав її за пазуху та й пішов далі. А вдома нагодував її, і вона невдовзі оклигала. Та ось життя повернуло так, що змушений був дід сказати гадючці:

— Іди, гадючко, від нас, бо рис уже закінчився. А трава в горах давно перестояла, тож нема у нас за що харчів купити.

Кивнула гадючка головою і мовила:

— Добра ти, діду, людина. Коли б не твоя ласка, я б тоді з голоду померла. Хотілося б мені віддячити тобі за це, та не знаю як. Все мое багатство —

це мій довгий хвіст. Візьми його, поклади в дерев'яну скриньку і сховай підлі, щоб хто-небудь чужий не побачив. А коли потребуватимеш грошей, потряси хвоста — і з нього посиплються монети.

Одрубав дід гадючі хвоста, і вона вмить зникла. Поклав старий відрубаного хвоста у дерев'яну скриньку і закопав її позад кухні, куди чужі люди не зазирають.

Як тільки вичерпаються у старих гроші, вони викопають заповітну скриньку, дістануть звідти хвоста, тряснуть його, і на підлогу з дзеньком сиплються мідяки. Позбирає дід монети, сходить на базар, купить олії, солі, рису, хмизу. Повернеться додому і починає обід варити. А коли зварить, поділить його на чотири частини: одну — бабі, другу — собаці, третю — котові, а четверту — собі. Так вони й жили.

Та ось постукає до них якось у двері мандрівний торговець. Боязно йому було самому серед темної ночі йти дорогою. Попросився переноочувати. Впустив його старий.

А наступного ранку, ледве-но почало сіріти, зайшов дід тихенько за кухню, викопав скриньку, вийняв звідти гадючого хвоста, і на землю посипалися мідяки. Торговець почув дзенькіт монет за кухнею і миттю припав до вікна. Потім дочекався, коли старий пішов з дому, вибіг із кімнати, викопав скриньку, а після цього схопив своє коромисло з товарами і гайда з двору.

Приходить дід додому, а стара його зустрічає жалібним плачем.

— Що за лихо скілося? — спитав старий.
— Нашу дорогоцінну скриньку нічліжник украв! — відповіла бабуся.
— Таке верзеш,— не повірив їй дід.— Я закопав скриньку глибоко, як же він міг знайти її? Ти, певно, не там шукала, де слід.

Уявив старий заступа й пішов за хату. Довго він там порпався, геть усю землю перекопав, а скриньки немає.

Тяжко зажурилися дід з бабою. Старий лише зітхає, а баба все голосить. Саме в цей час кіт і собака зайшли до кімнати, бо вже настав час їсти. Бачать, у господарів сумні, згорювані обличчя, видно, не до їжі їм. Зрозуміли кіт та собака, що в домі якась біда приключилася, а яка саме — не знають. Глянув дід на них, сумно зітхнув та й каже:

— Украв злодюга-торговець нашу скриньку. Треба б наздогнати його. То, може, побіжите?

— Гайда зі мною,— сказав собака котові.— Може, зловимо його, а то ба-чиш, як наші благодійники побиваються.

Вибігли вони на вулицю — і в путь. Ідуть, принюхуються до всього, придивляються, а скриньки ніде не видно. Вирішили йти до торговця прямо додому. Будинок його стояв у селі по той бік річки.

Підійшли вони до берега, вода вирами піниться, хвилі по ній одна за одною котяться. Котові страшно стало, і він скрутівся в клубок.

— Не бійся,— підбадьорює його собака,— якось переберемося, я ж бо добре плаваю. А без скриньки нам додому дороги немає.

Побачив кіт, що собака нічого не бойться, набрався й собі сміливості й стрибнув псові на спину. Перепливли вони через річку й опинилися в селі. Ідуть сільською вулицею, до кожного двору зазирають, жодного не пропускають. Раптом бачать — стоїть на просторому подвір'ї великий будинок, а довкола нього сила-силенна людей — до весілля готуються. Приглянулися вони до людей і впізнали серед них нічліжника. То був сам наречений.

— Ти йди до кімнат,— шепнув собака котові на вухо,— і довідайся, куди торговець сховав нашу скриньку. Я б і сам з тобою пішов, та боюсь, помітять мене. Коли ж про все довідаєшся, біжи за село, я там чекатиму на тебе під крислатою вербою.

Кіт на знак згоди кивнув головою, нявкнув і перемахнув через паркан на подвір'я. Там він побачив відчинене віконце і невдовзі був уже в спальні. Всі кутки облазив, шукаючи заповітну скриньку, а її ніде немає.

Сів він під ліжком і думає. Раптом бачить: з величезної скрині, що стояла під стіною, вилізла миша. Плигнув кіт на неї і схопив обома лапами. Затремтіла миша в котових лапах і почала благати, щоб він відпустив її. Кіт зиркнув на неї одним оком і мовив байдужим голосом:

— Якщо ти мені допоможеш, то відпущи.
— Все зроблю, пане коте, що накажеш,— пропищала миша.
— Вертайся до хазяйської скрині і подивись, чи немає там маленької дерев'яної скриньки. Як знайдеш, тягни її сюди.

Полізла миша до хазяйської скрині, хутко знайшла там заповітну скриньку і, низько кланяючись, віддала її котові. Той схопив скриньку і гайдя з кімнати.

Господар побачив його вже на даху і давай репетувати:

— Ловіть кота! Він мої скарби покрав! Тримайте його!

Кинулися люди до кота, а він через паркан і навтіки. Примчав захеканий на край села під вербу, де на нього чекав собака. Перекинулися вони кількома словами і рушили додому. Коли підійшли до річки, собака суворо попредив кота:

— Побачиш рибу чи рака у воді, не роззвяляй рота, бо випустиш скриньку.

Цього разу кіт уже не боявся води. Він сидів набундочений у собаки на спині й уявляв собі, як-то дід та баба дякуватимуть йому. Коли дісталися середини річки, він раптом побачив, що в воді грає риба. У кота навіть слінка з рота потекла. Не втримався він та як закричить:

— Ой, скільки тут риби!

Плюх! — це скринька у воду впала.

— Я ж тобі казав, щоб не розлявляв рота. Що ж тепер робити?

Допливли собака з котом до берега. Кіт плигнув на землю, а собака повернувся на середину річки. Довелося йому пірнати кілька разів, поки нарешті видобув із води дорогоцінну скриньку.

Стомився пес, сів на березі, заплющив очі і нестямився, як заснув. А кіт тим часом схопив скриньку і мерщій додому.

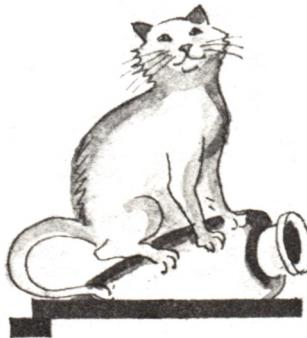
Побачив дід, що кіт скриньку приніс, зрадів, побіг до баби, щоб і її порадувати. Кинулися вони навпереді кота вихваляти: який він спритний, який розумний. Відкрив дід скриньку, дістав звідти гадючого хвоста, труснув його і, як і доти, на підлогу посипалися мідяки.

Пішов дід на базар, накупляв усякої всячини, наготовував різних смачних страв і заходився кота пригощати. Той зручно вмостиився за столом і почав єсти. Коли ж бачить, собака біжить.

— Ах ти ж, дармоїде нещасний! Тільки й знаєш, що черево напихати! — накинувся з лайкою господар на собаку.

А кіт слухає та єсть. Хоча б слово мовив на захист приятеля. А собаці ж так хотілося й спрагу вгамувати, і попоїсти, але чогось смачненького на його долю вже не залишилось. Довелося вдовольнитись котячими недоїдками.

Ось саме відтоді й почали ненавидіти собаки котів. Як побачать, одразу ж кидаються на них, ладні навіть горлянку перегризти.

Зміст

Чирко Іван. Вступне слово 5

Хуан Сяо 7

Дівчина-півонія 15

Десятеро братів 27

Два кавуни 39

Червоний ліхтарик 46

* Як мавпи діставали з криниці місяць 58

Сором'язлива квітка 61

Як брати скарб шукали 73

Без чого людині не обійтись 75

Сім сестер 77

Чарівний батіг 82

Цзун — Довгий День 87

Бездонний вир 91

Скарб 95

«Герой, що вбив тигра» 97

Вдячний дідусь 102

Чому сова кричить тільки вночі 104

* Пензлик Маляна 106

Мавпи-пустухи 113

Довговолоса Сестричка 115

Чарівний чан 123

Жаба та тигр 126

Мідна гора 131

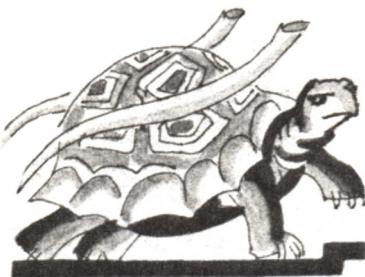
* П'ятеро братів Лю 136

Міст матері та сина 140

Золота сопілка 142

Лисиця-перевертень стає дружиною 146

Чому кіт і собака ворогами стали 154

Литературно-художественное
издание

СКАЗКИ НАРОДОВ МИРА

Серия основана
в 1978 году

**КИТАЙСКИЕ
НАРОДНЫЕ СКАЗКИ**

(На украинском языке)

Для младшего школьного возраста

Составление, вступительное слово и пересказ
с китайского
Чирко Ивана Корнеевича

Рисунки
Михайловой-Родиной Елены Николаевны

Киев «Веселка»

Художний редактор А. О. Ливень

Технический редактор О. І. Дольницька

Коректори Л. В. Осипова, Л. К. Скрипченко

ІБ № 3746

Здано на виробництво 28.03.90. Підписано до друку
21.11.90. Формат 84×108¹/16. Папір офс. № 1.
Гарнітура болоні. Друк офсетний. Умовн. друк.
арк. 16.8. Умовн. фарб.-відб. 69.72. Обл.-вид.
арк. 12.14. Тираж 65 000 пр. Зам. 0—1193. Ціна
2 крб.

Ордена Дружби народів видавництво «Веселка»,
252655, Київ, МСП, Мельникова, 63.

Головне підприємство республіканського виробни-
чого об'єднання «Поліграфкнига», 252057, Київ-57.
Довженка, 3.

K45 Китайські народні казки: Для мол. шк. віку /
Упоряд., вступ. слово та переказ з кит. І. К. Чир-
ка; Мал. О. М. Михайлової-Родіної.— К.: Весел-
ка, 1991.— 159 с.: іл.— (Казки народів світу).
ISBN 5-301-00698-3 (укр.)

До збірки ввійшли популярні казки китайського народу, в яких відбито
його побут, звичаї та світогляд.

К 4804020400—030 — 214.90.
M206(04)—91

ББК 84.2

2 крб.

